109. TIISTAINA 26. SYYSKUUTA 2000

kello 14

Päiväjärjestys

Ilmoituksia

Vaaleja

1) Erikoisvaliokuntien täydennysvaalit 3530

Ainoa käsittely

2) Hallituksen esitys Kansainvälisen työjärjestön työtilastoja koskevan yleissopimuksen nro 160 11 artiklaa koskevan varauman peruuttamisesta 3531

Hallituksen esitys HE 97/2000 vp
Työ- ja tasa-arvoasiainvaliokunnan mietintö TyVM 4/2000 vp

Lähetekeskustelu

3) Hallituksen esitys laiksi euromääräisten maksujen pyöristämisestä 3531

Hallituksen esitys HE 120/2000 vp

4) Hallituksen esitys laiksi kehitysalueelle tehtävien investointien korotetuista poistoista annetun lain 2 ja 8 §:n muuttamisesta 3531

Hallituksen esitys HE 121/2000 vp

5) Hallituksen esitys laiksi valtion talousarviosta annetun lain 3 a ja 3 b §:n muuttamisesta 3531

Hallituksen esitys HE 122/2000 vp

6) Hallituksen esitys laiksi moottoriajoneuvoverosta annetun lain väliaikaisesta muuttamisesta 3531

Hallituksen esitys HE 123/2000 vp

7) Hallituksen esitys valtioneuvoston lainanottovaltuudesta 3537

Hallituksen esitys HE 124/2000 vp

8) Hallituksen esitys laiksi kirjastolain 12 §:n muuttamisesta 3537

Hallituksen esitys HE 125/2000 vp

9) Hallituksen esitys laiksi taiteilijaprofessorin viroista ja valtion taiteilija-apurahoista annetun lain väliaikaisesta muuttamisesta 3543

Hallituksen esitys HE 126/2000 vp

10) Hallituksen esitys laiksi eräistä kirjailijoille ja kääntäjille suoritettavista apurahoista ja avustuksista annetun lain väliaikaisesta muuttamisesta 3543

Hallituksen esitys HE 127/2000 vp

11) Hallituksen esitys laiksi kuntien kulttuuritoiminnasta annetun lain väliaikaisesta muuttamisesta annetun lain voimaantulosäännöksen muuttamisesta 3543

Hallituksen esitys HE 128/2000 vp

12) Hallituksen esitys ulkomaanliikenteen kauppa-alusluettelosta annetun lain 4 §:n muuttamisesta 3543

Hallituksen esitys HE 129/2000 vp

13) Hallituksen esitys laiksi jalometallituotteista 3544

Hallituksen esitys HE 130/2000 vp

14) Hallituksen esitys laiksi sairausvakuutuslain 23 ja 30 §:n muuttamisesta 3545

Hallituksen esitys HE 131/2000 vp

15) Hallituksen esitys laiksi vuodelta 2001 suoritettavista sairausvakuutusmaksuista ja työnantajan kansaneläkemaksusta 3547

Hallituksen esitys HE 132/2000 vp

16) Hallituksen esitys laiksi terveydenhuollon ammattihenkilöistä annetun lain muuttamisesta 3565

Hallituksen esitys HE 133/2000 vp

17) Hallituksen esitys laiksi toimeentulotuesta annetun lain muuttamisesta 3570

Hallituksen esitys HE 134/2000 vp

18) Laki vuodelta 2001 suoritettavista sairausvakuutusmaksuista ja työnantajan kansaneläkemaksusta 3584

Lakialoite LA 104/2000 vp (Maria Kaisa Aula /kesk ym.)

19) Laki kehitysalueelle tehtävien investointien korotetuista poistoista annetun lain muuttamisesta 3584

Lakialoite LA 105/2000 vp (Mirja Ryynänen /kesk ym.)

Puhetta johtaa puhemies Uosukainen.

Nimenhuuto

Nimenhuudossa merkitään täysistunnosta poissa oleviksi seuraavat edustajat:

Esko Aho /kesk
Janina Andersson /vihr
Jouni Backman /sd
Eva Biaudet /r
Tuija Brax /vihr
Kaarina Dromberg /kok
Mikko Elo /sd
Tuula Haatainen /sd
Leena-Kaisa Harkimo /kok
Jyri Häkämies /kok
Tytti Isohookana-Asunmaa /kesk
Gunnar Jansson /r
Anneli Jäätteenmäki /kesk
Bjarne Kallis /skl
Ilkka Kanerva /kok
Matti Kangas /vas
Tarja Kautto /sd
Paula Kokkonen /kok
Juha Korkeaoja /kesk
Jaakko Laakso /vas
Reijo Laitinen /sd
Markku Laukkanen /kesk
Henrik Lax /r
Johannes Leppänen /kesk
Suvi Lindén /kok
Paavo Lipponen /sd
Leena Luhtanen /sd
Pehr Löv /r
Hannes Manninen /kesk
Kari Myllyniemi /kesk
Petri Neittaanmäki /kesk
Sauli Niinistö /kok
Outi Ojala /vas
Kirsi Ojansuu /vihr
Riitta Prusti /sd
Aulis Ranta-Muotio /kesk
Mirja Ryynänen /kesk
Tero Rönni /sd
Matti Saarinen /sd
Mauri Salo /kesk
Petri Salo /kok
Sari Sarkomaa /kok
Anni Sinnemäki /vihr
Katja Syvärinen /vas
Säde Tahvanainen /sd
Hannu Takkula /kesk
Marja Tiura /kok
Martti Tiuri /kok
Kari Urpilainen /sd
Anu Vehviläinen /kesk
Matti Vähänäkki /sd
Ulla-Maj Wideroos /r

Eduskuntatyöhön liittyvissä tehtävissä olevat edustajat

Merkitään, että puhemiesneuvosto on käsitellyt seuraavat ilmoitukset poissaolosta täysistunnosta eduskuntatyöhön liittyvän tehtävän vuoksi:

26.9. edustajat
Tuula Haatainen /sd
Bjarne Kallis /skl
Paavo Lipponen /sd
Pehr Löv /r
Hannes Manninen /kesk
Petri Neittaanmäki /kesk
Sauli Niinistö /kok
Outi Ojala /vas
Aulis Ranta-Muotio /kesk
Petri Salo /kok

26. ja 27.9. edustajat
Jouni Backman /sd
Leena-Kaisa Harkimo /kok
Paula Kokkonen /kok
Markku Laukkanen /kesk
Leena Luhtanen /sd

Marja Tiura /kok
Ulla-Maj Wideroos /r
26.—28.9. edustajat
Tytti Isohookana-Asunmaa /kesk
Anneli Jäätteenmäki /kesk
Juha Korkeaoja /kesk
Mauri Salo /kesk
26.—29.9. edustajat
Kaarina Dromberg /kok
Mikko Elo /sd
Jyri Häkämies /kok
Tarja Kautto /sd
Jaakko Laakso /vas
Henrik Lax /r
Kari Myllyniemi /kesk
Kirsi Ojansuu /vihr
Tero Rönni /sd
Martti Tiuri /kok
Matti Vähänäkki /sd

Sairauspoissaolot

Merkitään, että puhemiesneuvosto on käsitellyt seuraavat ilmoitukset poissaolosta täysistunnosta sairauden vuoksi:
26.9. edustajat
Säde Tahvanainen /sd
Kari Urpilainen /sd

Poissaololuvat

Merkitään, että puhemiesneuvosto on myöntänyt seuraavat luvat poissaoloon täysistunnosta muun syyn vuoksi:
26.9. edustajat
Matti Kangas /vas
Reijo Laitinen /sd
Hannu Takkula /kesk
Anu Vehviläinen /kesk
26.—29.9. edustaja
Mirja Ryynänen /kesk

Ed. Huuhtasen vapauttaminen edustajantoimesta

Puhemies: Luetaan ed. Huuhtasen eduskunnalle osoittama kirjelmä.

Sihteeri lukee:

"Eduskunnalle

Tultuani nimitetyksi Kansaneläkelaitoksen pääjohtajaksi 1.10.2000 alkaen pyydän kunnioittaen vapautusta kansanedustajan tehtävästä samasta ajankohdasta lukien.

Helsingissä 22 päivänä syyskuuta 2000

Jorma Huuhtanen
kansanedustaja"

Puhemies: Puhemiesneuvosto puoltaa pyyntöä.

Pyyntöön suostutaan.

U-asiat

Puhemies: Ilmoitetaan, että valtioneuvosto on 21 päivänä syyskuuta 2000 päivätyllä kirjelmällään toimittanut eduskunnalle perustuslain 96 §:n 2 momentissa tarkoitetut Euroopan unionin asiat n:ot U 37, 38/2000 vp.

Ilmoitetaan edelleen, että puhemies on tänään toimittanut mainitut asiat käsiteltäviksi suureen valiokuntaan, jolle

asian n:o U 37 osalta hallintovaliokunnan ja talousvaliokunnan sekä

asian n:o U 38 osalta liikennevaliokunnan on annettava lausunto.

PÄIVÄJÄRJESTYKSEN ASIAT:

1) Erikoisvaliokuntien täydennysvaalit

Vaaleja

Puhemies: Päiväjärjestyksen 1) asiana on erikoisvaliokuntien täydennysvaalit.

Kun ulkoasiainvaliokunnan ja talousvaliokunnan täydennysvaaleja varten vaalisäännön 8 ja 13 §:n mukaisesti jätetyissä ehdokaslistoissa on va-

liokuntien jäseniksi ja varajäseniksi ehdotettu valittaviksi yhtä monta kuin vaaleissa on valittavia, totean vaalisäännön 10 §:n nojalla, että vaalit ovat yksimielisiä ja että valituiksi ovat tulleet ehdokaslistojen mukaisesti

ulkoasiainvaliokunnan varajäseneksi ed. Neittaanmäki ja

talousvaliokunnan jäseneksi ed. Kiviniemi ja häneltä vapautuvalle varajäsenen paikalle ed. Leppä.

Asia on loppuun käsitelty.

2) Hallituksen esitys Kansainvälisen työjärjestön työtilastoja koskevan yleissopimuksen nro 160 11 artiklaa koskevan varauman peruuttamisesta

Ainoa käsittely
Hallituksen esitys HE 97/2000 vp
Työ- ja tasa-arvoasiainvaliokunnan mietintö TyVM 4/2000 vp

Puhemies: Käsittelyn pohjana on työ- ja tasa-arvoasiainvaliokunnan mietintö n:o 4.

Keskustelua ei synny.

Mietintö hyväksytään.

Asia on loppuun käsitelty.

3) Hallituksen esitys laiksi euromääräisten maksujen pyöristämisestä

Lähetekeskustelu
Hallituksen esitys HE 120/2000 vp

Asia lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti talousvaliokuntaan.

4) Hallituksen esitys laiksi kehitysalueelle tehtävien investointien korotetuista poistoista annetun lain 2 ja 8 §:n muuttamisesta

Lähetekeskustelu
Hallituksen esitys HE 121/2000 vp

Asia lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti valtiovarainvaliokuntaan.

5) Hallituksen esitys laiksi valtion talousarviosta annetun lain 3 a ja 3 b §:n muuttamisesta

Lähetekeskustelu
Hallituksen esitys HE 122/2000 vp

Asia lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti valtiovarainvaliokuntaan.

6) Hallituksen esitys laiksi moottoriajoneuvoverosta annetun lain väliaikaisesta muuttamisesta

Lähetekeskustelu
Hallituksen esitys HE 123/2000 vp

Puhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään valtiovarainvaliokuntaan.

Keskustelu:

[1] **Seppo Lahtela /kesk:** Arvoisa rouva puhemies! Hallitus on tehnyt sinänsä myönteisen ja hyvän esityksen. Ainakin viime viikolla käydyn välikysymyskeskustelun ja siinä annetun vastauksen perusteella tuntuu sellaiselta, että tämä olisi jotenkin maailman laajuinen esitys ja myöskin sitä kautta tehtävä tulos olisi jotenkin Suomen taloudelle aivan erinomaisen ratkaisevaa. Katsoisin niin, että esitys on hyvä, mutta mittasuhteiltaan se ei ole kuin enintään kymmenesosa siitä, mitä pitäisi olla tämän asian eteen tehtävissä, hoidettavissa ja rakennettavissa.

Dieselverovapautus, joka kuorma-autoilijoita koskee koskien tämän vuoden viimeistä erää, on rakenteeltaan sen suuruinen, että tässä oikeastaan ei hoideta edes henkistä kanttia, korkeintaan siinä vain nostetaan niskakarvat pystyyn. Olisin selkeästi toivonut, että jo esitysvaiheessa tämä olisi ollut suurempi ja merkittävämpi sekä myöskin ottanut huomioon laajemmat alat, jotka taistelevat vastaavasti samojen ongelmien puitteissa, kuin kuorma-autoliikenne on olemassa tässä asiassa.

Tästä puuttuu aivan yksi oleellinen asia ja asiakokonaisuus, mikä koskettaa kaikkia suomalaisia: On kysymys linja-autoliikenteestä ja sen toimintaedellytysten turvaamisesta ja toimintamahdollisuuksien luomisesta niin, että linja-autoliikenne ja yleensäkin julkinen liikenne olisi huomioitu samassa asiassa, niin että sille olisi

luotu sellaiset kevennysmahdollisuudet, mitä tässä kuorma-autoilijoidenkin osalle on tullut nyt esille ja esityksen perusteluissa todetaan.

Samoin tähän samaan nippuun olisi pitänyt liittyä myös urakoitsijoiden ja yrittäjien asema ja sen turvaaminen ja keventäminen. Toivonkin, että tämä valiokuntakäsittelyvaiheessa tulisi niin huomioitua ja nähtyä, että voitaisiin katsoa, onko samaan pakettiin löydettävissä laajempia kansalaispiirejä koskettavia asioita, jotka taistelevat saman kalliin polttoaineen kanssa. Voisin ja uskaltaisin ja rohkenisin todeta, että kaiken kaikkiaan, vaikka sanoin, että hallituksen esitys on myönteinen, hallituksella ei kuitenkaan ole asiaan ollut kokonaiskuvaa eikä todellisuudentajua siitä, miten pitkälle polttoainekysymys Suomea on suohon vielä viemässä, kuinka laajalti asiaan vielä joudutaan myöhemmässä vaiheessa palaamaan.

Rouva puhemies! Toivon, että tämä esitys saa valiokunnassa huomionarvoisen käsittelyn. Uskon, että se varmasti tulee tällaisenaan hyväksytyksi, mutta toivon myös, että sitä voitaisiin laajentaa ja kuulla ja nähdä laajemmaltikin erityisesti linja-autoliikenteen osalta.

[2] **Raimo Vistbacka /ps:** Arvoisa puhemies! Voin hyvin pitkälti yhtyä ed. S. Lahtelan käyttämään puheenvuoroon. Sinällään hallituksen esitys on hyvä ja kannatettava, mutta erittäin suppea-alainen, koska se koskettaa vain kuorma-autoyrittäjiä. Tämä summakaan ei kovin häävi ole; kun kerran tankkaa vähän isomman auton, siinä etu on menetetty. Mielestäni lähinnä linja-autoyrittäjien ja myös koneyrittäjien osalta, joilla pitkäaikaiset sopimukset, olisi ollut kohtuullista, että myös heille olisi jonkinlaisia alennuksia esitetty tai hallitus olisi ilmoittanut, että heillä on oikeus, ainakin niissä tapauksissa, kun toisena osapuolena on valtiovalta, korottaa taksoja sillä määrällä, mitä polttoaineiden hinta on noussut.

[3] **Esa Lahtela /sd:** Arvoisa rouva puhemies! Ihan muutama sana täältä korokkeelta. Voin yhtyä edellisiin puhujiin siinä, jotta perusviritys on hyvä, että tässä on esitetty loppuvuodelle kevennystä. Mutta tämä kuuluu tietysti laajempaan kokonaisuuteen. Kaiken kaikkiaan polttoaineiden korkeat hinnat aiheuttavat inflaatiota, niin kuin viime viikon monissa keskusteluissa todettiin. Sehän tarkoittaa sitä, jotta tuotteittemme hinnat tulevat nousemaan. Syrjäisillä seuduilla, kun pitkistä välimatkoista joudutaan kulkemaan töissä, se vaikuttaa myös tuporatkaisuun. Onpa tulopoliittinen ratkaisu kokonaisratkaisu tai liittokohtainen, se vaikuttaa kuitenkin palkankorotusvaateiden määrään. Siinä mielessä kaiken kaikkiaan tämän toivoisi vaikuttavan myös siihen suuntaan, jotta hallitus tekisi lisää esityksiä polttoaineiden korkean hinnan alentamiseksi.

Niin kuin viime viikolla todettiin, se ei välttämättä auta, jotta valmisteveroa lasketaan, koska osa hyödystä tai jopa koko hyöty voi mennä öljyn jalostajille tai öljysheikeille. Kukaan ei sitä valvo, koska elämme markkinatalousjärjestelmässä ja on mahdotonta todeta, mikä kate välistä menee, eikä kilpailu sitä näköjään välttämättä hoida kuitenkaan.

Sen takia ainut keino, sellainen täsmäkeino, kuljetusten turvaamisessa ja ihmisten liikkuvuuden edistämisessä olisi se, jotta puututaan kiinteisiin maksuihin, jotka valtiovallan toimin on säädetty. Näihin kuuluu ajoneuvovero, joka on henkilöliikenteessäkin henkilöautoille, entinen tuulilasivero. Minusta paras tapa olisi, tuki kohdentuisi oikein, kun ajoneuvovero poistettaisiin.

Jos sen poistaminen koko maasta ei kertaheitolla poliittisesti onnistu, minusta poisto pitäisi toteuttaa ainakin niiltä paikoilta, missä on pitkät välimatkat eikä julkinen liikenne kulje. Poisto koskisi lähinnä Itä- ja Pohjois-Suomea ja mahdollisesti osin Pohjanmaata ja Keski-Suomea. Kuitenkin linja-autovuorot ovat kovin harvassa siellä, jolloin joudutaan väkisin käyttämään omaa autoa. Muuten ei pääse töihin tai asioimaan. Sen takia odottaisi, kun täällä on ministereitä paikalla tarkkaavaisina kuuntelemassa puheita, että he veisivät hallituksen keskuuteen semmoisen viestin, jotta ajoneuvoveroon kaiken kaikkiaan tehtäisiin alennus, jolloin ainakaan ei voitaisi väittää, että alentaminen menee öljysheikkien piikkiin, vaan kohdentuisi jokaiselle suomalaiselle, kenellä ajoneuvoja yleensä on.

[4] **Marja-Liisa Tykkyläinen /sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Mielestäni hallituksen nopea toiminta ajoneuvoverolain muuttamisessa on myönteistä, ettei tarvitse maksaa vuoden 2000 ajoneuvoveron yhtä osaa. Ihmettelen ed. E. Lahtelan puheenvuoroa tältä osin, koska tämä on askel eteenpäin. Toivotaan, että asiassa tulee myös muita myönteisiä esityksiä, mutta tämä on yksi parannusesitys.

5 **Lauri Oinonen /kesk:** Arvoisa rouva puhemies! Käsiteltävänä oleva hallituksen esitys on oikean suuntainen, mutta aivan kuten ed. S. Lahtela ja muut ovat todenneet, täysin riittämätön. On tietysti hyvä, että pienikin askel oikeaan suuntaan halutaan ottaa ja sopii vain toivoa, että löydettäisiin hyvin nopeasti keinoja, joilla voitaisiin niin inflaatiopaineita lisäävää polttoaineitten kustannustekijää kuin myös lämmitysöljyn kustannustekijää vähentää tässä yhteiskunnassa.

Näkisin, että meidän tulisi hyvin nopeasti selvittää, millä tavalla linja-autoliikennöitsijät, urakoitsijat, yrittäjät — ja vielä liittäisin mukaan myös taksiautoilijat, taksiyrittäjät — saataisiin tämän kaltaisen lainsäädännön pariin. Tänä aamuna tänne työmaalle tullessa keskustelin erään liikennöitsijän, linja-autoyrittäjän, kanssa. Totesimme, että korkeat polttonesteiden hinnat ovat tekijä, joka ohjaa paineisiin korottaa asiakasmaksuja, liikennetaksoja, ja kaikkea muutakin hinnoittelua.

Näin korkeitten polttonesteitten hintojen vuoksi koko yhteiskunta kärsii inflaatiosta. Mutta polttonesteitten hinnoista kärsii myös henkilö, joka sanoo, että hänellä ei ole autoa eikä ikinä tule sitä hankkimaan, koska polttonesteitten hintojen vaikutus ulottuu myös taksoihin. Toivoisin, että lakiehdotusta voitaisiin laajentaa ja löytää suuremmat puitteet polttoaineitten korkeitten kustannusten lieventämiseksi.

6 **Pentti Tiusanen /vas:** Arvoisa puhemies! Ed. Seppo Lahtelahan kehui jo hallituksen esitystä ihan asiallisesti, että se on oikean suuntainen. On varmasti ihan kyllä oikein näin todeta myös opposition puolesta. Toteaisin ikään kuin hallituspuolueiden kansanedustajana, että sellainen nihilismi, ettei millään olisi mitään väliä, mikä vähän ed. Oinosen puheenvuorossa kävi esiin, ei ole tervettä. Vaikka tämä ei olisikaan riittävä askel, se on kuitenkin askel, ja se on hyvä asia.

Se, että polttonesteiden hinnan korotus vaikuttaa koko yhteiskuntaan inflaation muodossa, on aihetta edelleen todeta. Tällä hetkellä jälleen maailmanmarkkinahinnat näyttävät olevan hiukan laskussa. Mutta on aivan selvää, ettei enää palata maailmanlaajuisesti halvan energian vuosiin, vaikkakin reaalihintahan tällä hetkellä kuitenkin on matalampi kuin 80-luvun alussa. Eli ei maailmalla ole varaa tavallaan elää liian halvalla energialla. Sekin on hyvä pitää mielessä.

Eräs asia on lämmitysöljyn hinta, se mitä se maksaa niille pieni- ja keskituloisille ihmisille, joiden lämmitys pohjautuu lämmitysöljyyn. Se on vakava paikka. Suomi on siis pitkien etäisyyksien lisäksi myös kylmä maa. Tämä on tärkeä asia. Tässä kyllä odottaisin myös ikään kuin hallituspuolueen edustajana valtion, hallituksen, toimenpiteitä.

7 **Kari Rajamäki /sd:** Arvoisa puhemies! Korkealla polttoaineen hinnalla on kiistattomia kielteisiä alueellisia työllisyysvaikutuksia. Siksi tämä tarvitsee laajempaa tarkastelua. Eduskunnassa joudumme jälleen muun muassa kuljetustuella paikkaamaan elinkeinoelämän alueellisesti erilaista kilpailutilannetta, korjaamaan hallituksen esityksiä siltäkin osin. Samoin ehkä polttoaineiden hinnan alueellista porrastamista olisi syytä tutkia. Myöskin työssäkäyntialueitten laajeneminen edellyttää myös työssäkäynnin kustannusten vähennysjärjestelmien parantamista. Eli hyvin moninaista pohdintaa tarvitaan. Kieltämättä myös alalla sisällä oleva epäterve kilpailu vaatii sopimusjärjestelmien kehittämistä. Metsäteollisuudellahan on aika hyvät järjestelmät, joissa hinnan nousut ja laskut yhdessä kuljettajien kanssa katetaan. Näitä pitäisi myös alalla seurata.

Arvoisa puhemies! Kyllä korkea polttoaineiden hinta on talouspoliittisesti myöskin keskeinen inflatorinen tekijä ja myös talouspolitiikkaa häiritsevä tekijä. Sen takia on ehdottomasti kyllä mielestäni myös yhdessä tulopoliittisen ratkaisun yhteydessä mietittävä, millä tavalla voidaan erilaiset edut ja lähestymistavat yhdistää, koska tämä on asia, joka ilman muuta tulopoliittisen ratkaisun yhteydessä tullaan tavalla tai toisella ottamaan huomioon.

8 **Jari Leppä /kesk** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Rajamäki sanoi, että metsäteollisuudessa muun muassa on erittäin hyvät neuvottelumekanismit. Sanoisin kuitenkin, että nuo neuvottelumekanismit ovat kyllä teollisuusvetoisia. Siellä pienet yrittäjät eivät pysty yhdessä neuvottelemaan mitään yhteisiä taksankorotuksia. Onko silloin neuvottelutasapaino olemassa, kun yhtä yhden koneen yrittäjää vastassa on globaali metsätalousjätti? Mielestäni ei ole. Tältäkin osin kilpailupolitiikkaa, kilpailulainsäädäntöä, tulee tarkistaa, samoin kuin pitää ehdottomasti edelleenkin vähentää tuontipolttoaineriip-

puvuutta ja näin kehittää kotimaisten polttoaineiden, uusiutuvien energiamuotojen, käyttöä.

9 **Kari Rajamäki /sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! On totta kai näin, että varsinkin silloin kun alalla oli paljon kapasiteettia liikaa ja lamavuosina, kyllä silloin ajettiin todella orja-ajoja myöskin tietysti metsäteollisuudelle. Sitä en kiistä. Viittasin vain sopimusjärjestelmiin. Niiden pitää olla kunnossa, ja myös epäterve kilpailu on saatava pois alalla. Se on hyvin tärkeä asia.

Toisaalta tietysti laajassa energiapoliittisessa keskustelussa pitää myös tämän olla tuuppaamassa puuvoimaprojekteja, tuuppaamassa korvaavia energialähteitä ym. noin laajassa mitassa eteenpäin. Sille ei mahda mitään, että ilman häkäpönttöjä ilmeisesti jatkossakin on tarkoitus autoja ajaa.

10 **Kari Kärkkäinen /skl** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kaiken tämän jälkeen — viime viikolla kävimme asiasta aika värikkään debatin — kyllä minusta tuntuu kuunnellessani taas ed. Rajamäen esitystä, että hallitusryhmien puheilla on vähemmän merkitystä kuin opposition. Me puhumme ja äänestämme puheiden mukaisesti, mutta hallitusryhmät puhuvat ja sitten äänestävät juuri päinvastoin kuin ovat puhuneet. Tämä on minusta epäkohta, johon täytyy todella ... En tiedä, ollaanko hallituksen panttivankeina tai muuta, mutta toivoisin, että käytännössä myöskin tapahtuu toimia, ei pelkästään puheita salissa.

11 **Pentti Tiusanen /vas** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Haluan vastata ed. Kärkkäisen puheenvuoroon. Eduskunta äänesti hallituksen luottamuksesta, ja siitä oli kysymys. Öljyn hinta on ongelma, mutta se ei ratkea sillä, että me kaadamme hallituksen ja nostamme jonkin muun tilalle.

12 **Kari Rajamäki /sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Jokaisen kansanedustajan täytyy kyllä noudattaa rehellisyyttä, myöskin kristillisten nimissä kulkevissa puolueissa, sen takia, että silloin kun on epäluottamuslause käsittelyssä, silloin äänestetään nimenomaan hallituksen jatkamisesta tai erosta. Verolait käsitellään hallituksen esityksen tai kansanedustajien aloitteiden pohjalta ihan erillisten käsittelyprosessien mukaan. Totta kai tähän asiaan pitää puuttua ja me todella olemme omalta osaltamme tähän paineita luomassa, mutta sellaista kuvaa, ikään kuin täällä olisi äänestetty hiljattain polttoaineverosta, ei vastuullisen kansanedustajan kyllä pidä antaa.

13 **Harry Wallin /sd:** Arvoisa rouva puhemies! Hallituksen esitys on hyvä, eteenpäin menevä askel, niin kuin ed. Tykkyläinen totesi. Kiinnittäisin kuitenkin myöskin huomiota siihen, minkä ed. Vistbacka totesi, että joukkoliikenne, joka on liikenneministeriön keskeinen tulevaisuuden toimiala, jää tuen ulkopuolelle. Siellä linja-autoyrittäjät joutuvat lääninhallituksen kilpailuttamina tekemään ennakkoon tarjoukset. Nyt polttoainekustannukset ovat nousseet 25 prosenttia eikä mitään tukea tule tässä tukipaketissa heille. Toivoisinkin, että budjetin yhteydessä voitaisiin myöskin huomioida joukkoliikenteessä toimivat yrittäjät.

14 **Pekka Kuosmanen /kok:** Arvoisa rouva puhemies! Totean, että hallituksen esitys dieselveron neljännen erän palauttamisesta on paikallaan. Samalla totean, että Suomessa on todella 12 000 kuljetusalan yrittäjää ja 9 000 yhden miehen yritystä. Olisin toivonut todella, että hallitus olisi enemmän tehnyt näitten yrittäjien puolesta.

Minun esitykseni olisi, että tavarankuljetuksissa olevat kuljetusliikkeet saisivat polttoainelisäveroalennuksen esimerkiksi sillä tavalla, että jos kuljetusmaksu on alta 500 markkaa, veroton lisä olisi 50 markkaa; jos kuljetusmaksu on 50—1 000 markkaa, se olisi 100 markkaa; ja 1 000—2 000 markasta se olisi 200 markkaa; ja sen yli 10 prosenttia. Laivaliikenteessä Helsinki—Tallinna-laivalla polttoainelisä on 10 markkaa per henkilö, jonka matkustajat maksavat ilomielin. Tämän tyyppistä hallituksen esitystä toivoisin lähinnä tavarankuljettajien puolesta. Linja-autoliikennöitsijäthän saivat taksaylennyksen niin kuin pitääkin, samoin taksimiehet. Asia on näiden osalta käsittääkseni kunnossa. Ainoastaan tavarankuljetus Suomessa kärsii.

15 **Kari Kantalainen /kok** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! On aivan hyvä, että ed. Kuosmanen ottaa tämän kysymyksen esiin, mutta toivoisin vähän laajempaa näkökulmaa. Yksi keskeinen asia on kilpailullinen tilanne, jossa pienten tavarankuljetusyrittäjien on vai-

kea keskustella suurteollisuuden kanssa. Siinä suurteollisuus on nyt selkeästi UPM-Kymmenen johdolla lähtenyt tulemaan vastaan. Siellä ollaan nostamassa tariffeja, mahdollisesti jopa 8 prosenttia, mikä merkitsee sitä, että tullaan helpottamaan tätä asiaa. Kilpailulainsäädäntö on yksi kysymys, jota tässä pitää tarkastaa, jotta pienillä olisi parempi oikeus keskustella.

[16] **Seppo Lahtela /kesk:** Arvoisa rouva puhemies! Valitettavasti ed. Rajamäki elää, puheissa ainakin, edustajan äsken puhuman perusteella, vailla todellisuudentajua, koska selkeästi on nähtävissä niin, että suurteollisuus, erityisesti metsäteollisuus Stora Enson johdolla, lähtee siitä, että jokaisen autoilijan ja jokaisen urakoitsijan sopimus päättyy eri päivänä, eri viikkona ja jokainen on täysin kilpailukyvytön ja neuvottelukyvytön.

Tässä, rouva puhemies, toivoisin, että myöskin voitaisiin nähdä sellainen avausmahdollisuus, että kilpailunrajoituslakia voitaisiin niin muuttaa, että yhden miehen autoilijat voisivat toimia yhdessä rintamassa ja vaatia enemmän polttoainelisiä silloin, kun tulee tapahtumaan tämmöisiä ehtojen, kuten polttoaineen hintojen, muutoksia, kuin on tullut tämän vuoden aikana, nimenomaan tämän vuoden puolella. Tämä voisi olla myöskin yksi lääke, millä voitaisiin avata neuvotteluasemaa paremmaksi ja vahvemmaksi näitten yrittäjien kohdalla.

[17] **Esa Lahtela /sd:** Arvoisa rouva puhemies! Ihan lyhyesti, kun pyysin vastauspuheenvuoron aikaisemmin, ed. Tykkyläisen puheenvuoron jälkeen, mutta kun minulla on hento ääni, ei puhemies kuullut.

Sen verran voisi todeta ed. Tykkyläisen vastauspuheenvuoroon, että ollaan samalla puolella tässä asiassa ja ed. Tykkyläinen ilmeisesti käsitti väärin puheeni, koska olen sitä mieltä yhä edelleen, jotta esitys on tässä hyvä, mutta sitä pitäisi laajentaa eli etsiä hyviä lisäasioita. Ed. Wallin käytti ihan hyvän puheenvuoron, jollaisen ajattelin itsekin pyytää, eli linja-autoliikenteessä olevat ja muut kuljetusyrittäjät, urakoitsijat metsissä, turvesoilla, missä he ovatkin, ja on paljon pikkubusseja, jotka rahtaavat paketteja. Sieltä on riittävästi esitettävissä kommentteja, että he eivät pysty kesken kauden hintoja korottamaan. Onneksi jotkut yhtiöt ovat lähteneet vapaaehtoisesti tekemään tätä; vaikka sopimus on tehty vuodeksi tai useammaksi vuodeksi, on hyvää tahtoa löytynyt. Tietysti se riippuu autoilijoiden liitoista, millä tavalla yhteenliittymät toimivat, onko niillä painostuskeinoja. Jos jokin firma ei lähde nostamaan hintaa kesken kauden, vaikka kustannukset nousevat, todennäköisesti jotain tulee tapahtumaan.

Odottaisi nyt kuitenkin sitä, mitä itse sanoin ja myös muut ovat todenneet, että myös alueellisia näkökulmia otettaisiin esille eli voitaisiin katsoa, jotta missä on pitemmät matkat, siellä voitaisiin eri tavalla kohdella verotuksella ja saada aikaan toimintaa, jotta eivät ihan kaikki kuolisi sieltä.

[18] **Marja-Liisa Tykkyläinen /sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. E. Lahtelan puheenvuoroon totean, että ymmärsin hänen esittämänsä asian täysin oikein, koska hän arvosteli tätä lakiesitystä. Tietysti kun olen sen verran pitkään eduskunnassa ollut, totean edelleenkin, että tässä laissa annetaan myönnytys polttoaineverokysymyksessä. Mitä tulee muihin parannuskeinoihin liittyen moottoriajoneuvoihin, ne tullaan käsittelemään budjetin kanssa myöhemmin. Toivoisin, että siitä saataisiin kokonaisvaltainen ratkaisu, mihin myöskin liittyy monia muita ongelmia, jotka koskettavat kotitalouksien energiaa ym.

[19] **Jussi Ranta /sd:** Arvoisa puhemies! Tällaiset polttoaineiden hinnan äkilliset korotukset aiheuttavat ilman muuta kuljetusalalle kustannuskriisiä. Se vaikuttaa kuljetusrakenteisiin ja aiheuttaa esimerkiksi yritysten suuren velkaantumisen kautta itse asiassa lisäkustannuksia koko kuljetustoiminnalle. Polttoainekustannuksethan ovat erittäin merkittävä osa kuorma-autoliikenteestä, 20—40 prosenttia riippuen hieman toimialasta. Nyt tehdyt korotukset polttoaineiden hintoihin ovat aivan kohtuuttomia yrittäjille. Tässä mielessä hallituksen esitys ajoneuvokohtaisen verotuksen tilapäisestä alentamisesta on oikea ja tuo helpotusta monille yrittäjille.

Toisaalta on myös nähtävä se, että kuljetuksilla on tavattoman suuri merkitys kansantalouden kasvutavoitteiden toteutumiselle. Silloin tähän vaikuttavia tekijöitä ovat ilman muuta tuloverotuksen alentamiseen liittyvät asiat, investoinnit infrastruktuuriin, telematiikan tehokkaampi käyttöönotto sekä kuljetusyrittäjien omat kauppatavat. Tavattoman tärkeää olisi se, että tulisi sopimuksiin polttoainelisämaksut, jotka otettaisiin aina käyttöön silloin, kun hinnat nousevat.

Tällöin kuljetusrakenne kehittyisi oikealla tavalla ja ottaisi huomioon polttoaineiden todelliset hinnat.

Arvoisa puhemies! Tässä akuutissa tilanteessa tavattoman tärkeää on siis ajoneuvomaksun tilapäinen alentaminen, johon ollaan ryhtymässä, sekä yrittäjien toimesta kauppatapojen muuttaminen. Muihin kysymyksiin palataan esimerkiksi tulo- ja menoarvion yhteydessä.

[20] **Pekka Kuosmanen /kok:** Rouva puhemies! Totean ed. Kantalaiselle, että todella tavaraliikenteessä kuljetusyrittäjän osuus on lähes 80 prosenttia. Siinä mielessä suosittelisin, että hallitus ottaisi vakavasti esitykseni siitä, että polttoainelisä tavarankuljetuksista säädettäisiin lailla, vaikka tilapäisesti vuosi kaksi, niin kauan kuin oletetaan, että polttoaineitten lähtöhinta Opec-maissa on näin korkea kuin se tällä hetkellä on.

Toinen asia, mihin puuttuisin, on henkilöautojen käyttömaksu. 90-luvun alussa, kun lama tuli, säädettiin henkilöautoille 500:n ja 700 markan käyttömaksu. Se tulisi minun mielestäni poistaa nyt, kun Suomessa on korkeasuhdanne, koska meillä olisi nyt varaa tulla henkilöautoilijoita vastaan sillä tavalla. 1,3—1,5 miljardia markkaa olisi positiivinen kädenojennus autoilijoille siinä mielessä, kun noin 3 000—4 000 markkaa kuitenkin on vuosikustannus henkilöautosta lisää korkeasta polttoaineen hinnasta.

[21] **Ismo Seivästö /skl:** Arvoisa puhemies! Vientiteollisuus on hyötynyt erittäin paljon halvasta eurosta. Siinä suhteessa sieltä löytyisi varaa maksaa vähän enemmän yrittäjille, niin metsäkoneyrittäjille kuin kuljetusalan yrittäjille. Toinen asia on linja-autoliikenteessä, jossa lähinnä asiakas maksaa tai kunnat maksavat kustannukset, kunnat koululaiskuljetusten välityksellä. Siinä suhteessa maksaja on hieman toisenlainen, mikä aiheuttaa aina tietyille perheille luonnollisesti myös ongelmia.

Kokonaisuudessaan täällä esiin nostettu ajatus siitä, että meidän pitäisi yhdessä taistella myös inflaatiota vastaan ja siten luoda paremmat edellytykset tuposopimuksen syntymiselle, on varmaan meidän yhteinen tahtomme. Siihen suuntaan toivottavasti hallitus liikkuu.

Totean ilokseni ed. Kuosmasen puheenvuorosta, että hän kokoomusta edustavana edustajana ei pidä härkäpäisesti kiinni siitä, että kaikki veronalennukset on saatava palkkaveroon, vaan myös tähän voitaisiin jotakin suunnata.

[22] **Kari Kantalainen /kok:** Arvoisa puhemies! Tässä pitää muistaa se kokonaisuus, että ainakin kuljetusliikenne itse kertoo, että alalla on merkittävästi ylikapasiteettia, joka osaltaan luonnollisesti jo vaikuttaa siihen, että kustannusten siirtäminen hintoihin ei välttämättä ole ihan helppoa. Mutta niin kuin äsken totesin, metsäteollisuudessa on liike lähtenyt käyntiin sillä tavalla, että siellä ollaan tulemassa vastaan, hyväksymään näitä kysymyksiä. Toisenlaisiakin esimerkkejä on, kun KTK-ihmisten kanssa keskustelee ja alueellisten kuljetusyksiköiden kanssa. Siellä ovat jopa esittämässä, että pitäisi pudottaa hintoja, että pysytään markkinoilla, eli pelätään sitä, että meille tulee ulkomaiset toimijat. Tämä ei ole ollenkaan niin yksiselitteinen kysymys, jota me tässä tarkastelemme.

Arvoisa puhemies! Haluaisin yhtyä siihen näkemykseen, että hyötyliikenteen dieselveron poisto kokonaisuudessaan olisi asia, joka voisi olla hiukan sellainen vastaantulo. Aina pitää nähdä, että jo tämän vuoden budjettia tehtäessä polttoaineverokertymiä, valmisteverokertymiä, alennettiin lähes miljardilla. Nyt olemme tilanteessa, jossa valmisteverokertymät ovat tällä vauhdilla alenemassa vielä noin 900 miljoonalla. Kyllä meille myös budjettiin rahareikiä tulee, niin että ei tätä voi ohittaa sillä tavalla, että meillä on koko ajan jakaa erilaista rahaa ja erilaista hyvää eri puolille. Täytyy nähdä kokonaisuus ja kohdentaa mahdollisimman oikein ne kevennykset, jotta suomalainen hyötyliikenne pärjää ja siitä lähtee liikkeelle.

[23] **Jari Leppä /kesk:** Arvoisa puhemies! Hallituksen sinänsä ihan hyvä pieni, olemattoman pieni kylläkin, vastaantulo toisaalta asettaa myös erilaiset yrittäjät eriarvoiseen asemaan. Nythän tässä puhutaan ainoastaan kuorma-autosta, mutta unohdetaan muu puoli, mitä urakointi- ja yritystoimintaan tulee. Samalla siinä unohdetaan myös maatalouden kohonneet kustannukset, jotka tulevat kahta kautta: Toisaalta suoraan polttoaineiden hinnan noususta, mutta toisaalta myös muiden hintojen noususta, joihin polttoaine välillisesti vaikuttaa. Tätä ei tähän mennessä ole mitenkään korvattu. Toivon, että tuossa pienessä liikahduksessa, mitä ministeri Hemilä on esittä-

nyt, päästään nopeasti liikkeelle, ettei tämä kierre edelleen sillä puolella pahene.

Myös inflaatiopaineita olisi huomattavasti helpompi hillitä nyt, ennen kuin ne täysimääräisinä siirtyvät hintoihin. Hintavaikutukset ovat meillä näkyvissä muutamien kuukausien kuluttua, jolloin inflaation hillintä on huomattavasti hankalampaa.

[24] **Raimo Mähönen /sd:** Arvoisa rouva puhemies! On hyvä, että edes joku hallituksen esitys saa tunnustusta kautta linjan, vaikka tietysti sitä on vähätelty. Parempi tämäkin kuin ei mitään, ihan oikeaan osunut toimenpide.

Haluaisin yhtyä ed. Kantalaisen puheenvuoroon, kun hän kertoi, että pitää muistaa tällaisessakin tilanteessa, että valtiolla on tietyt vastuut ja velvoitteet, rahaa pitää jostakin löytyä ja näin ollen kaikille ei voi hyvää jakaa.

Mutta viime eduskuntakaudella, rouva puhemies, otettiin useita kertoja esille huviveneitten verotuskysymys. Jo silloin todettiin, että nämä veneet, joita on melkoisen paljon Suomen rannikoilla ja sisävesilläkin, käyttävät hyvin pitkälti verotonta polttoainetta. Samalla autoilijoille säädettiin niin sanottu tuulilasitarra jnp. Toivoisin, että hallitus tarkastelisi tätä kysymystä edelleenkin. Tiedän, että se on erittäin vaikea kysymys, mutta toivon, että tämäkin asia otettaisiin vielä esille ja mahdollisesti sieltä saatavilla tuloilla voitaisiin helpottaa tiettyjä osia liikenteen polttoainekuluista ja mahdollisesti lämmitysöljyistä ym. Tämä olisi helpottamassa sitä. Toivoisin, että hallitus ottaisi asian esille.

Keskustelu päättyy.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään valtiovarainvaliokuntaan.

7) Hallituksen esitys valtioneuvoston lainanottovaltuudesta

Lähetekeskustelu
Hallituksen esitys HE 124/2000 vp

Asia lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti valtiovarainvaliokuntaan.

8) Hallituksen esitys laiksi kirjastolain 12 §:n muuttamisesta

Lähetekeskustelu
Hallituksen esitys HE 125/2000 vp

Puhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään sivistysvaliokuntaan.

Keskustelu:

[1] **Marja-Liisa Tykkyläinen /sd:** Arvoisa puhemies! Me olemme jälleen käsittelemässä kirjastolain 12 §:n muuttamisesta, joka merkitsee sitä, että jälleen kerran tehdään väliaikainen muutos ja käytetään veikkauksen ja raha-arpajaisten voittovaroja. Viime kerralla, kun käsittelimme tämän vuoden budjettia, valtiovarainvaliokunnan sivistys- ja tiedejaosto ja myöhemmin valtiovarainvaliokunta tekivät muutoksen jakosuhteessa. Eli me päädyimme siihen, että kirjaston menoja katettiin varsinaisista valtion varoista. Lisäksi teimme täällä eduskunnassa asian käsittelyn yhteydessä ponnen, jossa todettiin, että vähitellen siirrettäisiin kirjastojen rahoitukset tulemaan suoraan valtion varoista.

Näin ei kuitenkaan ole käynyt tälläkään kertaa, vaan hallitus on tuonut jälleen ehdotuksen, jossa käytetään kirjastojen rahoitukseen veikkauksen ja raha-arpajaisten voittovaroja. Tämä tulee merkitsemään sitä, että tässä kärsivät sekä nuorisotyö että ennen kaikkea liikunta- ja urheilutoimi. Vaikka meillä on raha-arpajaislaki tulossa käsittelyyn, se ei kuitenkaan turvaa näitä muita tekijöitä.

Samassa haluaisin, arvoisa puhemies, ottaa vielä esille, että meidän kirjastotoimemme ei ole siinä tasossa, kuin sen pitäisi olla nykyaikana. Olemme joutuneet supistamaan ja yhdistämään kunnissa kirjastotoimia. Meillä on olemassa vain isot kirjastot ja joitakin lähipalveluja. Yleensäkin kirjastojen kirjojen hankintaan ei ole käyttövaroja paljon ollenkaan.

Kaiken kaikkiaan, kun aikanaan olemme saaneet mahdollisuuden, että tasavertaisesti ja -arvoisesti kirjastopalveluja olisi maamme asukkaille käytössä, niin näin ei tällä hetkellä ole, niin kuin tässäkin lakiehdotuksessa on todettu, koska ei ole riittävästi valtionosuuksia. Katsoisin, että tämä on eräs sellainen asia, joka kuuluu kaikille Suomen kansalaisille, että he voisivat käyttää tasavertaisesti kirjastopalveluja. Näin ollen jou-

dumme, arvoisa puhemies, käsittelemään tätä lakia varmastikin valtiovarainvaliokunnan sivistys- ja tiedejaostossa ja kuuntelemaan asiantuntijoita. Näkemykseni kuitenkin on, että joudumme tekemään lakiin muutoksia.

[2] **Jukka Gustafsson /sd:** Arvoisa rouva puhemies! Ihan lyhyesti, mutta tulin nyt kuitenkin puhujakorokkeelle.

Minulla on ollut mahdollisuus olla menneinä vuosina sivistysvaliokunnassa käsittelemässä vuodesta toiseen näitä hallituksen säästölakiesityksiä. Olen 90-luvulla joutunut myöskin itse tunnustamaan sen tosiasian, että on ollut pakko valtiontalouden kannalta hakea säästöjä, jotta yhteiskunnassa on voitu pitää erilaiset peruspalvelut toiminnassa. Tämä johti 90-luvulla siihen, että kirjastojen määrärahatarpeista katetaan veikkausvoittovaroin noin 500 miljoonaa markkaa.

Nyt kuitenkin tilanne yhteiskunnassa, kiitos Lipposen hallituksen onnistuneen talous- ja yhteiskuntapolitiikan, on sillä tavalla parantunut, että ikään kuin niiden lähes katastrofaalisten syiden osalta, jotka ovat johtaneet näihin toimintoihin, on onneksi tarve eräiltä osin poistunut. Tämän johdosta sivistysvaliokunta vuosi sitten lausumallaan tiukalla ponnella edellytti, että hallitus asteittain siirtyy kirjastotoimen valtionosuusjärjestelmässä siihen, että tämä käytäntö puretaan ja kirjastomenot katetaan budjetista.

Nyt sanoisin kyllä ääneen sillä tavalla, että hallitus on nyt kyllä tarpeettoman kovapäinen tässä asiassa. Oma eduskuntaryhmäni on eri yhteyksissä ottanut tähän asiaan kantaa siten, että hallituksen tulee reagoida ja toimia siinä suunnassa kuin sivistysvaliokunta, ja aivan niin kuin ed. Tykkyläinen äsken totesi, myöskin tiede- ja sivistysjaosto ja sen myötä myös valtiovarainvaliokunta ovat lausuneet. Me emme kerta kaikkiaan voi hyväksyä tämän tyyppistä menettelyä.

Oma näkemykseni asian jatkohoidosta on se, että meidän nyt tämän lain eduskuntakäsittelyssä tulee reagoida ja muuttaa hallituksen esitystä sillä tavalla, että se vastaa eduskunnan aiempaa tahtoa, tarkoittaako se sitten käytännössä sitä, että me poliittisina päättäjinä viime kädessä tulkitsemme, että tämä asteittainen siirtyminen tarkoittaa vuositasolla 50:tä miljoonaa markkaa vai onko se 60 miljoonaa markkaa vai 100 miljoonaa markkaa. Meistä jokainen ymmärtää sen, että 500 miljoonan kaulan kiinni kurominen on useamman vuoden projekti, mutta ei ole mitään todellista syytä siihen, etteikö sitä voida ja etteikö se pidä aloittaa ensi vuoden valtion tulo- ja menoarviosta. Olen valmis lämpimästi yhtymään arvostamani kansanedustaja Marja-Liisa Tykkyläisen näkemykseen siltä osin, että tältä kohdin eduskuntakäsittelyssä pitää tehdä ja pitää löytyä yksimielinen näkemys siihen, että muutoksia tehdään.

[3] **Håkan Nordman /sv:** Arvoisa puhemies, värderade fru talman! Biblioteksväsendet har sedan gammalt en mycket viktig uppgift i det finländska samhället. Man kan säga att biblioteket skall vara en nyckel till kunskap och bildning. Biblioteket finns till för alla, och det skall vara avgiftsfritt.

I dag är ambitionsnivån inom biblioteksväsendet mycket hög på många håll. Man talar om att göra biblioteken till kulturcentra, informationscentra, till mötesplatser för invånare i alla åldrar. Det här gäller t.ex. hemma i Vasa, där ungefär 60 miljoner mark satsas på renovering och utbyggnad av stadsbiblioteket. Delvis sker detta med hjälp av statsstöd, som jag naturligtvis tackar för.

Kirjastolaitoksella on perinteisesti hyvin tärkeä tehtävä suomalaisessa yhteiskunnassa. Sen tulee olla tiedon ja sivistyksen avain. Kirjasto on kaikkia varten, ja siksi sen tulee olla maksuton käyttäjille. Tänä päivänä kirjastotoimessa tavoitteet on monin paikoin asetettu varsin korkealle. Yritetään muodostaa kirjastoista kulttuurikeskuksia, informaatiokeskuksia, kohtaamispaikkoja kaiken ikäisille asukkaille.

Tätä taustaa vasten tarkasteltuna kirjastotoimi ansaitsee luonnollisen rahoituksen valtion tulo- ja menoarviossa budjettivaroin, sen sijaan että se on riippuvainen vuosittain tapahtuvista järjestelyistä veikkausvoittovaroilla. Tällainen järjestelmä, joka on muutoin myös valtiontilintarkastajien peräänkuuluttama järjestelmä, mahdollistaisi samalla veikkausvoittovarojen käyttämisen luonnollisessa ja suuremmassa laajuudessa esimerkiksi urheilun ja liikunnan tarpeisiin. Siihen on palattava. Urheiluihmisenä en voi olla toteamatta tätä seikkaa, mutta en missään tapauksessa halua vetää pohjaa kirjastotoiminnan alta.

Ett sådant tillfälligt arrangemang som innebär att biblioteksväsendet varje år skall vara beroende av arrangemang med tippningsvinstmedel i statsbudgeten måste vi komma ifrån. Det här är

ett arrangemang som även efterlyses av statsrevisorerna och som samtidigt skulle innebära att tippningsvinstmedlen kan användas i naturlig och större utsträckning för idrottens behov. Vi måste alltså återgå till det gamla systemet med budgetfinansiering. Denna anmärkning om tippningsvinstmedlen kan jag som företrädare för idrotten inte låta bli att notera. Under inga som helst omständigheter får grunden för biblioteksverksamheten äventyras.

4 **Pentti Tiusanen /vas:** Arvoisa puhemies! Ed. Tykkyläinen ja ed. Gustafsson, molemmat, käyttivät hyvän puheenvuoron; niihin ajatuksiin yhdyn. Aivan oikein, lama-aikana oli vielä ymmärrettävää tällä tavalla toimia mutta ei enää. Kirjastolain 12 §:n muuttaminen, mitä hallituksen esitys n:o 125 nyt jälleen merkitsee, ei ole oikein. Se ei ole eduskunnan tahdon mukaista, se ei ole valtiontilintarkastajien linjauksen mukaista. Myöskin uhkaa veikkaus- ja raha-arpajaismonopolia jatkossa — sekin on todettu moneen kertaan täällä — jos käytetään näitä varoja valtion normaaleihin budjettirahoituksiin. Näin ollen tämä on monesta suunnasta katsottuna varsin ongelmallista.

Myöskään se ei ole pienin ongelma, mihin ed. Tykkyläinen viittasi, että tavallaan kirjastolaitoksen rahoitus on epävakaalla pohjalla ja ikään kuin sen imago tästä heikkenee ja myöskin pitkässä juoksussa sitten tämä kansallisen strategian yksi tukijalka eli hyvä kirjastolaitos — vapaa, kaikki kansalaiset käsittävä tiedonhankintaväylä — on heikentymässä eikä sitä saada asianmukaisesti kehitettyä.

5 **Matti Väistö /kesk:** Arvoisa puhemies! Kirjastolaitos on meillä toiminut esimerkillisellä tavalla. Voidaan sanoa, että se on ollut yksi sivistyksen kulmakiviä. Se on ollut myös kaikkien saavutettavissa. Tästä kaikesta on jatkossakin pidettävä huoli ja kirjastojen rahoitus turvattava vakaalle, budjettiperusteiselle pohjalle. Kirjastojen maksuttomuuskysymys oli esillä edellisen eduskuntakauden aikana. Mielestäni maksuttomat, monipuoliset, tietoyhteiskuntaan sopivat kirjastopalvelut ovat välttämättömiä myös jatkossa.

Samalla on korostettava, että nyt hallituksen esittämä poikkeusjärjestely ei voi olla perustana pidemmän päälle. Budjettirahoitteisuus on varmistettava, ja kannatan lämpimästi niitä puheenvuoroja, joita täällä on aiemmin käytetty. Hallituksen esitystä on välttämättä muutettava eduskunnan edellyttämällä tavalla asteittain niin, että veikkausvoittovarat voidaan käyttää niiden perinteisiin tarkoituksiin: nuoriso, liikunta, urheilu. Ne kaikki myös tarvitsevat lisää voimavaroja.

6 **Pia Viitanen /sd:** Arvoisa rouva puhemies! Tästä asiastahan käytiin jo budjetin lähetekeskustelussa hyvin voimakasta keskustelua, eikä varmasti jäänyt epäselväksi silloinkaan, mitä mieltä eduskunnan enemmistö asiasta on. On varmaan turhakin todeta, että olen täsmälleen samaa mieltä edellisten puhujien kanssa, jotka ovat käyttäneet hyviä, perusteltuja puheenvuoroja.

Ihan yksi yksityiskohta minua vähän itseäni harmitti, kun tämän hyvin ohkaisen esityksen luin läpi: Puheenvuorossani budjetin lähetekeskustelussa korostin parlamentarismia ja sitä periaatetta, että jos eduskunta edellyttää jotain, niin hallituksen jollain tavalla tulisi siihen reagoida, joten pidin erittäin harmillisena sitä, että tämä esitys on jälleen kerran tehty lyhyen kaavan mukaan edes ilman tosiasiallista mainintaa siitä, että eduskunta on käsitellyt asiaa, ottanut tähän ponsia. Ei ole perusteluja siitä, miksi näitä ponsia ei noudateta. Olisin halunnut tähän sellaista analyyttistä otetta tai edes hallitukselta jonkinlaista visiota, onko edes tarkoituksena hallituksen puolelta, onko edes pohdittu sitä, että jatkossa asteittain tämä rahoitus siirtyisi yleisiin budjettivaroihin. Mielestäni tämä valmistelukin siinä suhteessa olisi saanut olla parlamentarismia kunnioittavampaa, niin että eduskunnan edellyttämiä asioita olisi edes jollakin asteella pohdittu tässä lakiesityksessä.

Lopuksi, arvoisa puhemies, haluan vain todeta, että pidän sitä, että asteittain kirjastojen rahoitusta siirrettäisiin yleisiin budjettivaroihin, nimenomaan kirjastojen aseman vahvistamisena. Samaan aikaan kun sitten varoja näille perinteisille edunsaajille liikenisi lisää, se olisi myös loistavaa ennalta ehkäisevää työtä, niin kuin me kaikki tiedämme.

7 **Irja Tulonen /kok:** Arvoisa puhemies! On kai aluksi todettava, että on ollut todella hyvä ja hieno asia, että kirjastojen toimintaedellytykset ovat voineet laman aikana säilyä erittäin hyvin ja on jopa pystytty lisäämään kirjastoille rahoja. Jos veikkausvoittovaroista ei tällä menetelmällä olisi tätä tehty, olisi ollut varmaan selvää, että kir-

jastojen ongelmat olisivat tänä päivänä melkoiset. Mutta nyt kun Suomella menee paremmin ja rahaa pitäisi riittää myöskin normaaliin budjetointiin, se täytyisi todella tehdä. Olen edellisten puhujien kanssa samaa mieltä siitä, että on aika noloa eduskunnan arvovallan kannalta se, että toistuvista ponsista, lausumista, huolimatta kuitenkin vaan tehdään eri lailla kuin on eduskunnan tahto.

Nyt kun arpajaislaki on eduskunnan käsissä, todella toivon, että pääsisimme sellaiseen yhteisymmärrykseen, mitä perustuslakivaliokuntakin esittää, että nämä edunsaajat ja prosenttimäärät laitettaisiin lakiin ja se on sitten sillä selvä, sitä on sitten noudatettava. Ja varmasti opetusministeriön ja hallituksen esitykset ovat sitten toisenlaiset. Itse näen, että tämä on ainoa tie ja on tämän eduskunnan velvollisuus tehdä se nyt, koska ei sitä sitten myöhemmin voi tehdä.

8 **Marja-Liisa Tykkyläinen /sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Vastauspuheenvuorona arpajaislain prosentteihin toteaisin, että olen eri mieltä asiasta. Jos prosentit laitetaan, sitten jos tulee joitakin ongelmia välillä, niitä on erittäin vaikea muuttaa. Kehottaisin tässä olemaan varovainen.

9 **Ilkka Taipale /sd:** Rouva puhemies! On hyvin tärkeätä, että liikuntaa ja kulttuuria ei laiteta vastakkain. Periaatteenani Helsingissä on ollut aina se, että kun jokin urheiluhalli tulee, äänestän sen puolesta ehdolla, että Etnografinen museo tehdään samalla, seuraava urheiluhalli tulee Musiikkitaloa vastaan jne. Kumma kyllä, näitä kulttuurirakennuksia on sitten saatu paljolti.

Korostan kuitenkin, että kirjastoilla ei ole sellaista massiivista painostusorganisaatiota takana kuin liikunnalla, ei ole kunnallisia kirjastoseuroja ja muita yhdistyksiä eivätkä yksinhuoltajat valitettavasti vie nuoria poikiaan kirjastoon yhtä ahkerasti kuin jääkiekkoon. Jääkiekossa he saattavat menestyä jonkin aikaa, kunnes tulee polvivammoja ja kaikkia muita, mutta viemällä kirjastoon yksinhuoltajien lasten ja yleensä lasten sivistys jatkuu koko elämän ja sillä päästään paljon pidemmälle. Näitä kahta asiaa ei saa panna kuitenkaan vastakkain.

Yhdyn edeltäviin puhujiin kaikessa siinä, että kirjastomääräraha pitää palauttaa normaalibudjettiin ja sillä tavoin vapauttaa varoja sekä liikunnalle että yleiselle taiteelle; jopa tanssitaiteelle on annettava enemmän resursseja. Tässä meidän pitäisi olla johdonmukaisia ja tiukkoja ja tähän pitää päästä silloin, kun valtion velkoja on pikkasen vähennetty.

Mutta jos olette yksinhuoltajia, tilatkaa Tiede 2000 ja Taide-lehti lapsillenne! Pääsette eteenpäin enemmän kuin jääkiekkovarusteilla.

10 **Pia Viitanen /sd:** Arvoisa rouva puhemies! Ihan lyhyesti haluaisin tuoda esiin omaa näkemystäni mahdollisesta prosenttien kirjaamisesta lakiin. Olen samaa mieltä kuin ed. Tulonen, että olisi ihan hyvä saada nämä kirjaukset lain tasolle. Olen siinä mielessä ihan tyytyväinen, että perustuslakivaliokunta on tämän suuntaisen kannan ottanut. Itse olen sivistysvaliokunnassa, jossa asia on vielä kesken, joten en sitä sen yksityiskohtaisemmin lähde analysoimaan. Totean kuitenkin sen, että vain tällä tavalla tavallaan mahdollistetaan se, että tämä tulee jakautumaan oikeille tahoille ja oikeassa suhteessa.

Se, mikä itsestäni on ollut erittäin mielenkiintoista ja positiivista tässä käsittelyssä, on ollut se, että olen saanut sellaisen käsityksen, että näillä edunsaajilla keskenään on kohtuullinen yhteisymmärrys siitä, minkä suuruisia prosenttien tulisi olla.

11 **Susanna Huovinen /sd:** Arvoisa rouva puhemies! Keskustelussa on jo useaan otteeseen todettu se, että on väärin veikkausvoittovaroja kirjastotoimeen käyttää, koska kirjastohan ei ole mikään yleishyödyllinen laitos vaan ainakin minun mielestäni erittäin suuresti kansalaisten peruspalvelu. Todellakin yhdyn kaikkiin niihin puhujiin, jotka ovat toivoneet sitä, niin kuin eduskunnan sivistysvaliokuntakin useaan otteeseen, että nämä menot siirretään ainakin jollakin aikataululla takaisin budjetin piiriin.

Ed. Taipale totesi, että liikuntapuolella on jonkin sorttinen massiivinen painostusorganisaatio. En ole itse ainakaan sellaiseen painostusorganisaatioon törmännyt. Itse olen niin liikunnan kuin kulttuurinkin ystävä ja juuri niillä perusteilla toivon, niin kuin ed. Taipalekin, että nämä menot palautetaan budjetin piiriin.

Haluan myös muistuttaa siitä, että kyllä tässä koetellaan arpajaislain määritelmää myös aika tavalla. Toivoisin, että hallitus kiinnittäisi myös tähän asiaan huomiota.

12 **Jukka Gustafsson /sd:** Arvoisa puhemies! En halua pitkittää keskustelua. Kuten puheenvuorossani totesin, ja olen yleensä hyvin paljon samaa mieltä ed. Tykkyläisen ajatusten ja arvomaailman kanssa ja sitä arvostan. Mutta kun nyt olemme kuukausikaupalla pohdiskelleet arpajaislakia ja Veikkauksen prosenttiosuuksia ja tavallaan sitä kokonaisproblematiikkaa, kyllähän se pelkistyy siihen, että tässä asiassa on nyt kysymys eduskunnan tahtotilasta ja sen määrittämisestä. Jokainen kansanedustajahan tietää sen, että laki on sellainen, että sitä voidaan aina muuttaa ja se käy aika nopeastikin, niin kuin jokainen meistä tietää.

Mutta kysymys on siitä, että me tuomme oman tahtotilamme esille. Se silloin tarkoittaa sitä, että prosenttiosuudet kirjataan lakiin, ja sen prosessin myötä, mitä eduskunta on käynyt läpi, uskon, että ne ovat myöskin tavattoman sitovia ja asettavat riman sitten tietylle tasolle.

13 **Marja-Liisa Tykkyläinen /sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Olen prosenttijaosta eri mieltä. Se johtuu varmasti siitä, että jonkinlainen kokemus on myöskin näillä alueilla takana, sillä kun saavutetaan tietty etu arpajaislain myötä, uskon, että on todella vaikeuksia purkaa sitä saavutettua etua. Kun olen myöskin tutustunut arpajaislain jakoperusteisiin, olen ollut näkevinäni, että kaikki siellä mukana olevat organisaatiot eivät välttämättä kuuluisi tähän prosenttijakoon.

14 **Lauri Oinonen /kesk:** Arvoisa rouva puhemies! Mielestäni kirjastot edustavat yhteiskunnassa peruspalveluita: jakavat tietoa kaikille kansalaisille, ja aivan erityisesti tuon esille kaiken ikäiset opiskelijat. Tämän vuoksi minusta on aivan oikein, että hallitus on antanut esityksen, jolla kirjastojen toiminta turvataan ennen muuta budjettivarojen kautta. On senkin takia välttämätöntä, kun kunnissa talous on edelleen hyvin kireää, että kirjastojen asema tulee pitemmän päälle selkiytettyä.

15 **Erkki Pulliainen /vihr:** Arvoisa puhemies! Moneen eri otteeseen olen tullut lausuneeksi sen, että kirjastomäärärahat pitäisi saada normaaliin budjettiin.

Varsinaisesti pyysin kuitenkin puheenvuoron ed. Gustafssonin puheenvuoron johdosta. Mielestäni hän sekoitti hyvin kohtalokkaalla tavalla erään instituution eri osa-alueet toisiinsa. Hän sanoi, että lakeja on helppo ja nopea muuttaa. Juu, teknisesti kyllä, kolmessa päivässä tai muutamassa päivässä joka tapauksessa homma onnistuu teknisesti. Mutta on valtavan paljon sellaisia lainsäädännöllä säädeltyjä asioita, joissa lainsäädäntömuutoksen aikaansaaminen poliittisesti on tosi vaikeaa. Tämä keskustelu juuri itse asiassa todistaa ed. Gustafssonille, että hän oli väärässä tässä asiassa.

16 **Irja Tulonen /kok:** Arvoisa puhemies! On tietysti hyvä, että hedelmällistä keskustelua käydään, mutta toteaisin, että kyllä varmasti voidaan edetä myös niin, että opetusministeriölle, jos jako-osuudet saadaan lakiin, täytyy jättää jokin prosenttivälys, jolla se vuosittain pystyy paneutumaan ongelma-alueisiin. On aivan selvä asia, niin kuin ed. Tykkyläinen ihan oikein totesi, että eivät kaikki vuodet ole samanlaisia, jonka vuoksi olisi voitava välys jättää. Minusta se on viisautta, tämä on oma mielipiteeni, ja varmasti siitä monenlaista mielipidettä on ja asiaa käsitellään.

Mutta toteaisin, että minusta ne edunsaajat, jotka nyt ovat hallituksen esityksessä veikkaus- ja raha-automaattivarojen käytöstä, ovat oikeita. On paljon puhuttu, että esimerkiksi naisjärjestöille täytyisi tulla arpajaislain myötä varoja. Mutta näkisin, että vaikka naisjärjestöt tarvitsevat rahaa, kuten monet muutkin, niitä tulisi rahoittaa muualta kuin arpajaisvoittovaroista.

Mitä tulee siihen, miten nopeasti lainmuutos saadaan, niin toteaisin, että asetus on se, joka tuntuu elävän kauhean nopeaan tahtiin. Sen tähden mielestäni asetuksella ei enää pitäisi voida näitä säätää.

17 **Jukka Gustafsson /sd:** Arvoisa puhemies! Voin kyllä tunnustaa tässä istuntosalissakin, että olen väärässä, ja erityisesti, jos ed. Pulliainen sanoo, että olen väärässä, minun on helppo myöntää, että olen. Mutta tässä asiassa en ole väärässä.

Avainsana, ed. Pulliainen, on eduskunnan tahtotila ja sen määrittäminen, ei älyllinen ja tekninen näppäryys, joita ed. Pulliainen ääneen pohdiskeli. Eli kun prosentit saadaan lakiin, ne vääjäämättä johtavat siihen, että opetusministeriö ja hallitus joutuvat reagoimaan tilanteeseen. Se on se pihvi, ed. Pulliainen.

18 **Erkki Pulliainen /vihr:** Arvoisa puhemies! Se on eräs pihvi, mutta se on väärä pihvi. Tämä pihvi on hormonilihaa ihan selvästi. Ed. Gustafsson, kun ajatellaan, ketkä ovat kaikkein aggressiivisimpia lobbareita tämän talon käytävillä, ne ovat urheilujärjestöjohtajat.

19 **Susanna Huovinen /sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ihan on nyt pakko kommentoida tuota lobbariasiaa. Kyllä minä luulen, että eduskunnan käytävillä liikkuu hyvin paljon erilaisia lobbareita, ja itse urheiluihmisenä haluan lausua eriävän mielipiteeni ed. Pulliaisen näkemykseen siitä, että juuri liikuntajärjestöt tässä asiassa olisivat jotenkin negatiivisella tavalla profiloituneet. Ne tekevät siinä missä nuorisojärjestöt ja kulttuurijärjestötkin tärkeää työtä ja ovat muuten yhteisrintamassa vaatimassa prosentteja lakiin, kun eivät muutoin saa sille tärkeälle työlleen kaipaamaansa arvostusta ja rahoitusta. En ymmärrä, mitä väärää tässä voi olla.

20 **Antero Kekkonen /sd:** Arvoisa rouva puhemies! Vähän samoin kuin ed. Gustafsson äsken suhteessa ed. Pulliaisen puheenvuoroihin minunkin logiikkani kulkee hyvin samalla tavalla kuin ed. Gustafssonilla. On hyvin helppo olla samaa mieltä.

Mutta ajatus tässä asiassa, jonka ed. Pulliainen esitti aggressiosta, on kyllä perin merkillinen. Jonkin verran kyseisellä alueella toimineena kaikkina niinä vuosina, kun olen tässä talossa ollut, syytös oli vähintäänkin, ed. Pulliainen, kohtuuton. Mielestäni urheilujärjestöt toki suhteellisen suuren julkisuuden saattelemana, koska kansa tykkää urheilusta, ovat toimineet perin perin sivistyneellä tavalla, enkä oikein ymmärrä, mikä on se pihvi, jota ed. Pulliainen hakee. Minä en oikein löydä sitä tästä keskustelusta, ellei se sitten ole tämä syytös aggressiosta, jonka kiistän kyllä jyrkästi.

21 **Pia Viitanen /sd:** Arvoisa rouva puhemies! Nyt näin sen päivän, että pyysin puheenvuoron vain todistaakseni, että minunkin mielestäni tamperelaisen kollegani ed. Jukka Gustafssonin pihvi oli se oikea pihvi. Olen hyvin vakaasti sitä mieltä. Se ei ole mikään hormonipihvi, se on varmasti kevyt kasvispihvi vakavalla ja painavalla asialla höystettynä.

Haluaisin kyllä myös yhtyä siihen, kun itse vielä sivistysvaliokunnan jäsenenä toimin, että ei minua ainakaan kukaan ole sillä tavalla lobannut, että jostain syystä tuntisin itseni painostetuksi tai uhatuksi, vaan päinvastoin itsekin korostin jo aiemmin sitä, että nämä kaikki edunsaajat ovat yhteisrintamassa olleet vaatimassa tätä muutosta. Itse katselisin tätä mielelläni esimerkiksi myös nuorison kautta. Siellä rahat ovat reaalisesti pudonneet puoleen siitä tasosta, minkä asetus määrittää. Olisi ihan mukavaa, kun nuorisotyönkin puolelle joskus lailla taattaisiin tietty resurssitaso.

Haluan loppuun vielä mainita, että itsehän me täällä eduskunnassa päätämme, muuttuuko laki nopeasti vai ei. Ymmärrän kyllä, että se on aina välillä hidasta ja kiemuraista, mutta jos itse päätämme, että tämä on se pihvi, niin kyllä meillä on täällä itse se myös mahdollisuus tehdä.

22 **Erkki Pulliainen /vihr:** Arvoisa puhemies! Sen ymmärrän, että edustajat, jotka juuri ovat puhuneet, ovat sitä mieltä, että erittäin huomattava osa näistä rahoista liikunta-alan järjestöille, urheilujärjestöille, ja sillä siisti. Se halutaan fiksata nyt mahdollisimman korkealla prosentilla ja sillä siisti ja niin, että se on silloin ajasta ja olosuhteista täysin riippumaton.

Mikä koskee aggressiota, otan konkreettisen esimerkin, tuorein tapaus tältä vuodelta: Kun olen ollut kehotettuna paikalla ravintolan kabinetissa Pohjois-Pohjanmaan Liikunnan tilaisuudessa, meitä uhkailtiin vaikka kuinka paljon, tietysti henkisellä tasolla, mutta kuitenkin, poliittisesti uhkailtiin ja uhkailtiin ja uhkailtiin. (Ed. Taipale: Pelkäättekö?) — En minä mitään pelkää missään, mutta totean, että se on aggressiota sen sanan varsinaisessa mielessä.

23 **Inkeri Kerola /kesk** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Nyt näyttää tämä keskustelu saavan semmoisia sävyjä, että rönsyjä tulee paikasta ja toisesta. Täytyy ed. Pulliaista vähän oikaista. Itse olin tuossa samaisessa Pohjois-Pohjanmaan Liikunta ry:n tilaisuudessa enkä tuntenut minkäänlaista uhkailua tai muuta määrärahojen jakamisen suhteen. Keskustelun sävy oli hillitty, hallittu, ja jokainen saa tehdä siitä johtopäätöksensä ja myös näyttää sen talousarviota muokatessaan, ed. Pulliainen.

Puhemies: Kehotan nyt kuitenkin keskittymään kirjastolain 12 §:ään.

[24] **Jukka Gustafsson /sd:** Arvoisa puhemies! Tämä on ehdottomasti viimeinen puheenvuoroni tässä asiassa. Täytyy todeta nyt se, että edustajakollega Pulliaisella on tänään jostain syystä huono päivä (Ed. Pulliainen: Ei ole!), kerta kaikkiaan huono päivä. Me emme tiedä, mistä tämä huono päivä kumpuaa. Totean lohdutukseksi sen, että meillä kaikilla muillakin on joskus huonoja päiviä.

Mutta sivistysvaliokunta on siinä mielessä erinomainen valiokunta, että myös valiokunnan jäsenissä on sitä kokonaisvaltaisuutta, joka heijastuu esimerkiksi arvostamamme eduskunnan puhemiehen kohdalta, että on kiinnostunut kulttuurista, tieteestä, taiteesta, nuorisotyöstä ja liikunnasta. Sen takia minusta ed. Pulliaisen puheenvuorot ovat tarpeettoman provokatorisia ja kärjistäviä. Sanoisin nyt nätisti näin, että yleensä ed. Pulliainen perehtyy hyvin asioihin, joista hän puhuu. Nyt ei ole ollut syystä tai toisesta mahdollisuutta perehtyä. Me kannamme huolta kokonaisuudesta. Turvaamme taiteen ja tieteen asemat tässä ehdottomasti.

[25] **Irja Tulonen /kok:** Arvoisa puhemies! Kyllä ed. Pulliainen näkee nyt ihan turhia peikkoja. Uskon todella niin, että kaikki ne, jotka kantavat huolta yleensä tästä, että edunsaajat tulevat lain tasolle, kantavat todella huolta siitä, että kirjastojen määrärahat todella tulee budjetoida eri tavalla ja tasapuolisesti jakaa urheilun, liikunnan, tieteen ja taiteen kesken tämä niin sanottu ylijäämä. Niissä laskelmissa, joita itse olen nähnyt, jotka myös järjestöt ovat esittäneet, niin urheilun kuin tieteen, taiteen kuin kulttuurin järjestöt, on se 30 prosenttia molemmille. Nämä peikot ovat nyt, ed. Pulliainen, ihan turhia. Voimme lohduttaa teitä.

[26] **Marja-Liisa Tykkyläinen /sd:** Arvoisa puhemies! Lupaan myös, että tämä on viimeinen puheenvuoroni tässä sarjassa. Kuten puhemies totesi, nyt keskitytään tähän kirjastolain 12 §:n muutokseen. Niin teen ja toivon, että tässä asiassa päästään eteenpäin.

En voi olla mainitsematta sitä, että ed. Pulliainen kyllä on oikeassa näitten prosenttiosuuksien kohdalla arpajaislaissa.

Keskustelu päättyy.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään sivistysvaliokuntaan.

9) Hallituksen esitys laiksi taiteilijaprofessorin viroista ja valtion taiteilija-apurahoista annetun lain väliaikaisesta muuttamisesta

Lähetekeskustelu
Hallituksen esitys HE 126/2000 vp

Asia lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti sivistysvaliokuntaan.

10) Hallituksen esitys laiksi eräistä kirjailijoille ja kääntäjille suoritettavista apurahoista ja avustuksista annetun lain väliaikaisesta muuttamisesta

Lähetekeskustelu
Hallituksen esitys HE 127/2000 vp

Asia lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti sivistysvaliokuntaan.

11) Hallituksen esitys laiksi kuntien kulttuuritoiminnasta annetun lain väliaikaisesta muuttamisesta annetun lain voimaantulosäännöksen muuttamisesta

Lähetekeskustelu
Hallituksen esitys HE 128/2000 vp

Asia lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti sivistysvaliokuntaan.

12) Hallituksen esitys ulkomaanliikenteen kauppa-alusluettelosta annetun lain 4 §:n muuttamisesta

Lähetekeskustelu
Hallituksen esitys HE 129/2000 vp

Puhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään liikennevaliokuntaan.

Keskustelu:

[1] **Erkki Pulliainen /vihr:** Arvoisa puhemies! Tämän puolentoista vuoden aikana eräs liikennevaliokuntaa työllistäneimpiä asioita on ollut merenkulun turvaaminen saarivaltiossa. Niin kuin me olemme ed. Bremerin kanssa yhteisesti nyt todenneet, kyllä se Suomi saarivaltio taitaa näissä liikenneasioissa olla.

Kaikissa mahdollisissa ja mahdottomissa yhteyksissä, missä liikennevaliokunta on voinut mieltänsä ilmaista, se on tuonut julki tarpeen löytää sellainen ratkaisu ulkomaanliikenteen ulosliputuksen lopettamiseen, että rauha palaisi näille markkinoille ja että huoltovarmuus toteutuisi mahdollisimman suuressa määrin. Meillähän on näitä tässä kysymykseen tulevia rahtialuksia hiukan toistasataa ja nämä matkustaja-alukset päälle. Erikoisesti rahtialuksia on oltu ulosliputtamassa. Tässä suhteessa oli suoranainen invaasio meneillään, kunnes onneksi, kiitos valtioneuvoston jäsenten, tässä päästiin jonkinlaiseen sopimukseen, jonka uskoisi nyt ratkaisseen tämän ongelman. Tämän paketin osa on nyt juuri, arvoisa puhemies, lähetekeskustelussa.

Tämä merkitsee sitä, että tuommoinen vajaa 100 miljoonaa markkaa tulisi lisätukea merenkulkuun ja se merkitsisi käytännön tasolla sitä, että vuositasolla yhdelle alukselle maksettaisiin keskimäärin noin 2,3 miljoonaa markkaa tukea, josta lisäys olisi 0,9 miljoonaa ja 1,4 miljoonaa on niitä jo olemassa olevia tukia. Tämähän on aika paljon rahaa, jota voidaan siinä suhteessa arvostella hyvinkin paljon, mutta se on tämän päivän arkipäivän politiikkaa ja vapaitten markkinoitten mukanaan tuoma ilmiö, jossa ei vaihtoehtoja paljon ole olemassa. Jotta huoltovarmuus voitaisiin toteuttaa ja hoitaa, näin on pakko menetellä, eikä sille näytä olevan käytännössä mitään vaihtoehtoja.

Arvoisa puhemies! Muuan asia tässä huolestuttaa. Kuvittelin, että silloin, kun tämä ratkaisu saatiin aikaan, tämä tilanne olisi eräällä tavalla lauennut eikä mitään uusia irtiottoja tässä asiassa olisi tapahtunut. Vaan niin kuin julkista sanaa seuraten olemme voineet havaita, näitä irtiottoyrityksiä on ollut tämän jälkeenkin vähän sieltä sun täältä ja myöskin ulosliputuksen suhteen. Tässä ei voi mitään muuta kuin vedota siihen, että vihdoinkin sopu tulisi voimaan sellaisella tasolla, ettei kukaan enää yrittäisi ulosmitata lisää, ei kiristää sieltä eikä täältä eikä yhtään mistään, vaan että nyt tältä pohjalta, joka mielestäni on erinomaisen hyvä ratkaisu, tämän kanssa voitaisiin elää ja katsoa, että tämä asia on siirtynyt toistaiseksi pois päiväjärjestyksestä.

[2] **Pentti Tiusanen /vas:** Arvoisa rouva puhemies! Mielestäni valiokunnan puheenjohtaja ed. Pulliainen piti hyvän puheenvuoron viitatessaan laajempaan tilanteeseen, mikä maailmalla on, koska sehän kävelee ovesta sisään varmasti nopeammin kuin aavistammekaan. Itse pidän hyvänä, että yritetään tällä hetkellä, niin kuin ed. Pulliainenkin sanoi, tehdä kaikkemme, että Suomen lipun alla pysyisi myös tonnistoa. Pitäisi kysyä sen kuuluisan — vai onko, puhemies, se jo vanhentunutta — isänmaallisuuden perään ja Finnlinesin pienempienkin yrittäjä-omistajien suuntaan, onko sillä sinivalkoisella lipulla mitään merkitystä muutenkin kuin olympia-Sydneyssä tällä hetkellä.

Asia on vakava. Kun ajatellaan palkkakustannuksia, venäläisiä ja virolaisia löytyy, löytyy halpaa työvoimaa EU-maista, Puolasta, Kreikasta, sitten Egyptistä, Filippiineiltä, mutta vielä halvempaa väkeä löytyy Intiasta, Bangladeshista, eli aina voidaan mennä halvemmalla ja halvemmalla. Myös alusten kunto on eräs asia, ja kannattavuus on huomioitava, samoin ympäristö- ja turvallisuuskysymykset. Tämä on erittäin vaikea asia. Nyt matkustajaliikennehän on lähtenyt peräänkuuluttamaan saman tyyppisiä tukia. Näin ollen, puhemies, olemme aika hankalassa tilanteessa, mutta tietysti valtion pitää tulla järkevällä välimatkalla vastaan.

[3] **Lauri Oinonen /kesk:** Arvoisa rouva puhemies! Tässä yhteydessä haluan korostaa kotimaisen, sinivalkoisin lipuin varustetun laivaston merkitystä kansallisen huoltovarmuuden kuin myös merenkulkuammatin jatkuvuuden ja säilymisen kannalta.

Keskustelu päättyy.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään liikennevaliokuntaan.

13) Hallituksen esitys laiksi jalometallituotteista

Lähetekeskustelu
Hallituksen esitys HE 130/2000 vp

Puhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään talousvaliokuntaan.

Keskustelu:

[1] **Klaus Bremer /r:** Arvoisa rouva puhemies! Minulla on pieni huomautus hallituksen esitykseen lain 3 §:n kohdalla, joka käsittelee pitoi-

suuksia. Tavallaan lain perusteluiksi sanotaan, että "Ehdotetulla lailla pyritään parantamaan tavaroiden vapaata liikkuvuutta alentamalla jalometallituotteiden vähimmäispitoisuudet kansainvälisen standardin ja EY:n direktiiviehdotuksen tasolle". Pitää huomata, että tässä on kysymyksessä vasta direktiiviehdotus. Tässä mielessä on tietysti tyydytyksellä todettava, että jalometallituotteeksi katsottavan kultaesineen kultapitoisuutta, siis sellaisen, joka voidaan leimata kultaesineeksi, ollaan pudottamassa nyt 585:stä massan tuhannesosasta 375:een. 375 tarkoittaa käytännössä 9:ää karaattia.

Kun EU:ssa todellisuudessa tällä hetkellä on aivan yleisin raja 8 karaattia eli 333 tuhannesosaa ja tiedän, että työryhmässä, joka päätyi tähän hallituksen esitykseen, yritettiin tuoda esille myöskin tosiasia, että 8 karaattia on tänä päivänä realiteettialaraja kultaesineelle, tässä nyt saatteena valiokuntakäsittelyyn toivoisin, että vielä kerran tätä tarkistettaisiin ja käytäisiin läpi. Tässä on hiuskarvan verran eroa 8 ja 9 karaatin välillä, mutta kun 8 karaattia on kaikkein yleisin, haittaisiko nyt mitään, jos samalla mentäisiin Suomessakin 8 karaattiin? Silloin oltaisiin sillä tasolla, jolle todennäköisesti direktiiviehdotuskin tulee päätymään.

Keskustelu päättyy.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään talousvaliokuntaan.

14) Hallituksen esitys laiksi sairausvakuutuslain 23 ja 30 §:n muuttamisesta

Lähetekeskustelu
Hallituksen esitys HE 131/2000 vp

Puhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään sosiaali- ja terveysvaliokuntaan.

Keskustelu:

[1] **Inkeri Kerola /kesk:** Arvoisa rouva puhemies! Käsittelyssä oleva hallituksen esitys käsittelee marginaaliryhmää, lähinnä isyyspäivärahan saajia, mikä sinänsä on ihan hyvä asia. Toivoa sopii kuitenkin, että isät käyttäisivät nyt jo voimassa olevia etuuksia niin paljon kuin mahdollista.

Itse kannan kuitenkin huolta ensisijaisesti siitä, että lasten hoitaminen tehtäisiin mahdolliseksi kaikille myös taloudellisesti. Tällä hetkellä vähimmäismääräinen äitiys-, isyys- tai vanhempainraha on 60 markkaa päivältä. Vähimmäismääräistä päivärahaa saavat henkilöt ovat pääosin työelämän ulkopuolella, siis työttömiä, vastavalmistuneita, tai pätkätyötä tekeviä tai opiskelijoita.

Keskustan tekemä lakialoite ja samalla talousarvioaloite vuodelle 2001 määrärahan nostamiseksi edellä mainittujen päivärahojen osalta tukee isyys-, äitiys- ja vanhempainrahan nostamista 60 markasta työttömyysturvan peruspäivärahan tasolle. Korostan pienimpien vanhempainrahojen noston eliminoivan erityisesti toimeentulotukimenoja, joiden vähentämisestä olen ymmärtänyt täällä salissa olleen yhteinen tahto.

Keskusta tulee esittämään rinnakkaislakialoitteen vanhempainrahan nostamiseksi tämän lain käsittelyn yhteydessä.

[2] **Esa Lahtela /sd:** Arvoisa rouva puhemies! Ed. Kerolalle voisi todeta, että tässä voisi mies, jonkinlaisena isänä minäkin, vaikka loukkaantua, kun puhuitte marginaaliryhmästä ja kysymys on isistä. Minä olen käsittänyt, että kaikilla on isä olemassa joka tapauksessa.

Tässä lakiesityksessä mahdollistetaan kuitenkin joitakin hyviä asioita. Tässä isyyslomaa jatketaan nykyisestä eli 18 päivään 12 päivän sijasta. Lisäksi tehdään joustomahdollisuus, että isyysloma voidaan pitää neljässä erillisessä yhtäjaksoisessa pätkässä. En tiedä, onko se hyvä vai huono, mutta kyllä se joustomahdollisuutta antaa tarpeen vaatiessa sopia, vähän perheen tilanteen mukaan. Minä pidän sitä myönteisenä asiana. Koska se on kuitenkin sovittava asia ja sitä valvotaan aika tiukasti, sitä ilmeisesti ei oteta, niin kuin täällä joku totesi, hirvenmetsästyslomaksi. Minä luotan kuitenkin isiin ja äiteihin, jotta tämä loma tulisi käytetyksi siihen tarkoitukseen, johon se on tarkoitettu, eli silloin kun lapsi on pieni, annetaan mahdollisuus, jotta molemmat vanhemmat mahdollisesti voivat olla hoitamassa lasta. Monissa tapauksissa alkuvaiheessa äiti tahtoo olla kuitenkin enemmän apua kaipaava. Joissakin tapauksissa lapsen hoidossa tarvitaan yötä päivää apua. Sen takia minä pidän tätä myönteisenä seikkana.

Sitten yksi ihan sivuseikka. Kun itse olin pitkään pääluottamusmiehenä, melkein 20 vuotta,

niin tuli esille myös isyyslomaan liittyviä ongelmia. Isyysloma oli silloin kovin lyhyt, ja ei ole pitkä aika siitä —isyyslomahan ei ole ollut vielä kovin pitkään — kun tuli semmoinenkin eteen, maksetaanko isälle synnytysajan palkkaa. Siitä jouduttiin työpaikalla keskustelemaan kovasti. Kun isyysloma tuli lakiin ja voimaan, se antoi isälle mahdollisuuden saada jopa isyyslomaa sille ajalle. Hyvä ettei lakkoon menty siitä, kun kaveri oli synnytyksen ajan yövuorosta poissa eli meni synnytykseen mukaan ja huomasi, että tilipussista puuttuikin päivän palkka.

Tämä on hyvä, myönteinen asia. Toivon, että ed. Kerola ei hirveästi toteaisi meitä marginaalisiksi.

[3] **Inkeri Kerola /kesk** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ihan oikeaan asiaan ed. E. Lahtela puuttui. Tietysti tarkoitin isiä marginaaliryhmänä lastensa hoitajina. Niin kuin kaikki tietävät, tällä hetkellä heidän määränsä on kovin pieni. Soisin itse sen kasvavan, kun tosiasia on kuitenkin se, että naiset kantavat pääosin kasvattamisen vastuun lastentarhasta yliopistoon asti. Näillä sektoreilla suhteellisen vähän kuitenkin miespuolisia kasvattajia on. Toivoisin, että heidän määränsä lisääntyisi kokonaisvastuullisissa kasvattajatehtävissä.

[4] **Esa Lahtela /sd** (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Ed. Kerolalle voisi todeta, jotta kyllä tänä päivänä ainakin nuorempien isien keskuudessa asenne on muuttunut hyvin paljon. Kaiken lisäksi näyttää käyvän sillä tavalla, että kun kouluissa katsoo oppimismenestyksiä, että naiset lukevat nyt yleensä pidemmälle ja ovat parempia oppilaita. Minusta tuntuu, että Suomessa tässä on tapahtunut vallankumous sillä tavalla, että kohta isien tehtävä onkin olla kotona ja äidit ovat kovapalkkaisissa töissä. Ei siinä mitään, johan tässä miehet ovat vuosituhansia raataneet. Mikseivät naiset voisi nyt tehdä työtä ja isät olisivat kotona?

[5] **Jaana Ylä-Mononen /kesk:** Arvoisa rouva puhemies! Äskeiseen keskusteluun: Itse ainakin tapaan valtaosalta perheitä, joissa isä käyttää isyyslomansa juuri niin kuin lain henki on tarkoittanut, eikä siitä sen enempää tässä vaiheessa.

Hallituksen esitys sairausvakuutuslain 23 ja 30 §:n muuttamisesta on hyvä ja perusteltu, mutta samalla haluan tuoda esiin äitiyspäiväraha-aikaan liittyvän, vuosittain lukuisia perheitä kohtaavan ja koskevan puutteen. Jos lapsen synnyttyä äiti sairastuu vakavasti tai kuolee, ei isä tai lapsen huoltaja saa päivärahaa. Usein tällainen tilanne syntyy meillä, kun äiti sairastuu esimerkiksi synnytyksen jälkeiseen masennukseen. Tila pahimmillaan johtaa äidin sairaalahoitoon ja konkreettinen vastasyntyneen äitiys, siis imeväisen hoitaminen, siirtyy isälle. Tästä vaiheesta on vain perheessä jotenkin selvittävä.

Olisi kohtuullista, että tämän kaltaisessa tilanteessa äitiysraha voitaisiin siihen liittyvine oikeuksineen suhteessa työnantajaan siirtää isälle äidin ollessa tuolloin oikeutettu sairauspäivärahaan. Nykyinen laki ei sitä salli. Uskoakseni isän vaihtoehdot tässä ikävässä tilanteessa ovat joko palkaton loma tai epämääräisin syin tutun lääkärin kirjoittama sairasloma. Näin ainakin itse olen joutunut menettelemään potilaan kohdalla.

Toiseksi todettakoon, että meillä on asiat aika hyvin, mutta äitiysrahan minimitasoon, jonka ed. Kerola toi esiin, tulisi saada korjaus. Keskusta on tehnyt lakialoitteen ed. Vehviläisen ja muiden toimesta minimiäitiyspäivärahan korottamiseksi, ja katson, että tämä todellakin tulisi ottaa valiokunnassa nyt yhtä aikaa käsittelyyn tilanteen korjaamiseksi.

[6] **Marjatta Stenius-Kaukonen /vas:** Arvoisa puhemies! Ed. Kerola oli aivan oikeassa, kun hän kantoi huolta siitä, että isät eivät käytä riittävästi isyyslomaoikeuttaan. Ikävä kyllä näin on. Toivon mukaan tässä saadaan parannus aikaan. Tämä lakiesitys omalta osaltaan edesauttaa isien mahdollisuutta käyttää isyyslomaa ja osallistua vauvan hoitoon.

Ed. Kerola esitti myös minimiäitiyspäivärahan korotusta. Myös tämä oli aivan oikea vaatimus, mutta toivoisin, että ed. Kerola ja keskusta voisivat harkita sitä, että yrittäisimme yhdessä saada myös minimipäivärahat verottomiksi. Tätä kautta voitaisiin niiden tasoa mielestäni oikeudenmukaisimmin nostaa, koska sehän koskee kaikkia pieniä päivärahoja mukaan lukien työttömyyspäivärahat, äitiyspäivärahat, sairauspäivärahat jne.

Vielä viimeisenä asiana tässä yhteydessä: Sosiaali- ja terveysvaliokuntaa ovat adoptiovanhemmat jo lähestyneet tässä asiassa ja toteavat, että ottoisät jäävät heikompaan asemaan eli nämä muutokset eivät koske heitä. Valiokunta on nyt jo viimeisten viikkojen aikana osoittanut, että

meillä on ollut paljon sosiaalista mielenlaatua, kun olemme olleet valmiita yhdessä korjaamaan selkeitä epäkohtia, joiden vuoksi jotkut ryhmät selvästi putoavat väliin. Tässä saattaisi olla yksi sellainen asia. Koska ne asiat, mitkä me olemme korjanneet, ovat koskeneet juuri adoptiovanhempia äitiyspakkauksen ja äitiysrahan osalta, niin toivon, että me voisimme jatkaa aloittamaamme sosiaalista linjaa.

Keskustelu päättyy.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään sosiaali- ja terveysvaliokuntaan.

15) Hallituksen esitys laiksi vuodelta 2001 suoritettavista sairausvakuutusmaksuista ja työnantajan kansaneläkemaksusta

Lähetekeskustelu
Hallituksen esitys HE 132/2000 vp

Puhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään sosiaali- ja terveysvaliokuntaan.

Tämän asian yhteydessä sallitaan keskustelu myös päiväjärjestyksen 18) asiasta.

Keskustelu:

[1] **Mikko Kuoppa /vas:** Arvoisa puhemies! Hallituksen esitys eläkeläisten ylimääräisen sairausvakuutusmaksun alentamisesta 0,3 pennillä on oikean suuntainen mutta täysin riittämätön. Laman aikana säädettyä raippaveroa, jota on nyt jokusen kerran alennettu, on mielestäni vihdoinkin aika ryhtyä kokonaan poistamaan. On luvattu, että raippavero tämän hallituskauden aikana poistetaan eläkeläisiltä, mutta tällä vauhdilla, mitä hallitus nyt esittää, se ei tällä hallituskaudella poistu. 0,3 prosentin alennus raippaveroon eläkeläisten kohdalla johtaa siihen, että vielä tämän hallituskauden jälkeenkin, jos tätä vauhtia mennään, raippaveroa on huomattavasti jäljellä, eikä sitä voida pitää oikeudenmukaisena missään mielessä.

Eläkeläisjärjestöt ovat tässä asiassa olleet hyvin yksimielisiä siitä, että tämä on niitä kohtia, jotka tulee pikaisesti korjata. Korjaaminen tietenkin tapahtuu niin, että eläkeläisten ylimääräistä sairausvakuutusmaksua tulee alentaa enemmän kuin 0,3 prosenttia. Nythän se on 1,7 prosenttia. Mielestäni sitä tulee alentaa niin, että seuraavalla kerralla se poistuisi kokonaan, ja näin ollen tehdä tältä osin verotusta oikeudenmukaisemmaksi. On muistettava, että muut ryhmät, jotka joutuivat laman laskuja kantamaan, ovat itse asiassa jo päässeet niistä raippaveroista ja muista ylimääräisistä maksuista eroon, mutta eläkeläiset ovat edelleenkin näiden ylimääräisten maksujen maksajia.

On samalla todettava, että tämähän ei ole ainut kohta, mihin eläkeläisjärjestöt ovat puuttuneet. Näitä asioita ovat muun muassa edelleenkin kansaneläkkeen pohjaosan leikkauksen jatkaminen, joka on tulossa eduskuntaan, ja taitettu indeksi, joka on hyvin epäoikeudenmukainen, joka sortaa yli 65-vuotiaita eläkeläisiä. Siinähän on noin 3,5 prosenttia tullut eroa yli 65-vuotiaitten eläkeläisten tappioksi. Kolmantena kohtana on vielä kansaneläkkeen pohjaosan kaksinkertainen leikkaus, joka on myöskin joissakin yhteyksissä luvattu korjata, poistaa se tai ainakin tutkia. Sitähän on tutkittu, mutta mihinkään toimenpiteisiin se ei ole johtanut.

Näin ollen, jos lähdetään tästä pienemmästä päästä eli ylimääräisestä sairausvakuutusmaksusta, niin mielestäni tässä tulisi nyt eduskunnan huomattavasti korottaa tätä alennusta, jota nyt esitetään. 0,3 prosenttia ei ole missään tapauksessa riittävä, ja raippaverosta tulisi päästä eroon. On muistettava myöskin, että eläkeläisille kohonneista polttoaineiden hinnoista johtuvat lisäkustannukset tulevat maksettavaksi sekä liikkumisen että asumisen muodossa. Kun indeksitarkistukset ovat aina korvauksia jo tapahtuneesta hintojen noususta, näin ollen myös tätä taustaa vasten on tärkeää, että eläkeläisten ylimääräisen savamaksun alennus on tuntuvasti suurempi, kuin hallitus nyt esittää.

[2] **Pentti Tiusanen /vas:** Arvoisa rouva puhemies! Aivan oikein, eduskunnan arvovalta ei vuosi sitten kestänyt hallituksen 0,35 prosentin alennusesityksen hyväksymistä. Eduskuntahan nosti sen 0,7 prosenttiyksikköön, mikä oli aivan oikein. Mutta nyt aivan samalla tavalla hallitus tuo tällaisen 0,3 prosenttiyksikön alentamisesityksen eläkeläisten ylimääräiseen sairausvakuutusmaksuun, jota on jäljellä 1,6 prosenttia tällä hetkellä. Näin ollen pitäisi päästä vähintään samaan kuin viime vuonna, mieluummin koko prosenttiyksikköön. Tai sitten niin kuin ed. Kuoppa ihan oikein totesi se 1,6 prosenttiyksikköä pitäisi poistaa kokonaan kummittelemasta. (Ed. Steni-

us-Kaukonen: 1,7!) — Anteeksi, 1,7 — kummittelemasta täältä eduskunnan papereista ja myöskin eläkeläisten kukkarosta. Se maksaa tietysti yhteiskunnalle. Valtion budjettiin se tuo oman lisänsä, mutta olen täysin vakuuttunut nykyistä taloudellista tilannetta ajatellen, että tämä on hoidettavissa.

Aivan oikein edellinen puhuja ed. Kuoppa jo totesi muut eläkeläisten tilanteessa olevat ongelmat, joita ovat siis leikattu indeksi, jatkuva pohjaosan leikkaaminen, kahteen kertaan leikattu pohjaosa ja sitten se, havainnoiko yleensäkään tämä indeksi nousseet sairastamisen kustannukset, kuten suoranaiset sairaalakustannukset. Terveyskeskuskustannuksethan ovat nousseet, maksuasetuksella nostetut. On tullut aivan uusia menoeriä, esimerkiksi laitoshoitomaksu. Tämän lisäksi lääkekulut ovat monella tavalla tulleet raskaammiksi kantaa. Monia lääkevalmisteita on pudonnut pois Kelan korvausten piiristä, nimenomaan vielä sillä tavalla että pieniä pakkauskokoja tietyissä lääkkeissä ei enää korvata, isompia korvataan. Monet hoitoon liittyvät valmisteet on poistettu toisin kuin aikaisemmin. Muun muassa säärihaavojen hoidon yhteydessä tämän voi havaita.

Tärkeätä olisi myös lopettaa vastakkainasettelu, mitä on etenkin edellisellä vaalikaudella ollut ikään kuin palkansaajien ja eläkeläisten välillä. Se on täysin harhainen, ei ole ollenkaan perusteltu.

Näin ollen muun muassa niitä esityksiä, jotka ovat kiertäneet lakialoitteiden muodossa tässä salissa, on tietysti syytä katsoa nimenomaan valiokunnassa hyvin vakavasti. Kun tämä asia on ehkä nyt menossa myös sosiaali- ja terveysvaliokuntaan lausunnolle, joka tapauksessa valtiovarainvaliokunnan asianomaiseen jaostoon, ja kun tiedämme, että valtiovarainvaliokunta vuosi sitten oli hyvin jämäkkänä ja sosiaali- ja terveysvaliokunta esimerkiksi lausunnonantajana on tunnettu myöskin johdonmukaisuudestaan, niin uskon, että meillä on mahdollisuus todeta vuoden lopussa, kun budjetista päätetään, että eläkeläisten ylimääräinen sairausvakuutusmaksu pienenee huomattavasti suuremmalla pennimäärällä kuin hallitus nyt esittää. Oma toivomukseni on, että se olisi vähintään 1 prosenttiyksikkö eli 1 penni.

[3] **Niilo Keränen /kesk:** Arvoisa rouva puhemies! Keskustan ryhmä on tehnyt tälle hallituksen esitykselle rinnakkaislakialoitteen. Se on n:o 104/2000 vp ja on tässä listassa 18) asiana.

Kuten kuulimme edellisessä puheenvuorossa, hallitus esittää, että eläkeläisten sairausvakuutusmaksua alennetaan 0,3 pennillä. Kun sen suuruus lasketaan keskimääräisestä noin 5 300 markan eläkkeestä, niin alennus on peräti 17 markkaa 67 penniä, alle 3 euroa. Luulenpa, että jo tämän lain käsittelyyn ja jokaisen eläkkeensaajan kohdalle tehtäviin maksatusohjelmien muutoksiin menee ainakin muutamalta kuukaudelta tuo rahamäärä. En kyllä tiedä, miten tuo lakiesityksessä sanottu muutoksen tuotto valtiolle, 155 miljoonaa markkaa, on laskettu. Eläkeläisten kohdalla 17 markan alennus ja mahdollisesti tuleva 50 markan eläkkeen korotus ei kyllä alkuunkaan korvaa esimerkiksi matka- ja lämmityskustannusten nousua, kun polttoaineen hinta on menossa, minne on. Keskusta esittääkin alennukseksi rinnakkaislakialoitteessaan 0,8 penniä ensi vuonna ja tarkoitus on, että seuraavana vuonna alennus olisi 0,9 penniä, jonka jälkeen eläkeläisten savamaksu vastaa muitten ihmisten savamaksua. Toivottavasti edustajat Kuoppa ja Tiusanen voivat sitten tulla aikanaan tukemaan tätä esitystä.

Arvoisa puhemies! Työvaltaisia yrityksiä rasittaa muiden maksujen ohella työnantajan kansaneläkemaksu. Siihen hallitus ei ole esittänyt nyt muutosta. Tarmo Pukkilan johtama STM:n työryhmä on vuonna 99 jo todennut, että tarkoituksenmukaisin tapa keventää työnantajan maksuja olisi kelamaksun alentaminen. Tässä samassa keskustan rinnakkaislakiesityksessä ehdotetaankin, että työnantajan alimpia kelamaksuja, siis pienimpien yritysten maksuja, alennettaisiin 2 prosentista 1,2 prosenttiin. Keskusta ehdottaa myöskin kuntien kelamaksun alentamista 3,15 prosentista 2,8:aan. Tämä kompensoisi sitä kunnallisverotulojen menetystä, joka kunnille on aiheutunut ansiotulovähennyksen korotuksesta. Nämä molemmat työnantajan kelamaksun alennusehdotukset vaikuttavat myöskin jonkin verran työllisyyttä parantavasti, ja sitä vieläkin tässä maassa tarvitaan.

[4] **Marjatta Stenius-Kaukonen /vas:** Arvoisa puhemies! Viime syksynä eduskunnassa lähdimme suurin piirtein samasta tilanteesta kuin nyt, että hallitus esittää 0,3:n suuruusluokkaista eläkeläisten ylimääräisen sairausvakuutusmaksun alentamista. Viime vuonnahan eduskunta nosti

tämän alennuksen suuruuden 0,7 prosenttiin. Valiokunta mietinnössään on tietysti lähtenyt siitä, mikä vastaa hallitusohjelmaa, että tämän vaalikauden aikana tämä ylimääräinen sairausvakuutusmaksu tulee poistaa kokonaan. Sen pääministeri Lipponen tältä samalta paikalta toisti hallitusohjelmaa hyväksyttäessä moneen kertaan. Vaikka hallitusohjelman kirjaus ei ole aivan yksiselitteinen, niin pääministeri itse totesi useampaan kertaan, että se tarkoittaa, että ylimääräinen sairausvakuutusmaksu tämän vaalikauden aikana poistetaan. Tämän täytyy tietysti olla meille lähtökohtana.

Eläkeläisten ylimääräistä sairausvakuutusmaksua maksaa noin 825 000 eläkeläistä 1 175 000:sta omaa eläkettä saavasta. — Taitavat olla siinä 825 000:ssa mukana myöskin ne, jotka saavat perhe-eläkettä. — Nämä, jotka maksavat sairausvakuutusmaksua, ovat eläkeläisiä jotka yleensä maksavat veroa. Kaikkein pienimpiä eläkkeitä saavat eivät maksa veroa, joten he eivät maksa myöskään ylimääräistä sairausvakuutusmaksua. Raja, mistä ensi vuonna veroa eläkeläinen maksaa, on puolisoilla noin 3 000 markkaa kuukaudessa ja yksinäisillä noin 3 400 markkaa kuukaudessa. Näitä pienempiä eläkkeitä saavat eivät sairausvakuutusmaksun alennuksesta hyödy.

Ylimääräinen sairausvakuutusmaksu eläkeläisillä on tietysti virheellinen, koska eläkeläisethän eivät aiemmin maksaneet sairausvakuutusmaksua lainkaan. Sehän on vakuutusmaksu, jota maksetaan silloin, kun ollaan työssä. Se oli sen ajatus. Se tavoite, että ylimääräinen sairausvakuutusmaksu poistetaan, on tietysti oikea. Itse asiassa tavoitteena pitäisi olla se, että päästään 70-luvun tilanteeseen, että eläkeläiset eivät maksa sairausvakuutusmaksua, koska hehän eivät myöskään voi saada sairauspäivärahaa. Tietysti lääkekustannuksista johtuen ja muista vastaavista luonnollisista syistä eläkeläiset saavat suuremman osuuden sairausvakuutuskorvauksista.

Joka tapauksessa tämä on asia, jota valiokunnassa varmasti tarkasti harkitaan, mitä muutoksia hallituksen esitykseen tulemme esittämään. Mielestäni eläkeläisiä koskevat asiat muodostavat kokonaisuuden. Silloin tietysti puntarissa ovat myös muut esitykset, kuten kansaneläkkeen tasokorotus, joka taas tuo lisää käteen 900 000 eläkeläiselle pienimmistä eläkkeistä alkaen. Jos ajatellaan, mikä on oikeudenmukaisinta, missä liikutaan, niin kun vasemmalta lähdetään, me tietysti kannamme kaikkein eniten huolta kaikkein pienituloisimmista. Se ei tarkoita sitä, ettemmekö ole sitä mieltä, etteikö epäoikeudenmukaisuuksia pidä poistaa. Mutta katsotaan, mistä löytyy yksimielisyys ja missä liikkumavaraa on.

Kansaneläkkeen tasokorotushan tulee, sellaisena kuin se päätetään, juuri niille, jotka eivät saa mitään muuta kuin pelkän kansaneläkkeen tai saavat niin pienen työeläkkeen, etteivät maksa veroa ollenkaan. Kun veroa alkaa mennä, tasokorotuksestakin jää enemmän käteen, kuin korotus on. Viidestäkympistä tulee jäämään 55—65 markkaa juuri eläketulovähennyksen ansiosta. Tasokorotuksen hyvä puoli on vielä se, että kun se vaikuttaa eläketulovähennykseen, myöskin ne, joilta nyt pohjaosaa ollaan viemässä kokonaan pois, ja tietysti sellaiset, jotka eivät pohjaosaa ole saaneetkaan, saavat esimerkiksi 50 markan tasokorotuksesta noin 25 markan nettohyödyn juuri eläketulovähennyksen kautta. Tätä kautta tulevat nämä luvut, että 900 000 saa jotain. Meillä on 680 000 kansaneläkkeensaajaa ensi vuonna.

Sitten ovat tietysti ne, joilla pohjaosaa vielä on, joilta nyt ollaan sitä 92:ta markkaa leikkaamassa. Mutta voi sanoa, että 92 markan leikkauksen nettovaikutus eläkkeeseen on yksinäisellä esimerkiksi 6 000 markan eläkkeessä — mitenkäpäin ne nyt menivät, kun minulla ne luvut juuri tuossa olivat — 50 markkaa ja eläkeläispuolisoilla taas 5 000 markan eläkkeessä 40 markkaa, tätä luokkaa. Eli jos saa 25—30 markkaa kompensaatiota tasokorotuksella, pohjaosan leikkauksen nettovaikutus voidaan melkein tällä kompensoida.

Se koskee tietysti niitä yksinäisiä, jotka saavat alle 7 500 markkaa eläkettä, ja taas eläkeläispuolisoilla eläketulovähennys ulottuu 6 300 markkaan. Kun me katsomme, kuinka paljon eläkeläisiä on näiden rajojen alla, siellähän on yli 80 prosenttia eläkeläisistä, koska eläkkeethän ovat toden totta kaiken kaikkiaan pieniä tässä maassa.

Kuitenkin mielestäni se, mitä eläkeläisille jää käteen kaikkien näiden muutosten jälkeen, on kaikkein tärkeintä. Viimeksi kun Mäntässä sunnuntai-iltana istuttiin tupaillassa, tähän eläkeläiset itsekin päätyivät, että tärkeintä heille on se, mitä heille käteen jää. Tässä mielessä se kokonaisuus, jolla voidaan eläkeläisten ja ennen kaikkea pienituloisimpien eläkeläisten käteenjäävää eläkettä korottaa, on tärkeä, kun etsitään keinoja, miten se tapahtuu.

Monia todella kohtuuttomia leikkauksia on vuosien varrella tehty. Kaikki, jotka ovat pitkään olleet eläkkeellä, ovat selvästi miinuksen puolella. Sen vuoksi on oikeus ja kohtuus, että eläkeläiset vaativat korotuksia eläkkeisiinsä. Nyt sen yhteisvaikutus, mitä hallitus esittää, on noin 120—300 markkaa kuukaudessa, kun puhutaan juuri alle 7 500 markan eläkkeistä. 5 000 markan työeläkkeen paikkeilla itse asiassa ollaan lähellä 300:aa markkaa eli suurinta hyötyä, yksinäiset. Tämä ei suinkaan mene niin, että aina suurempituloinen saa suuremman hyödyn. Eläkejärjestelmä on erittäin monimutkainen. Sen takia eläkeläisten on ollut vaikeata ymmärtää, mitä kaikkea näistä hallituksen esityksistä seuraa.

Valtionveron alarajan nostaminen on erittäin hyvä juuri eläkeläisten kannalta. 125 000 eläkeläistä vapautuu kokonaan valtionverosta. Voi sanoa, että sillähän juuri pohjaosan leikkausta voidaan paikata.

Lopputulos on tärkeä. Eläkeläisille on tehty kohtuuttomia leikkauksia. Eduskunnan on mielestäni tehtävä oikeudenmukaiset ratkaisut, joilla eläkeläisten käteenjäävää tuloa lisätään, nimenomaan kaikkein pienituloisimmista alkaen ja keskituloisista, joita suurin osa on. Toivon, että me yhdessä sitten löydämme keinot siihen, miten nämä epäkohdat korjataan, ja sovitaan, mitkä ovat tärkeimmät asiat, mitä nyt tullaan korjaamaan, eikä niin että käydään vain huutokauppaa, mitä tehdään.

Itse asiassa minun piti puhua vielä kuntatyönantajan työnantajamaksusta. Sen alentaminen on ehdottoman tärkeää eläkeläisten kannalta, jotka käyttävät paljon kunnallisia palveluja. Myöskin tässä toivon, että keskusta tulee mukaan hallituspuolueiden kansanedustajien kanssa ajamaan sitä, että me saamme kuntatyönantajan kansaneläkemaksun alennettua.

[5] **Jukka Gustafsson /sd:** Arvoisa puhemies! Peruskysymys on se, että eduskunta nyt täyttää lupauksensa, ryhdistäytyy niitten asioitten ja kysymysten kohdalla, jotka tänä päivänä koskettavat eläkeläisiä.

Sanoin jo aiemmassa keskustelussa, että samalla, kun voidaan sanoa, että Lipposen hallitus on kiistatta ja objektiivisesti onnistunut varsin hyvin talous- ja yhteiskuntapolitiikassaan, se on ollut ensi vuoden budjetin kohdalta muutamissa asioissa kovapäinen ja tavattoman epäpsykologinen. Keskeisemmin kritiikin tästä näkökulmasta voi kohdentaa eläkeläiskysymykseen.

Minulla on sellainen vaisto ja käsitys, että eläkeläiset ovat jollain tavalla ymmärtäneet ja jopa hyväksyneet 90-luvun aikana tehtyjä säästöjä ja leikkauksia, kun he ovat nähneet yhteiskuntatodellisuuden, että niin on ollut osin pakko ja välttämätöntäkin tehdä. Mutta tilanne on nyt onneksi muuttunut ja parempi ja on täysin oikeutettua, että eläkeläiset peräävät oikeudenmukaisempaa kohtelua oman ostovoimansa ja tulokehityksensä kohdalta.

Kansanedustajien ja instituutiomme ongelma on nyt jossain määrin se, että eläkeläisten kohdalta meillä on edessämme kolme, neljä, viisi isoa periaatteellista ongelmaa ja asiakokonaisuutta, jotka kaikki menevät tietyn sateenvarjon alle. Ydinkysymys kuuluu, mitä eläkeläisille jää käteen, miten me turvaamme eläkeläisten myönteisen ostovoiman kehityksen edes tietyssä suhteessa muihin kansalaisiin.

Silloin tietysti erittäin tärkeä asia on kansaneläkkeen tasokorotus. Kuulun niihin, jotka ovat sitä mieltä, että meidän pitää vielä vakavasti eduskunnassa pohtia sitä, että vaikka hallitusohjelmaneuvotteluissa on sovittu, että sen taso on 50 markkaa, voitaisiinko korotuksen tason hallituspuolueitten ja eduskunnan yhteisellä tahdonmuodostuksella arvioida olevan merkittävästi korkeampi. Se on hallitusohjelmassa itse asiassa lähes parin vuoden takaisessa taloudellisessa tilanteessa kirjattu verrattain matalaksi, sanoisin näin. Mutta ... (Ed. Stenius-Kaukonen: Ed. Gustafsson, kyllä se oli pelkkää Niinistön ...) — No, se oli ... Ei nyt sanota tässä hirveästi, että säilyy asiallinen yhteistyö hallituspuolueitten kesken. Ed. Stenius-Kaukonen yrittää kommentoida ja laittaa sitä jotenkin Niinistön piikkiin. Kun en tästä asiasta ollut hallitusohjelmaneuvotteluissa, en tiedä. — Mutta tilanne on nyt yhteiskunnassa taloudellisesti kansantalouden ja muun kannalta toinen. Tämäkin pitää rehellisesti ääneen todeta.

Olennaista on kokonaisuus, ja nyt käsittelyssä olevan hallituksen lakiesityksen mukaan meidän edessämme on ylimääräinen sairausvakuutusmaksu. Uskallan myös sanoa, kun käytän ensimmäisenä sosialidemokraattina puheenvuoron, että tässäkin asiassa eduskuntaryhmämme elokuun kesäkokouksessa otti kannan, että silloin vielä edessä olleessa budjettiriihessä meitä ei tyydytä 0,3 prosenttia. Uskaltaisin sanoa, että ryhmämme oli varsin yksimielinen asiasta. Mut-

ta niin kuin totesin, eri syistä hallitus ja ministerit olivat kovapäisiä asiassa, ja se on jäänyt tähän 0,3 prosenttiin. Tältä osin ei tietysti voida millään muulla tavalla toimia kuin siten kuin toimittiin vuosi sittenkin: Maksua pitää leikata vähintään siten, että se poistuu tämän hallituskauden aikana. Puolet siitä olisi suuruusluokkaa 0,8—0,9 prosenttia. Tämän pitäisi minusta olla realistinen tavoite.

Haluan vielä ihan lopuksi korostaa sitä ja myös eduskunnan pöytäkirjaan lausua sen, että ei voi olla oikein tässä yhteiskunnallisessa tilanteessa, että keskuudessamme syntyy tällainen katkeruus eduskuntaa ja kansanedustajia kohtaan eläkeläisten, niiden kansalaisten, taholta, joille me saamme olla varsin kiitollisia. Pääosa heistä on elänyt vaikean elämän, on sodat käyty, ja on ollut monenlaista vaikeutta. Itse koen, että meidän olisi kunniavelka maksettava ihmisille, etenkin kun kysymys ei ole nyt siitä, että vaadittaisiin kohtuuttomia, vaan suhteellisen pienillä taloudellisilla korjauksilla voitaisiin tuottaa eläkeläisille sellaista mielihyvää ja tunnetta, että heidätkin huomioidaan ja heitä arvostetaan ja kunnioitetaan. Osalla eläkeläisistä on kysymys ihan konkreettisesti rahasta, mutta osalla on myös kysymys ihan tunneasiasta, miten heitä arvostetaan ja kohdellaan. Minusta tämä asia ja viesti pitää ottaa täällä vakavasti.

Me emme tarvitse Suomeen mitään vakavasti otettavia eläkeläispuolueita, koska suurin osa eläkeläisistä ymmärtää yhteiskuntatodellisuuden oikealla tavalla. Suurin osa eläkeläisistä on enemmän kiinnostunut siitä, että heidän lapsensa menestyvät hyvin, heidän lapsillaan on työtä ja heidän lastenlapsillaan on mahdollisuus käydä hyvää koulua. Se on heille sittenkin se elämän tärkein asia, mutta meidän pitää myöskin turvata eläkeläisten kohtuullinen toimeentulo ja elämisen edellytykset.

[6] **Marjaana Koskinen /sd:** Arvoisa rouva puhemies! Hyvät edustajat, jatkan näistä puheenvuoroista ja varsinkin ed. Gustafssonin puheenvuorosta on helppo jatkaa. Eli sosialidemokraattien tavoitteena on tosiaan ylimääräisen sairausvakuutusmaksun poistaminen tällä hallituskaudella. Tällä hetkellä, kun hallituksen esitys ministeri Perhon esittämänä on 0,3 prosenttia, niin ei voi välttyä siltä ajatukselta, mikä viime vuonnakin oli, että lähdettiin liikkeelle 0 markasta. Sen jälkeen muistaakseni ministeri Biaudet esitti 0,35:tä. Sen jälkeen sosiaali- ja terveysvaliokunnassa sosialidemokraattisessa ryhmässä tehtiin erittäin paljon töitä ja saatiin kokoomus ja koko hallitus mukaan, ja niin lopputulos oli 0,7.

Enkä voi olla muistamatta sitä, miten meidän oppositiopuolemme silloin käyttäytyi. Jos muistan oikein, niin keskustalla oli aloite 0,6:sta nelivuotiskaudella.

Sen jälkeen kun oltiin ensin valiokunnassa, sitten 0,7 lähti liikkeelle, ja täällä salissa keskusta äänestytti 0,8:sta. Jos muistan väärin, korjatkaa minun tietojani. En toivo, että käydään uudestaan tämän tyyppistä huutokauppaa tämän asian yhteydessä.

Minun mielestäni eläkeläisten asiaa pitää katsoa kokonaispakettina. Ylimääräisen sairausvakuutusmaksun alentaminen on ollut sosialidemokraateille se ensimmäinen tavoite. Minusta pitää muistaa, että täällä eivät muut puolueet omi sitä. Me olemme pitäneet sitä priorisoinnissa ihan kärjessä.

Kansaneläkkeen tasokorotus on toinen tärkeä asia, koska se vaikuttaa pienituloisiin eläkeläisiin. Jos sitä aiennetaan puoli vuotta, silloin se olisi kohdallaan. Tämä on asia, mistä varmasti käydään neuvottelut.

Haluan tuoda esiin tähän myös yhden asian, mikä ei ole varsinainen budjettiasia. Se on niin sanottu kaksinkertainen pohjaosan leikkaus. Siitä on tulossa 30.9. Eläketurvakeskuksen kautta malli siitä, myönnetäänkö näille ihmisille joku klönttäsumma ja indeksitarkistus siihen. Tätä asiaa on selvitetty. Odotan nyt ja käännän katseeni tuonne kokoomukseen päin ja ministeri Perhoon. On selvitetty tätä asiaa moneen kertaan. On olemassa ehkä nyt 30.9. malli, miten se voidaan toteuttaa. Se tarkoittaa sitä, että Kuntien eläkevakuutus, Valtiokonttori ja eläkelaitokset joutuvat maksamaan noin 500 miljoonan markan potin, mutta tämä ei ole budjettiasia. Eli se pystytään hoitamaan ihan lainsäädännön kautta ympäri vuotta.

Vielä tähän asiaan liittyen se, että eläkeläiset eivät hae mielellään toimeentulotukea. Sen me kaikki varmasti allekirjoitamme. Sen takiakin tämä eläkeläisten sairausvakuutusmaksu (Ed. Stenius-Kaukonen: Kukaan ei hae mielellään toimeentulotukea!) ja koko paketti on erittäin tärkeä. Myöhemmin tänään puhutaan toimeentulotuesta ja köyhyydestä. Toivon, että moni muukin ihminen jää tänne keskustelemaan kuin ne, jotka ovat varanneet puheenvuoron. Eli sairausvakuu-

tusmaksun alentaminen ainakin tuplaten — 0,6 — takaisi sen, että päästään eroon tästä ylimääräisestä 1,7 prosentin sairausvakuutusmaksusta tällä hallituskaudella. Muuten se ei ole mahdollista. 0,3 on liian alhainen, jos sen kanssa lähdetään nyt liikkeelle. Vetoan myös valtiovarainvaliokunnan jäseniin, jotka tämän asian kanssa tekevät paljon töitä, että se henki, mikä viime vuonna oli, toistuisi taas: Eli lähdetään hoitamaan tätä asiaa!

Puhetta on ryhtynyt johtamaan ensimmäinen varapuhemies Anttila.

---

[7] **Esa Lahtela /sd:** Arvoisa rouva puhemies! Edellä on jo laajasti käyty läpi perusteluja, miksi 0,3 pennin alennus on riittämätön. Jos muistetaan menneitä joulunaluksia, näitä budjettiäänestyksiä ja -kannanottoja, mitä sosiaali- ja terveysvaliokunta on ottanut jo usean vuoden ajan, niin kaikessa siinä on ollut se mukana, jotta tämä ylimääräinen savamaksu pitää poistaa. Hallitusohjelmassa on todettu, tosin vähän pyöreästi, jotta alentamista jatketaan. Mutta niin kuin ed. Stenius-Kaukonen totesi puheenvuorossaan, niin muun muassa pääministeri on todennut jo useampaan kertaan, että se kirjaus tarkoittaa sitä, että maksu poistuu tämän hallituskauden aikana. Sen mukaan eduskunta on kanssa linjannut näitä kannanottoja monta kertaa.

Sen takia 0,3 pennin alennus tuntuu ihmeeltä, miten voi olla niin kovakorvaista. Lähinnä kai se on valtiovarainministeri Niinistöstä kiinni, koska kesällä ainakin ennen kesäkokouksia julkisuudessa on ollut esillä, että ei alenneta yhtään, jotta siihen pakettiin ei tulisi yhtään ylimääräistä savamaksun alennusta, mutta jossakin vaiheessa se kovakorvaisuus vähän heltisi ja sitten tuli 0,3 pennin alennus. Mutta silloin piti jo olla tiedossa ministereillä se, jotta tämän tyyppinen ei voi mennä eduskunnassa läpi, koska se tahto on niin lujasti täällä julistettu moneen kertaan, jotta en usko, että tämä sali tätä tulee näin nielemään.

Sen takia itsekin tein talousarvioaloitteen ja keräsin jonkun verran nimiä myös siihen, jotta se alenema olisi 0,7. Se teksti jatkui muuten siinä sillä tavalla, jotta seuraava vuosi olisi 0,7 ja loppu 0,3 alennettaisiin sitten. Siinä nimittäin vaalikauden loppuun taitaa olla kolme kuukautta sitten sitä seuraavaa vuotta. Eli sillä rytmillä tämä alennus saataisiin toteutettua tämän vaalikauden aikana.

On myös se otettava huomioon, että nyt eletään kuitenkin niin sanottua korkeasuhdanneaikaa, tämmöistä kasvun aikaa. Silloin minusta tämä pitäisi jopa pyrkiä saamaan tietysti etupainotteiseksi, koska välttämättä talouskasvu ei, kun historiaa seuraa, jatku loputtomiin ja jossakin vaiheessa tulee myös matalasuhdanne eteen. Sitten voi olla, että meillä nämä haaveet saattavat kariutua. Sen takia toivoisi, että tämä nyt hoidetaan nätisti ja hallitusryhmien neuvotteluissa sitten käydään läpi se ja viedään vähän niin kuin viime vuonna vietiin läpi, jotta se olisi se 0,7.

Mihinkään huutokauppameininkiin toivoisin, että ei lähdettäisi tässä hommassa. Ed. M. Koskinen edellä kuvasi sen, mikä tilanne viime vuonna oli; se on aika showt'a, kun edustajat keskustassa tekivät aloitteen, pienemmän, minkä hallitus toi esityksen. Olihan se tietysti aika huvittavaa sinänsä se sooloilu. Joku sanoikin siellä, jotta ei olisi uskottu, jotta (Ed. Gustafsson: Nyt kepu oppi sen ja esittää 0,9:ää!) — Ei kun 0,8:aa! — Luin käsittelyssä olevan aloitteen, onko se 0,8 tai 0,9. Kuitenkin toivon mukaan löydettäisiin semmoinen ratkaisu, että tämän hallituskauden aikana tämä hoidetaan.

Toinen kysymys, mikä liittyy myös eläkeläisten asioihin, on tämä kaksinkertainen pohjaosan leikkaus. Siinähän viime keväänä saatiin infoa auditoriossa jossain tilaisuudessa, jossa todettiin, että se on hirveän vaikea toteuttaa. Se vaatisi monta kymmentä henkilötyövuotta lisää, olisiko 60 henkilöä lisää, jotka olisivat laskemassa, jos kaikki nämä eläkkeet laskettaisiin uudelleen ja käytäisiin läpi ne perusteet, ketä on mikin kohdannut. Sen takia ilmeisesti on nyt valmistelussa semmoinen vaihe, jotta jokin rönttisumma tulisi. Toivon mukaan siihen nyt jokin järki saadaan, jotta siitä puhuminen voidaan lopettaa, koska sekin on hallitusohjelmassa kirjaus, tosin sillä tavalla, että tämä kaksoisleikkaus selvitetään. Mutta kun selvitetään, ei kai se siihen voi jäädä, jotta on selvitetty, mutta mitään ei tapahdu.

Tämä viidenkympin tasokorotus sinällään on hyvä asia. Toivon mukaan, niin kuin edelliset puhujat ovat todenneet, korotusta voitaisiin aikaistaa, eli kaikki neuvottelupöytään, ja jos sitä saadaan isommaksi, hyvä on.

Sitten ikärasismi. En tiedä, mitä tällä hetkellä Eurooppa-tasolla on tapahtumassa. Jotkut eläkeläiset soittivat viikonloppuna ja totesivat, että Brysselin päässä olisi jonkin tyyppistä direktiiviä tästä valmisteilla vai onko mahdollisesti valmistunut, jossa todettaisiin, että ikärasismia ei saa harrastaa. Eläkeläiset ainakin kokevat, että kun on taitettu indeksi, joka 65:n rajassa muuttuu heikommaksi sitä vanhemmilla, se on ikärasismia. Se pitäisi myös tarkistaa. Toivon mukaan Suomessa tehdään aikanaan korjaus, ettei tarvitse odottaa mistään muualta komentoa siitä, että tämä voisi olla syrjivä.

[8] **Sosiaali- ja terveysministeri Maija Perho:** Arvoisa puhemies! Olen työhuoneessani kuunnellut tätä keskustelua, joka on kosketellut eläkepolitiikkaa yleensä ja erityisesti käsiteltävänä olevaa asiaa: eläkeläisten sairausvakuutusmaksun alentamista. Tässä on paljon tietysti sivuttu niitä toimenpiteitä, jotka toteutettiin vuoden 1996 alusta lukien. Muutama sana tehtyjen muutosten taustasta.

Näitä muutoksia tehtiin niin indeksijärjestelmään kuin eläkepalkan laskentajärjestelmään jne. siitä syystä, että näköpiirissä oli varsin rankka työeläkemaksujen korotus niin palkansaajille kuin työnantajillekin. Kun täälläkin tässä yhteydessä on keskusteltu muun muassa työnantajan sosiaaliturvamaksujen alentamisesta, tätä keskustelua on ilmeisesti käyty juuri siitä näkökulmasta, mikä vaikutus näiden sosiaaliturvamaksujen tasolla on työllistämismahdollisuuksiin. Toisaalta työllisyysnäkökulmasta, toisaalta verotuksen tason näkökulmasta, verotuksen kireyden näkökulmasta, nähtiin perustelluksi näiden muutosten tekeminen, jotta maksut pystytään pitämään hallinnassa.

Tällä hetkellä on nähtävissä se, että olemme eläneet ja voimme muutaman vuoden vielä elää tilanteessa, jossa näiden maksujen korotuspainetta ei ole. Se on joka tapauksessa näköpiirissä ja tarkoittaa sitä, että jossakin vaiheessa meidän lapsillamme ja heidän lapsillaan on tilanne, jossa joudutaan maksamaan korkeampia työeläkemaksuja, eli kysymys on veronluonteisista maksuista eli verotuksen tasosta. Näillä muutoksilla, jotka tietysti ovat olleet eläkeläisten kannalta kielteisiä, pyrittiin vastuullisesti siihen, että tämä meidän hyvä työeläkejärjestelmämme voidaan säilyttää sillä tasolla, kuin se nyt on.

Täytyy myös muistaa se, että kaikki ne eläkeläiset, jotka ovat eläköityneet vuoden 96 jälkeen, saavat heikompaa eläketurvaa kuin ne, jotka eläköityivät ennen näitä muutoksia. Tietysti se, että meidän työeläkejärjestelmämme on vasta nyt tullut niin sanotusti kypsäksi eli kertyy täysiä työeläkkeitä myös yksityissektorilla, on vaikuttanut siihen, että Suomessa keskimääräinen eläketaso on vielä varsin alhainen eli noin 60 prosenttia eläkkeensaajista saa 5 000 markan tai sen alapuolella olevan eläkkeen.

Sairausvakuutusmaksun historiahan on se, että kun palkansaajille tuli työeläkemaksu, siinä yhteydessä eläkeläisille tuli korotettu sairausvakuutusmaksu siitä syystä, että haluttiin pitää verojen ja veronluonteisten maksujen taso samana palkansaajilla ja eläkeläisillä. Kysymys ei ole, niin kuin minusta virheellisesti on todettu, raippaverosta, joka säädettiin laman olosuhteissa, vaan nimenomaan siitä, että haluttiin tasapuolista kohtelua palkansaajille ja eläkkeensaajille. Raippavero-osuushan on sekä palkansaajilta että parempituloisilta eläkeläisiltä jo aiemmin poistettu.

Viimeisten selvitysten mukaan, Veronmaksajain Keskusliitonkin selvityksen mukaan, 80 000:n vuotuisesta eläketulosta alkaen noin 120 000:n eläketuloon asti eläkkeensaajan verotus on kireämpi kuin palkansaajilla, korkeimmillaan noin 1 prosentin verran näiden tuloluokkien välillä, sitten tästä alaspäin. On tietysti oikeudenmukaista ja perusteltua, että tällainen perusteeton veroero poistetaan. Sen takia on tietysti paikallaan ja tarpeen, että tätä sairausvakuutusmaksun alentamista jatketaan.

Sekään, että ensi vuodelle esitetään 0,3:a, ei ollut itsestäänselvyys vaan tuli myöhemmissä budjettineuvotteluissa vasta hallituksen päätökseksi. Se johtuu siitä, että kun viime syksynä eläkeläisten asemasta keskusteltiin, silloin hallitusryhmissä vallitsi se kanta, että sosiaalipoliittisesti kaikkein tärkeintä on korottaa pienimpiä eläkkeitä. Hallitusohjelman mukaanhan tämä tasokorotus olisi tullut vasta 2002 alkaen, ja nyt se tulee ensi vuoden kesäkuusta alkaen. Itse koin, että on perusteltua noudattaa tätä hallitusryhmien eduskuntaryhmien tahtoa, plus sitten se, että näin, että se on sosiaalipoliittisesti vielä olennaisempi ja tärkeämpi parannus eläkkeisiin kuin tämä sairausvakuutusmaksun suurempi alentaminen. Kysymys ei ole tietysti tahdosta tai siitä, ettei tätä epäkohtaa tunnustettaisi. Joka tapauksessa täy-

tyy muistaa se, että kahden vuoden aikana 1 pennillä kaiken kaikkiaan sairausvakuutusmaksua tullaan alentamaan.

Äskeisessä puheenvuorossa puututtiin myös taitettuun indeksiin ja siihen, että se on ikäsyrjintää. Tietysti näinkin voidaan asiaa analysoida, mutta jos mietitään, mikä merkitys sitten tällä paremmalla indeksillä, niin sanotulla puoliväli-indeksillä, jota saavat alle 65-vuotiaat eläkeläiset, on kaikille eläkeläisille, siitähän ei ole esimerkiksi 66- tai 67-vuotiaille haittaa, koska sehän nostaa koko ajan eläkepalkkaa sen ajan, kun sitä maksetaan alle 65-vuotiaille, eli se hyöty tulee yli 65-vuotiaillekin.

On tietysti selvää, että jos päädytään tulevaisuudessa esimerkiksi uudenlaiseen eläkepalkan määrittelyyn, esimerkiksi koko työuralta kertyvään eläkepalkkaan, silloin on perusteltua myös tätä indeksijärjestelmää tarkistella sen takia, että eri koulutuksen saaneilla tämä muutos vaikuttaisi eri tavoin ja pitkän koulutuksen saaneiden osalta tällainen eläkepalkan laskenta olisi epäedullinen, mikäli mitään muita toimenpiteitä ei tehtäisi.

Täällä on myös puututtu kansaneläkkeen kaksinkertaiseen leikkaukseen, josta eduskuntakin on saanut informaatiota. Tilanne on lyhyesti se, että mahdollisuuksia toteuttaa jonkin näköinen vastaantulo selvitellään siitä syystä, että aiemmat Eläketurvakeskuksen ja eläkelaitosten, siis lähinnä valtion ja kuntien eläkelaitosten, kommentit ovat olleet varsin murskaavia ja siellä on nähty, että tämän asian toteuttaminen yksilöllisesti on hyvin vaikeaa, jollei suorastaan mahdotonta. Nyt olen pyytänyt sitten selkeästi vastauksen siihen kysymykseen: Kun voitiin leikata, eikö silloin ole mahdollista myös sitten palauttaa?

Kustannuspuolella tämä merkitsisi sitä, että jos tämä palautus suoritettaisiin yksilöllisesti, se aiheuttaisi kokonaisuudessaan noin puolen miljardin eläkemenojen kasvun, josta valtion eläkejärjestelmään tulisi noin 200 miljoonaa, kuntien eläkejärjestelmään noin 250 miljoonaa ja yksityissektorille 50 miljoonaa. En voi vastuullisena ministerinä viedä tätä asiaa eteenpäin, ellei minulla ole tiedossani erittäin selkeästi, mitä tässä asiassa voidaan tehdä tai voidaanko ylipäätänsä mitään tehdä, ja jos tehdään, mitä se merkitsee ja millä tavalla se vaikuttaa sitten kuntien ja valtion eläkevastuisiin, joita sitten hoidetaan budjetin kautta.

Kaiken kaikkiaan, kuten ed. Stenius-Kaukonen jo selvitti, ensi vuonna joka tapauksessa eläkkeensaajien asema paranee nettotuloilla arvioiden eri tuloluokissa parhaimmillaan liki 300 markkaa kuukaudessa. Siihen omalta osaltaan vaikuttaa ehdotettu veroratkaisu, josta pääsevät osallisiksi myös ne eläkeläiset, jotka eivät saa eläketulovähennystä, ja taas kansaneläkkeen korotus tuo tullessaan paitsi markkamääräisen korotuksen myös eläketulovähennyksen korotuksen kautta lisää käteenjäävää tuloa.

[9] **Pekka Nousiainen /kesk** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Me ymmärrämme, että vuonna 96 ja sitä aikaisemmin eläkeläiset haluttiin mukaan saattamaan tämän maan talous kuntoon, mutta nyt, kun meillä on jo seitsemäs hyvän taloudellisen kasvun vuosi ja kun muun muassa budjetin veroratkaisujen yhteydessä ensi vuodelle on ansiotuloverotuksen kevennyksiin osoitettu 6,5 miljardia markkaa, tuntuu varsin vaatimattomalta tämä hallituksen esitys, että korotettua sairausvakuutusmaksua alennetaan vain 0,3 pennillä.

Kun tätä keskustelua on kuunnellut, hallituksen ehdotus ei ole täällä saanut kovin paljon kannatusta. Täällä ovat sekä vasemmistoliitto että sosiaalidemokraatit tulleet hyvin pitkälle keskustan rinnakkaisaloitteen linjoille, eli halua on korottaa sairausvakuutusmaksun poistamista 0,7—0,8 penniin. Minusta ...

Ensimmäinen varapuhemies (koputtaa): Minuutti on täyttynyt!

Puhuja: ... tuntuu vähintäänkin kohtuulliselta, että hallitus olisi harkinnut tässä reilumpaa vastaantuloa ja tämän korotetun sairausvakuutusmaksun poistamista kahdessa vuodessa. (Puhemies koputtaa)

Ensimmäinen varapuhemies: Ed. Nousiainen, minuutti on täyttynyt! Huomautan siitä, että vastauspuheenvuoron pituus on yksi minuutti.

[10] **Ismo Seivästö /skl** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tässä yhteydessä on hyvä muistuttaa ministeriä ja hallitusta kansalaisten yhdenvertaisuudesta ja oikeudenmukaisuudesta. Niin kuin on tuotu esille, on aivan turha asettaa enää palkansaajia ja eläkeläisiä vastakkain vaan on katsottava kokonaisuutta. Monelle eläkeläi-

sellä on erittäin tärkeää, että peruspalvelut kunnassa toimivat. Siitä haluaisin hallitusta muistuttaa, kun nyt on monessa suhteessa nähtävissä se, että hoitohenkilöstö on raskaan taakan alla ja väsymässä ja uupumassa. Eläkeläiset tarvitsevat, varsinkin pienituloiset eläkeläiset, juuri kuntien tuomia peruspalveluita. Se tuo heidän elämäänsä sitä turvallisuutta, mitä he kaipaavat, ja myös lapsiperheet aivan samalla tavalla tarvitsevat näitä peruspalveluita.

11 **Marjatta Stenius-Kaukonen /vas** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! On hyvä, että ministeri Perho on esittänyt täsmälleen sen saman kysymyksen, minkä ilmeisesti moni eläkeläinen on esittänyt ensin hänelle, koska moni eläkeläinen on esittänyt meille muille kansanedustajille myöskin saman kysymyksen: Jos kerran kahteen kertaan voitiin pohjaosa leikata, kuinka ihmeessä ei voida palauttaa sitä toista kertaa? Nämä eläkeläiset saisivat työeläkkeensä sen suuruisena, kuin se heidän eläkepäätöksissään lukee. Heillä on suurimmalla osalla tallessa ne päätökset, ja niistä näkee, paljonko pohjaosan leikkaus on vaikuttanut eläkkeeseen.

Toivon, että ministeri Perho pitää tästä kiinni, koska me sosiaali- ja terveysvaliokunnassa tulemme varmasti omalta osaltamme myöskin hiillostamaan ministeri Perhoa ja hallitusta siitä, että tämä asia täytyy korjata.

12 **Inkeri Kerola /kesk** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ensinnäkin kiitän ministeri Perhoa, että hän vaivautuu olemaan paikalla ja kuuntelemaan eduskunnan viestejä.

Ensiksi haluaisin tuoda esiin sen, että kun puhutaan eläkeläisten eläkkeiden korotuksista, sopisi myös miettiä, kuinka ne vaikuttavat ostovoimaan. Viimeisimmät tutkimukset näyttävät sitä, että palkansaajiin verrattuna eläkeläisten ostovoima ei ole ollut mitenkään kilpailukykyinen.

Toinen asia, minkä kysyisin suoraan ministeri Perholta: Onko mietitty ollenkaan kotityön arvostamista eläkkeiden maksussa tulevaisuudessa?

13 **Lauri Kähkönen /sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kaksinkertaisesta pohjaosan leikkauksesta: Tämä varmasti on koettu kaikkein epäoikeudenmukaisimpana eläkeläisten kohdalla. Nythän runsaan vuoden ajan selvitystyötä on tehty, ja muutama viikko sitten sain kuulla, että tavallaan on luovuttu eli rukkaset pantu naulaan ja tälle asialle ei tehtäisi enää mitään. Nyt kuulin ministeri Perhon suusta, että odotetaan vielä vastausta, ja kysynkin vielä ministeriltä: Millä aikataululla vastaus on tulossa? Todella varmasti me kaikki tässä salissa toivomme ja ne, jotka ovat poissa, myös toivovat, että asia ratkaistaan jollakin tavalla ja sillä tavalla, että ainakin jotakin tulee kaikille. Tässä ajassa, näillä laitteilla ei voi olla mahdotonta, että selvitetään menetykset.

14 **Sosiaali- ja terveysministeri Maija Perho:** Arvoisa puhemies! Yhdenvertaisuuskysymyksestä, johon ed. Seivästö viittasi: Kun kertasin eläkepolitiikkaan, eläkejärjestelmään, tehtyjen muutosten historiaa, totesin siinä, että korotetun sairausvakuutusmaksun historia perustuu nimenomaan siihen yhdenvertaisuuteen, että verorasitus palkansaajilla ja eläkeläisillä olisi yhdenvertainen, kuitenkin totta kai sillä poikkeuksella, että pienituloisille on katsottu, aivan oikein, perustelluksi alhaisempi verotus eläketulovähennyksen kautta. Sillä haettiin nimenomaan yhdenvertaisuutta, kun tuli palkansaajan työeläkemaksu.

Kuitenkaan tämä ei mennyt sitten tismalleen samalla tavalla, vaan nyt meillä on käsissämme se tilanne, että tietyllä osalla eläkeläisistä verorasitus on hitusen verran korkeampi kuin palkansaajilla. Tähän ryhmään ei kovin runsaasti eläkeläisiä kuulu. Niin kuin totesin, 80 000 markasta eteenpäin noin 120 000 markkaan kuukaudessa on korkeintaan prosentin ero. Useimmissa tuloluokissa se on pienempi.

Palveluista tietysti voin todeta vain sen, että ed. Seivästö on aivan oikeassa. Ne ovat yhä tärkeämpiä yhä useammalle, ja ensi vuodelle sosiaali- ja terveydenhuoltoon tulee lisää valtionosuuksia noin miljardin markan verran. Tietysti nyt kunnallisvaaleissa peruspalveluista keskustellaan, asioita pannaan tärkeysjärjestykseen ja haetaan ratkaisuja ongelmiin.

Kaksinkertaisesta leikkauksesta: Eläkelaitosten perustelut sille, että tämä on hankala toteuttaa, perustuvat muun muassa siihen, että ne toteavat, että selvittely vaatii niin korkeata ammattitaitoa, että sellaisia ihmisiä, jotka tätä työtä voivat tehdä, on rajallisesti ja heidän työpanoksensa tarvitaan ensisijaisesti uusien eläkkeiden käsittelyyn. (Ed. Stenius-Kaukonen: Korotetaan indeksillä sitä, mitä leikattiin aikanaan. Se on ihan

helppoa. Se näkyy siellä alkuperäisissä päätöksissä. Olen nähnyt niitä lukemattomia!) — No, joka tapauksessa ratkaisua haetaan ja sen jälkeen tietysti hallitus tykönään pohtii, miten tilanteesta mennään eteenpäin. Olen pyytänyt selvityksen tämän kuun loppuun. Saanko sen tismalleen perjantaina tai ensi maanantaina, sitä en vielä varmuudella tiedä.

Kotityön huomioon ottaminen eläkkeissä on viime aikoina kovasti virinnyt. Tässä on tietysti kysymys sosiaaliturvajärjestelmämme rakenteesta eli siitä, että ansioeläke perustuu työntekoon, ansaittuun palkkaan, jossa maksumiehinä ovat työnantajat ja työntekijät. Tämä on aika pitkälle tietysti työmarkkinakysymys, enkä ihan tältä seisomalta jaksa uskoa, että ainakaan mitenkään laajemmin lähdettäisiin rahoittamaan sellaista eläketurvaa, joka ei perustu ansiotyöhön. Meillä on kolmen pilarin eläkejärjestelmä: peruseläke eli kansaneläke, ansioeläke eli työeläkejärjestelmä ja sitä täydentävät yksityisvakuutukset.

Tietysti tämä on semmoinen seikka, jota Puron työryhmäkin on keskuudessaan pohtinut, ja totta kai, jos olisi pussillinen miljardeja, varmasti tämä asia hoituisi. Niin kuin sanottu, se voisi olla vain valtion budjetista rahoitettava etuus, mutta silloin tietysti kysymys kuuluu: Mitkä hyvin monista perustelluista tarpeista sitten menevät jonkin toisen edelle?

[15] **Jaana Ylä-Mononen /kesk** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kysyisin nyt kuitenkin ministeri Perholta: Kun aika näyttävästi kokoomuslainen ed. Tiura on ainakin markkinoinut kotiäitien eläkeoikeutta ja tehnyt aloitteita sen johdosta, eikö sillä sitten ole kokoomuslaisen ministerin mielestä mitään menestymisen mahdollisuutta?

[16] **Sosiaali- ja terveysministeri Maija Perho** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tietysti jokainen edustaja toimii tuntonsa mukaan ja ajaa tärkeiksi kokemiaan asioita, mutta, niin kuin sanottu, se maksumies tässä täytyy löytää. Kun epäilen, että se löytyisi työmarkkinaosapuolista, työnantajajärjestöistä tai palkansaajajärjestöistä, silloin sen pitäisi olla valtiovalta.

Kun meillä on omaksuttu tämä periaate, että meillä on tietyn suuruinen perusturva, josta tietysti myöskin kotona lapsia hoitaneet perheenäidit pääsevät osallisiksi, ja ansioturva, on sinänsä tätä asetelmaa vaikea lähteä muuttamaan, eli se ratkeaa vain silloin, jos syntyisi tällaista solidaarisuutta. Tietysti voidaan leikkiä ajatuksella, että sosiaaliturvamaksuja tasattaisiin toisin kuin nykyään kaikkien työnantajien kesken eli tavallaan tunnustettaisiin toisella tavalla äitiydestä johtuvat kustannukset.

[17] **Lasse Virén /kok:** Arvoisa rouva puhemies! Nyt puheena olevassa hallituksen esityksessä ehdotetaan, että työnantajilta perittävät kansaneläkemaksut pysyisivät ensi vuonna ennallaan eli sillä tasolla, mille ne laskettiin heinäkuun alusta lukien. Tuolloinhan alennettiin yksityisten työantajien alimman maksuluokan kansaneläkemaksua 0,4 prosenttiyksiköllä. Alennuksella tähdättiin siihen, että erityisesti pienten, matalapalkkaisten ja työvoimavaltaisten yritysten työvoimakulut laskisivat ja yritysten mahdollisuudet työllistää paranisivat.

Kun lakia muutettiin, sekä täällä salissa että valtiovarainvaliokunnassa kiinnitettiin huomiota siihen, että kuntatyönantajien ja yksityissektorin työnantajien maksamien kansaneläkemaksujen ero kasvoi entisestään. Kuntasektorin työllistämismahdollisuuksia ja palvelutuotantoa olisi haluttu parantaa alentamalla myös kuntien kansaneläkemaksua. Valtiovarainvaliokunta kiinnitti mietinnössään huomiota myös kilpailutilanteeseen. Tasapuolisen kilpailutilanteen kannalta olisi pidetty tärkeänä, että kunnan ja yksityisen työnantajan maksamat kansaneläkemaksut olisivat saman suuruisia. Valiokunta edellytti hallituksen selvittävän kuluvan vuoden aikana, aiheuttaako yksityisen työnantajan kansaneläkemaksun alentaminen kilpailuun merkittävää vääristymää.

Mielestäni yhtä tärkeää olisi kiinnittää huomiota aiheeseen liittyvään toiseen kysymykseen. Olisi huomattava, että yksityiseen yritystoimintaan sovellettavien sosiaaliturvamaksuprosenttien määräytymisperusteet kohtelevat erityyppisiä yrityksiä kovin epätasapuolisesti. Se, minkä suuruisen prosentin mukaan yritys maksaa sosiaaliturvamaksua, riippuu siitä, kuinka paljon yritys suorittaa poistoja kuluvasta käyttöomaisuudestaan ja kuinka paljon se maksaa palkkoja.

Esimerkki auttanee ymmärtämään asiaa paremmin. Otan esimerkin itseäni lähellä olevalta toimialalta, kuljetussektorilta, jonka kustannuskriisi on ollut viime aikoina esillä muissakin yhteyksissä tässä salissa: Pienehkö kuljetusyritys,

jolla on kymmenkunta kuorma-autoa, työllistää noin 15 henkilöä. Koska yhden kuorma-auton arvo on noin miljoona markkaa ja vähän enemmänkin, ovat käyttöomaisuuden hankintamenoista tehtävät poistot yli 300 000 markkaa. Poistot ylittävät siten helposti 30 prosenttia yrityksen maksamista palkoista. Tämän seurauksena kuljetusyritys joutuu maksamaan sosiaaliturvamaksua kolmannen määräytymisluokan mukaan eli 6,5 prosenttia maksettujen palkkojen määrästä. Jos yritys toimisi vähän pääomaa vaativalla alalla, sosiaaliturvamaksuprosentti olisi 3,6 prosenttia. Lähes 3 prosenttiyksikön ero sotumaksuissa on mielestäni kohtuuttoman suuri. Kuljetusyritys joutuu kolmanteen maksuluokkaan vain sen vuoksi, että se tarvitsee toimiakseen yhtä aikaa sekä suuria pääomia että runsaasti työvoimaa.

Arvoisa rouva puhemies! Lainlaatijan tarkoituksena lienee sotumaksujen määräytymisperusteita laatiessaan ollut hillitä teollisuusyritysten halua korvata ihmistyövoimaa koneilla. Tämä ajattelu kohtelee kuitenkin kaltoin yrityksiä, jotka tarvitsevat yhtä aikaa molempia tuotannontekijältä eli sekä pääomaa että työvoimaa. Laissa on asetettu pääomaa ja työvoimaa tavallaan vastakkain joko—tai-tilanteeseen, kun esimerkiksi juuri kuljetusalan yrityksissä tämä asetelma on pikemminkin sekä—että. Jotta pyörät pyörivät, tarvitaan sekä pääomaa että työntekijöitä.

Arvoisa rouva puhemies! Sotumaksuprosentin määräytymisen perusteena pitäisi mielestäni olla yrityksen työllistävyyden, ei niinkään yrityksen maksamien poistojen ja palkkojen suhteen. Jos verrataan miljoonan markan investoinnin vaikutusta esimerkiksi kuljetusyrityksessä ja pitkälle automatisoidussa teollisuusyrityksessä, voi todeta, kuinka eri tavalla yritysten tekemät investoinnit näkyvät niiden työvoiman tarpeessa. Kuljetusyrityksen miljoonan markan lisäinvestointi tarkoittaa runsaan yhden työntekijän lisätyöpanosta. Teollisuusyrityksessä investointi ei välttämättä näy ollenkaan lisätyövoiman tarpeena, ehkä päinvastoin.

Lipposen hallituksen harjoittaman talouspolitiikan päätavoitteena on parantaa työllisyyttä. Toivoisin, että edellä kuvaamiini ongelmiin perehdyttäisiin ja niistä johtuvat perusteettomat erot yritysten työllistämismahdollisuuksissa oikaistaisiin. Kysymyksessä on periaatteellisesti niin suuri muutos, että sen valmisteluun tulisi perehtyä huolellisesti.

[18] **Eero Akaan-Penttilä /kok:** Arvoisa puhemies! Eläkepolitiikka on jatkuvasti ollut meillä Suomessa laajoissa otsikoissa, eikä se varmaan mikään ihme olekaan, sillä kohtaahan tuo aika itse kutakin meitä joskus, halusimme tai emme.

Tällä hetkellä pelkästään omaa eläkettä — vanhuus-, työkyvyttömyys- tai työttömyyseläkettä — saa suomalaisista 1,2 miljoonaa ihmistä, ja tässä joukossa vuonna 1998 virallisten tilastojen mukaan keskieläke oli 5 236 markkaa kuukaudessa. (Ed. Stenius-Kaukonen: 5 400 kuukaudessa!) — Vuonna 98, ed. Stenius-Kaukonen. (Ed. Stenius-Kaukonen: Uudempaa tietoa!) — Aivan, mutta se on hieman epävarma vielä, joka tapauksessa siinä viiden ja puolen tuhannen alle jonkin verran. — Kehotan vain jokaista miettimään omalta kohdaltaan, onko tämä nyt niin sanottu suuri vai pieni eläke. Kun siitä kaiken lisäksi menee vielä veroa, minusta se on ilman muuta pieni, edustaja. (Ed. Stenius-Kaukonen: Niin on!)

Samaisen kaksi vuotta vanhan tilaston mukaan silloin yli 7 500 markkaa kuukaudessa ansaitsevien osuus koko tästä yli miljoonan joukosta oli 15,7 prosenttia ja yli 10 000 markan eläkkeitä sai ainoastaan 6,5 prosenttia ihmisistä, ja huom. tästä eläkkeestä menee myöskin vero. Tämä on yksi periaatteellinen, hyvin tärkeä taustatieto, kun koko meidän eläkepolitiikkaamme ja eläkejärjestelmäämme arvostelee. Olen ihan liian vähän nähnyt kiinnitettävän huomiota näihin markkamääriin.

Eläkkeiden maksuunhan toisaalta vuosittain menee Suomessa kokonaisuudessaan noin 80 miljardia markkaa, ja toisaalta eläkerahastojen tämänhetkinen tilanne on 480 miljardia markkaa, arvioituna. Kysymyksessä on siis joka tapauksessa iso menoerä, ja rahallinen volyymi on vaikka valtion talousarvioon verrattuna todella merkittävä. Sen takia päätöstenkin, jotka tässä asiassa tässä salissa tehdään, pitäisi tietysti olla loogisia ja pitkään aikaan tähtääviä.

Yleisestihän voidaan kai tästä taustasta vielä sanoa, että eläkemenot kohosivat laman alettua työkyvyttömyyseläkkeiden ansiosta, siis työkyvyttömyyseläkkeiden ansiosta. Suuri määrä ikääntyneitä henkilöitä hakeutui työkyvyttömyyseläkkeelle tai yksilölliselle varhaiseläkkeelle. Työttömyydestä suoraan tai välillisesti aiheutuneet kustannukset eivät kirjautuneet, ihme kyllä, työttömyysjärjestelmän puitteisiin vaan jäivät rasittamaan työeläkejärjestelmää. Tämä ai-

heutti työeläkemaksuihin korotuksia, joista puolestaan seurasi perusteluja eläke-etuuksien leikkaamiselle. Näin tämä liike lähti etenemään.

Jättimäisen laman takia oli tietenkin välttämätöntä koko väestön elintason jonkin asteinen alentaminen. Kansantalouden huonon tilan rasitus oli luonnollisesti yritettävä jakaa tasapuolisesti, ja voitaneen pitää hyväksyttävänä myös eläkeläisten osallistumista kansantalouden tervehdyttämistalkoisiin. Tämän ovat lukuisissa tilaisuuksissa eläkeläiset itse myöskin myöntäneet. Sekin pitäisi meidän päättäjien muistaa.

Jo ennen lamaa TEL-indeksi muutettiin puoliväli-indeksiksi. Lisäksi toteutettiin muita erilaisia toimenpiteitä, joiden kaikkien yhteinen säästövaikutus oli 20 prosenttia tuolloisista vuosittaisista eläkemenoista, siis supistava. Eläkeläisiin kohdistuva indeksikorotus rajattiin 0,4 prosenttiin vuonna 93 ja jätettiin vuonna 94 kokonaan toteuttamatta. Työeläkemaksusta kasvava osuus siirrettiin työntekijän maksettavaksi. Tämä maksuhan vähennetään muuten edelleen eläkkeen perusteena olevasta palkasta ja leimataan veroksi, vaikka kyseessä on nähdäkseni työntekijän oma tulo, joka vain siirretään myöhemmin maksettavaksi. Lisäksi tässä järjestelmässä muutettiin yksilöllisen varhaiseläkkeen ikärajaa. Sehän on nyt juuri nostettu 60 vuoteen, ja työttömyyseläkkeen ehtoja on kiristetty. Kaikissa näissä portaissa myös eläkeläisille asetettiin nyt tänään keskustelussa oleva ylimääräinen sairausvakuutusmaksu.

Saman kohderyhmän elintasoa, toisin sanoen eläkeläisten elintasoa, alensivat myöskin tuolloin palvelumaksujen korotukset, terveyskeskus-, kotihoito-, laitoshoito-, poliklinikkamaksut, sairauskorvauskuluomavastuut ja sairauskuluvähennysten omavastuun nostamiset. Monet näistä muutoksista painottuivat tai painotettiin vanhuksiin ja lapsiperheisiin. Vuonna 96 seurasi vielä lisää leikkauksia.

Toisin sanoen, arvoisa puhemies, edellä mainittuun vedoten — muun muassa näihin esimerkkeihin, niitä olisi muitakin — voi hyvin kysyä, ovatko eläkelainsäädännön suuret perusperiaatteet toteutuneet, kun esimerkiksi nyt on jäljellä vielä eläkeläisiin kohdistuvaa ylimääräistä sairausvakuutusmaksua — siis huom! ylimääräistäsanaa kai tässä pitää erityisesti alleviivata — 1,7 prosenttia, niin kuin on moneen kertaan sanottu.

Hallitusohjelmahan toteaa sanatarkasti Lipposen kakkoshallituksessa: "Eläkeläisten ylimääräisen sairausvakuutusmaksun alentamista jatketaan." Mutta tässä salissa on kyselytuntikeskusteluissa ainakin kaksi kertaa kuullut, että pääministeri Lipponen on sanonut, että se poistetaan tällä kaudella. Minusta nämä kaksi poliittista totuutta meidän pitäisi pitää mielessä: vähän liukuvasti sanottu hallitusohjelman teksti, mutta toisaalta pääministerin selkeä tokaisu kahteen eri kertaan.

Maksua on jäljellä nyt 1,7 prosenttia, ja hallitus tulee meille esityksellä, joka on 0,3 prosenttia. Eli hallitus haluaisi jättää 1,4 prosenttia jäljelle. 0,3 prosenttia merkitsee tietojeni mukaan 500 markkaa kuussa eläkettä saavalle ihmiselle noin 10 markan nettotulon lisäystä. Jos on 8 500 markkaa kuussa saava eläkeläinen, hänen käteensä tulee 25 markkaa rahaa lisää 0,3 prosentin alennuksella. Toinen summa, joka tässä pitäisi laskennallisesti muistaa, on se, että 0,1 prosenttia merkitsee noin 55—60 miljoonaa markkaa rahaa.

Summana, arvoisa puhemies, tästä kaikesta minusta seuraa se, että tämä pitäisi niin sanotusti kirurgisesti hoitaa pois nyt, kun meillä on korkea taloudellinen suhdanne. Asiat ovat monen eri ekspertin suulla sanottuna Suomessa erinomaisessa kunnossa. Minä en ymmärrä tämmöistä seikkaa, joka hiertää niin, että hallitus ei ensin ehdota mitään. Sitten tullaan 0,3 prosentilla. Edelleen jätetään jotain ylimääräistä jäljelle, kun poliittinen realiteetti on se, että kentällä tästä kaikki eläkeläisjärjestöt ovat yhtä mieltä, kaikki me tiedämme sen lukuisista kokouksistamme. Eläkeläisjärjestöt ovat myöskin yhdistyneet. He ovat käyneet eduskunnassa. Viimeksi kaksi viikkoa sitten olin vastaanottamassa heitä muiden mukana. Tämä on ykkösasia, joka halutaan pois.

Sen takia minä olen tästä rohjennut tehdä talousarvioaloitteen, jossa ehdotan, että 0,85 penniä vähennetään tämän vuoden talousarviossa, sillä ajatuksella että seuraavana vuonna putsataan loput, jolloin minkäänlaisia epämääräisiä häntiä ei enää jää. Se olisi mitä loistavin kädenojennus tämmöisen ylimääräisen rasitteen poispurkamiseksi. Sitä paitsi siinä osoitettaisiin sillä lailla myöskin arvostusta ja psykologista silmää, jota suuri eläkeläisjoukko Suomessa kaipaa ja odottaa.

[19] **Lauri Kähkönen /sd:** Arvoisa puhemies! Hallituksen lakiesityksessä, niin kuin on todettu, esitetään niin sanotun ylimääräisen savamaksun alentamista 0,3 pennillä. Oli miten oli, joka tapauksessa eläkeläiset kokevat tämän ylimääräisen

sairausvakuutusmaksun raippaveroksi, tietynlaiseksi sakoksi.

Nyt jälleen ollaan lähes samassa tilanteessa kuin viime syksynä. Yksi vaihe on vain jäänyt pois. Nyt hallitus kuitenkin esittää jonkinlaista kevennystä ylimääräiseen sairausvakuutusmaksuun. Mutta niin kuin puheenvuoroista edellä on kuultu, niin vasemmalta kuin oikealta on jo jätetty aloitteita, että alentamisvauhti olisi nopeampaa.

Itse tietysti toivon, että asiaa ei tarvitsisi täällä salissa ratkaista. Nimittäin uskon, että viimeistään täällä ensi vuoden osalta tämä alennus liikkuisi jossakin 0,6:n ja 0,8:n välillä. Kovin hyvin hallitukselle tämä oppi ei ole mennyt perille. Myös se on todettu ja on syytä todeta vielä, että nyt taloudellinen tilanne Suomessa on niin hyvä, että edes tästä yhdestä tietystä kipupisteestä me aivan hyvin voimme päästä eroon kahden vuoden aikana ja viimeistään tällä vaalikaudella.

Toisaalta budjettiesityksessä on myös kansaneläkkeen tasokorotusasia. Senkin kohdalla vallitsee käsittääkseni melkoinen yksimielisyys, että sitä myös on aikaistettava.

Ministerin läsnä ollessa käsiteltiin kaksinkertaista pohjaosan leikkausta. Todella on erittäin paljon eläkeläisiä, joilla on työeläke ollut suhteutettu, ja he saavat todellista työeläkettä pienempää eläkettä. Toistan vielä sen, että tietynlaista valoa tunnelin päässä on, tuo ministerin lausunto; jospa sieltä jonkinlaisella ratkaisulla, oli se sitten vaikka jokin keskiarvoratkaisu, joka tapauksessa kyseisten eläkeläisten asia hoidettaisiin, koska mielestäni tässä on kaikkein räikeimmästä eläkeläisten epäkohdasta kyse.

Täällä on viitattu taitettuun indeksiin jne., mutta en tässä yhteydessä halua niistä enempää puhua.

Sitten kuntien eläkevakuutusmaksun alentaminen. Lakiesityksessä sitä esitystä ei ole tehty. Muun muassa ed. Virén viittasi puheenvuorossaan asiaan. Hallituksen budjettiesitys sisältää kuntien kohdalta monia heikennyksiä talouden kannalta. Kustannusneutraalisuutta ei ainakaan budjettiesityksessä ole toteutettu. Viittaan vain ansiotulovähennykseen jo tämän vuoden osalta. Noin 3 000 markan ansiotulovähennyksen korotukselle ei ole kompensointia esitetty. Ensi vuodelle on ansiotulovähennystä tulossa lisää ja kompensointi on auki. Samoin tulonhankkimisvähennyksen kohdalla on paineita kuntien verotulojen vähenemiseen. On todettava molempien osalta, niin hyvät kuin ne ovatkin, että ansiotulovähennyksen käyrää on painotettu pienituloisempien suuntaan, joten sellaiset kunnat ja seutukunnat, joissa keskimääräinen tulotaso on valtakunnan keskiarvoja huomattavasti alempi, menettävät suhteellisesti enemmän. Edelleen kysymysmerkki on kuntouttava työllistäminen, hammashoidon laajentaminen ja myös työmatkakuluvähennys. Niin oikein kuin niiden toteuttaminen onkin, vaikutus on kuntien verotuloja vähentävä.

Kelamaksun alentaminen kuntien osalta olisi yksi keino, jolla edes hiukan voitaisiin parantaa kustannusneutraalisuutta eli kompensaatiota kunnille toteuttaa verotulojen menetyksen puolesta. Toivon, että asiaan esimerkiksi tämän kautta palattaisiin.

On myös todettava se, että kun heinäkuun alusta pienyrittäjät saivat vakuutusmaksujen alentamisen, kuntien ja yrittäjien ero on todella kasvanut ja näin on tietyllä tavalla vaikeutettu kunnallisten palvelujen järjestämistä. Siinäkin mielessä asiaan tulisi palata ja korjaus suorittaa.

[20] **Olli Nepponen /kok:** Arvoisa rouva puhemies! Melkein kaikki on jo sanottu, mitä eläkkeensaajien epäoikeudenmukaisesta kohtelusta on sanottavaa. Tyydyn toteamaan, että eläkkeensaajat ovat vireä joukko. Melkein kaiken sen rahan, mikä heille tulee, he laittavat yhteiskuntaan kiertoon, mikä edesauttaa talouselämän pyörimistä. Niin kuin totesin, he kokevat epäoikeudenmukaisina pohjaosan leikkaukset, erityisesti kaksinkertaiseen poistoon liittyen, taitetun indeksin ja nyt juuri käsiteltävänä olevan ylimääräisen sairausvakuutusmaksun.

Kuulun niihin, jotka odottavat, että eduskuntakäsittelyn aikana poisto jaettaisiin siten, että palkansaajiin nähden ylimääräinen osa todella saataisiin tämän hallituskauden aikana kokonaisuudessaan poistetuksi, ja hallituksen esitykseen verrattuna ensi vuoden alusta vähennyksen pitäisi olla vähintään kaksinkertainen. Kuulun myös niihin, jotka odottavat, että kuntatyönantajien maksut olisivat lähellä yksityisen yritystoiminnan työnantajamaksuja.

[21] **Håkan Nordman /r:** Arvoisa puhemies, värderade talman! Ensiksi yhdyn ministeri Perhon käsitykseen, että kaikista toimenpiteistä tärkein on kansaneläkkeen tasokorotus niille, joilla on alhaisin eläke.

Men jag förstår nog det missnöje som finns bland pensionärerna, ett missnöje som finns där med anledning av regeringspropositionen som vi nu diskuterar. Regeringspartierna torde vara överens om att den extra sjukförsäkringsavgiften bör avskaffas under denna valperiod. Mot den bakgrunden sett så är den föreslagna sänkningen om 0,3 procent liten, för liten, och därför bör en höjning finnas med som mål i utskottsbehandlingen och i de fortsatta förhandlingarna.

Minusta eläkeläisten vastalauseet ja tyytymättömyys hallituksen esityksen johdosta on helppo ymmärtää. Ymmärtääkseni hallituspuolueet ovat yksimielisiä siitä, että ylimääräinen sairausvakuutusmaksu on poistettava tällä vaalikaudella, ja tätä taustaa vasten katsottuna ehdotettu 0,3 prosenttiyksikön alennus on pieni, minusta liian pieni, ja siksi korottamisen tulee olla tavoitteena valiokuntakäsittelyssä ja jatkoneuvotteluissa.

[22] **Leena Rauhala /skl:** Arvoisa puhemies! Sekä eläkeläiset yksittäisinä ihmisinä että eläkeläisjärjestöt ovat jo monella tavalla tuoneet esille niitä kohtia, mihin he toivoisivat hallituksen ja eduskunnan tuovan selkeät muutokset. Niitä on täälläkin mainittu. Näen, että eläkeläiset nyt todella tarvitsevat selkeän, arvostavan päätöksen.

Mielestäni erityisesti ed. Akaan-Penttilä toi hyvin esille sen, että nyt ei ole kysymys pelkästään siitä, että jotakin vähän alennetaan, vaan ne kipupisteet on nyt poistettava, joista tiedetään, että jos niihin nyt selkeästi puututaan, ne toisivat ostovoimaa ja nimenomaan selviytymistä. Mielestäni ei ole eläkeläisiä ja vanhuksia arvostavaa, että puhutaan kympeistä, markoista ja penneistä, kun muitten kohdalla puhutaan tuhansista markoista tai satasista. Tässä se tasavertaisuus tulee esiin.

Näen, että kun keskusteluissa puhutaan vain kiitollisuudesta tai siitä, että hoidetaan nätisti, niin nyt kysymys ei ole vain siitä vaan selkeistä vastaantuloista, jotka täällä varmasti tiedetään. Hallituksen rintamasta on tuotu vähän esille sitä, että oppositio ei olisi näitä nostanut oikealla tavalla esille. Mielestäni oppositiosta niin kristillisiltä kuin keskustaltakin on tullut hyvin vakavasti otettavia esityksiä. Kannamme todella suurta huolta siitä, että asiaan ei ole puututtu selkeästi, ja sitä nyt odotamme.

[23] **Lauri Oinonen /kesk:** Arvoisa rouva puhemies! Nyt käsiteltävänä oleva asia on eläkeläisille tärkeä. Täällä mielestäni on aivan hyvin todettu se perusongelma, mikä on kansaneläkkeen tason pienuus nimenomaan niillä ihmisillä, jotka ovat lähinnä sen varassa.

Hallituksen esityksen kohdassa 3.2 "Vaikutukset eri kansalaisryhmien asemaan" todetaan, että alennuksen ulkopuolelle jäävät kaikkein pienituloisimmat eli alle 3 500 markkaa kuukaudessa eläkettä saavat tai puolisot, jotka saavat alle 3 000 markkaa. He jäävät nyt käsiteltävänä olevan hallituksen esityksen myönteisten vaikutusten ulkopuolelle. Näitä ihmisiähän on keskuudessamme hyvin paljon, hienon ja arvokkaan, yhteiskunnallemme tärkeän elämäntyön tehneitä ihmisiä, jotka ovat rakentaneet tätä Suomea, vastanneet tästä eri tehtävissä sodan aikoina, luoneet hyvinvointia. Monet ovat tehneet työtä kotiäiteinä, omaa työtään tekevinä, maatilojen emäntinä jne, ja korkean iän vuoksi monet heistä, vaikka nykyisin useimmista noista tehtävistä pääsisi jollekin työ- tai yrittäjäeläkkeelle, saavat eläkettä hyvin vähän tai kaikkein korkeimmissa ikäryhmissä olevat eivät saa sitä ollenkaan. Meillä on keskuudessamme todella vähäistä eläkettä saavia ihmisiä, joiden eläketurvan korjaaminen olisi paikallaan viipymättä.

Olen tehnyt asiasta toimenpidealoitteen, jossa olen ehdottanut, että mahdollisimman pikaisesti, jo tulevan vuoden talousarviossa, päästäisiin minimieläkkeeseen 4 000 markkaa kuussa, ja jos ei heti päästä kaikkien kohdalla, niin alkaen veteraanisukupolvista eli 1926 ja sitä ennen syntyneistä.

Täällä on viitattu moniin epäkohtiin, joita eläkeläiset kokevat ja joista he meihin kansanedustajiin ottavat tiiviisti yhteyttä ja joista epäkohdista me ainakin vaalien alla olemme hyvin yksimielisiä. Mielenkiintoista oli nähdä, millä tavalla muun muassa viime joulun alla täällä äänestettiin. Eläkeläisillä ovat todella nämä monet epäkohdat: kaksinkertainen pohjaosan leikkaus, taitettu indeksi ja nyt tämä käsiteltävänä oleva ylimääräinen sairausvakuutusmaksu, joka koetaan raippaveron luonteiseksi, vaikka tähän nyt todella lievä kevennys tulee.

Jotenkin tuntuu perin nololta, että niidenkin kohdalla, jotka saavat tässä tietyn alennuksen, niin puhutaan 10 markasta, 12 markasta kuukaudessa. Nämä ovat perin juurin mitättömiä summia: Vaikkapa 8 500 markan kuukausieläkettä

saavan nettotulon muutos on 25 markkaa. Nämä ovat perin vähäisiä. Niistä ei ole paljon lohtua heillekään, jotka näitä saavat. Mutta valitettavinta on, että kaikkein pienintä eläkettä saavat, jotka ovat tehneet arvokkaan ja hienon elämäntyön, jäävät täysin tämän ulkopuolelle.

Täällä on monessa puheenvuorossa viitattu myös siihen, että verovähennykset, jotka on aivan oikein perustein tehty, vähentävät kuntien tuloa. Nämä tulisi kompensoida kunnille. Kuntatalous on erityisen tiukka. Siitä ei päästä mihinkään. Nämä ovat kysymyksiä, jotka tulisi valtion toimesta tiedostaa. Kuntien on vastattava kansalaisten perustarpeista: opetuksesta, hoidosta, hoivasta jne., perusturvallisuudesta. Sen vuoksi meidän on kannettava myös vastuuta siitä, että kunnilla on edellytykset täyttää nämä ihmisiä lähellä olevat perustarpeet.

[24] **Kari Rajamäki /sd:** Arvoisa puhemies! Eläkkeensaajien samoin kuin työttömien toimeentulo suhteessa palkansaajiin on heikentynyt 90-luvulla. Tämä on selvästi todettu. Rintamavastuut talouspoliittisissa talkoissa ja talouspoliittisessa talvisodassa eivät jakautuneet oikein tässä suhteessa. Nyt on suoritettava uudelleenarviointia ja eri toimenpiteiden, muun muassa eläkkeensaajien toimeentuloon liittyvien toimenpiteiden, kokonaisvaikutus täytyy arvioida eri eläkkeensaajien plus myöskin eri elämäntilanteiden osalta. Kysymys on laajempi kuin sairausvakuutusmaksu pelkästään.

Sinänsä on myönteistä, että 14 vuoteen ensimmäisen kerran kansaneläkkeen tasokorotus on esillä. Palaan siihen myöhemmin. Eläkkeiden indeksikorotukset ovat niin ikään esillä, ja sekä sairausvakuutusmaksut että verotuksen keventämiskysymykset ovat myöskin mukana. Valtionveron alarajan nosto koskettaa myöskin noin 130 000:ta eläkkeensaajaa.

Muutosten toteutus, kun näitä eri osia ajatellaan, on kuitenkin ilmeisesti liian monivaiheinen. Indeksikorotukset tulevat tammikuussa, veroperusteiden muutokset helmikuussa, ja kansaneläkkeen tasokorotusta hallitus tarjoilee vasta kesähelteillä. Tällainen monivaiheinen, monipolvinen eteneminen ilman muuta tulee aiheuttamaan sekaannusta muutenkin monimutkaisessa eläkeviidakossa. Tässä suhteessa on syytä tätä selvitystyötä vielä kokonaisvaikutusten osalta tehdä. Ilman muuta kansaneläkkeen tasokorotus on aikaistettava ensi vuoden alkuun.

Tämän nyt esillä olevan sairausvakuutusmaksun korotetun osan historiahan on ehkä saattanut unohtua varsinkin oppositiopuolueelta, jolle kuuluu suuri kiitos tämän koko asian keksimisestä ja aikaansaamisesta. Keskustapuolueen toimestahan eläkkeensaajilta alettiin periä sairausvakuutusmaksua vuonna 1977. Tämä vero, ehkä jotkut muistavat, sai eläkkeensaajilta haukkumanimen "Lex Martikainen" silloisen sosiaaliministerin Olavi Martikaisen mukaan. Tätähän ei alusta pitäen pidetty hyväksyttävänä, että eläkkeensaajien piti maksaa saman suuruinen sairausvakuutusmaksu kuin palkansaajat maksoivat, vaikka eläkkeensaajat eivät saaneet samoja korvausetuuksia. Silloin suhtauduttiin tähän asiaan jo tällä tavalla. Nyt pidetään hyvänä, jos päästään edes siihen tavoitteeseen.

Nimittäin tämähän oli vain alkusoittoa verrattuna 1990-luvun alkuvuosien tapahtumille, jolloin Ahon—Viinasen hallitus, jossa kristillinen liittokin oli mukana, alkoi paniikinomaisesti korottaa eläkkeensaajilta perittävää sairausvakuutusmaksua siten, että se yhdessä vuonna 1992 käyttöön otetun eläkkeensaajien kansaneläkemaksun kanssa oli esimerkiksi vielä vuonna 1995 peräti 4 penniä kunnallisveroäyriltä korkeampi kuin mitä esimerkiksi palkansaajat maksoivat.

Nyt tähän asiaan on puututtu. Muun muassa viime talvena valtiovarainvaliokunta ja ennen kaikkea hallituspuolueiden eduskuntaryhmät kävivät tiukan väännön, jossa keskeisesti sosialidemokraatit olivat asettaneet hallituksen esittämää 0,35:n leikkausta suuremman sairausvakuutusmaksun keventämisen tavoitteeksi. Henkilökohtaisesti läheltä niitä neuvotteluja ja lähtökohtia seuranneena tavoitteemme toteutui kokonaisuudessaan sellaisena, miksi se oli asetettu, eli 0,7 penniä.

Nyt tätä ylimääräistä sairausvakuutusmaksua on jäljellä vielä 1,7 penniä veroäyriltä, ja sosialidemokraattisen eduskuntaryhmän tavoite on koko ajan — ei vain tänä syksynä vaan koko ajan hallituksen aloittamisesta lähtien — ollut poistaa tämä ylimääräinen osuus tämän vaalikauden aikana. Hallituksen esittämä 0,3 pennin alennus on tästä näkökulmasta tietysti aivan alakanttiin, alamittainen ja hyljättävä lähestymistaso. Se kuvanneekin alkuperäisen budjettiesityksen valmistelun jälkeistä ministeri Niinistön katumuspaperia. 0,3 penniähän tuli vasta ministeri Niinistön katumuspaperin mukana kuvaan mukaan.

On todella syytä tältä osin eduskunnassa käydä asiasta keskustelua. Sosialidemokraattien niin kuin varmaan muidenkin taholta on tehty esityksiä sairausvakuutusmaksun alentamisesta enemmän kuin hallitus esittää, ja tähän tullaan meidän ryhmämme taholta edelleenkin tähtäämään. Kun valtiovarainvaliokunnan sosialidemokraattinen ryhmä 5.9. johdollani kokoontui, eräs selkeä budjettiin liittyvä muutoskohta oli sairausvakuutusmaksun alentaminen hallituksen esittämää enemmän. Tässä olemme linjassa viime talven työmme kanssa.

Kun hyvin herkästi täällä käydään hallitus—oppositio-keskustelua tyyliin "kyllä me, mutta ei hallitus", jokainen opposition kansanedustaja kristillisiä myöten, jos rehellinen haluaa olla, tietää sen, että tämän talon parlamentarismin toimintatapoihin liittyy nimenomaan se, että hallituspuolueet keskenään joutuvat muutoksesta sopimaan. Muutoinhan tilanne tarkoittaa jotakin muuta kuin hallitusta; se tarkoittaa ilmeisesti hallituksen hajoamista tai jotain muuta. Tässä suhteessa eivät aina hallituspuolueiden eivätkä myöskään valtiovarainvaliokunnan hallitusryhmien tai eduskunnan hallitusryhmien väliset neuvottelut ole parhaita mahdollisia meidänkään tavoitteittemme kannalta, mutta se on kuitenkin se tapa, jolla joudutaan menemään eteenpäin ja yrittämään parasta mahdollista tulosta. Salissa sitten on arvostettava tulosta tai kokeiltava jotain muuta hallitusvaihtoehtoa.

Joka tapauksessa työeläkeläisten ja työeläkkeensaajien, varsinkaan pientä työeläkettä saavien, osalta ei voi olla tyytyväinen tilanteeseen. Tässä suhteessa laajempaa arviota tästä tilanteesta sairausvakuutusmaksun lisäksi tarvitaan.

Yksi tällainen on taitetun indeksin kysymys. Tämähän oli toinen niistä asioista, joihin eduskunta hallitusryhmien keskustelujen myötä yritti muutosta 98 syksyllä, taitetun indeksin kysymys ja kansaneläkkeen pohjaosan tuplavääryys eli julkisen sektorin työntekijöiden eläkkeen kaksinkertainen leikkaus. Eduskuntahan lausui, että näihin pitäisi saada selvitystä ja korjausta. Ne eivät ole edenneet toivotulla tavalla.

Eniten arvosteltu taitettu indeksi kosketti jo silloin eläkkeellä olevia. Sehän tarkoitti yli 65-vuotiaiden kohdalla sovellettua indeksiä, jossa hintatason muutos oli painokertoimella 0,8 ja ansiotason muutos painokertoimella 0,2. Tietysti voi sanoa, että matalan inflaation oloissa taitettu indeksi on yli 65-vuotiaille heikennys. Korkean inflaation tilanteessa, jota kukaan meistä ei varmaan toivo, tilanne olisi päinvastainen. Tämä järjestelmähän johtaa inflaatiotasosta johtuen erilaiseen tulokseen. Kovassa inflaatiossa yli 65-vuotiaat hyötyisivät. Nyt heille se on heikennys. Tilanne on tietysti ollut taitetun indeksin käyttöönoton osalta todella kielteinen. Yli 65-vuotiaiden työeläkkeiden indeksikorotukset ovat olleet vain 50 prosenttia esimerkiksi vuosina 1996 ja 1997 alle 65-vuotiaiden saamasta tarkistuksesta. Tämä on asia, joka täytyy todella arvioida.

Toinen on julkisen puolen eläkkeiden pohjaosan tuplaleikkaus. Kun tästä on ministeri Perholta pyydetty selvityksiä ja ministeriöltä vaadittu toimenpiteitä, on tuotu vastaukseksi tämän homman selvittämisen ja korjaamisen hankaluus. Ei oikein käy kansanedustajan järkeen, ei varmaan myöskään eläkkeensaajien, että leikkaaminen on helppoa, mutta korjaaminen on vaikeata ja lähes mahdotonta. Siitä huolimatta, että se vaatii paljon työtä, oikeudenmukaisuuden ja nimenomaan eläkkeensaajien oikeudentunnonkin takia tämä asia on korjattava. Tältä osin ministeri Perholta toivoisi nyt räväkkyyttä esitysten teossa ja myöskin siinä, että hallinto tätä asiaa lähtee viemään eteenpäin.

Eräs asia on myös kansaneläkkeen tasokorotus. Moni eläkkeensaaja kokee tämän 50 markkaa loukkaavana. Mielestäni koko kansaneläkkeen tasokorotuskin pitäisi suhteuttaa muiden toimenpiteiden kokonaisvaikutukseen. Samoin pitäisi arvioida, onko kansaneläkkeen pohjaosan viimeisen erän leikkaaminen aikataulussaan ylipäänsä tarpeellinen ja perusteltu toimenpide ja mikä on kaikkien muiden toimenpiteiden yhteisvaikutus. Se pitäisi nyt kerta kaikkiaan kylmän viileästi pystyä harkitsemaan.

On ollut tietysti eläkkeensaajien kannalta myönteisiä, tärkeitä asioita, joita on ollut pelkällä kansaneläkkeellä olevien tai pientä kansaneläkettä saavien veteraanikorotus, samoin tietysti maksukatto, jota on ajettu, tämä 3 500 markkaa. Huolimatta siihen liittyvästä lappusysteemistä katson, että se auttaa yli 100 000:ta ihmistä. Se on ollut todella perusteltua.

Yksi asia täytyy tämän markkakilpahuudannan ja erityisesti opposition aina paremmaksi tekevän politiikan suhteen huomauttaa: Ei 10 markkaa tai 100 markkaa eläkkeensaajalle ratkaise sitä, mitä eri elämäntilanteissa eläkkeensaajan toimeentulo ja ihmisarvoinen elämä edellyttää. Siihen liittyvät tietysti asumisolosuhteet,

siihen liittyvät terveydenhuoltoon ja sairauteen liittyvät kustannukset. Tässä suhteessa juuri maksukatto on ollut tietysti erittäin hyvä. Mutta täytyy myöskin muistaa, että jollei hyvinvointivaltion julkisia palveluja ja perustaa pidetä kunnossa, ei näitä kympillä ja satasella hoideta. Ei ihminen ihmisen arvoista apua saa, jos elämän pelastava viilto jää lompakon paksuudesta riippuvaiseksi.

Viittaan tässä esimerkiksi siihen tilanteeseen, mikä julkisen puolen leikkausten ja erikoissairaanhoidon vaikeuksien osalta alkaa konkretisoitua eräillä alueilla: Varjoainekuvaukseen saatetaan saada lappu, että kenties asiaan palataan syksyllä 2001, arkipäivää hyvinvointi-Suomessa maan kilpailukyvyn ollessa maailman ykkönen. Tilanne on huonontunut! Mehän olemme joutuneet korvamerkityllä rahalla puuttumaan valtiovarainvaliokunnan hallitusryhmien toimesta toissa talvena lastensuojelun suurten kustannusten tasaukseen Lastensuojelurahaston kautta, viime talvena lasten- ja nuortenpsykiatrian kansalliseen häpeään, johon puuttumista meidän on jatkettava myös tänä talvena. Samalla tavalla myöskin erikoissairaanhoidon laajempi palvelutilanne on otettava huomioon.

Liittäisin tähän samaan sarjaan myöskin sen tilanteen, mikä on pitkäaikaissairaanhoidon maksujärjestelmän osalta kohtaamassa yleensä pienempituloista aviopuolisoa, jota uhkaa asunnosta ulosheitto, kun parempituloinen, yleensä mies, joutuu pitkäaikaissairaanhoitoon. Tässä ei riitä se, että on tehty maksuasetuksen pykälään kohta harkinnasta, kun kunnat eivät käytännössä tunnu sitä noudattavan. Maksujen kohtuullistamista ei nimittäin erityisen tarkkaan joka paikassa suoriteta. Ministeri Soininvaaran vastaus kirjalliseen kysymykseeni hiljattain tässä asiassa oli hämmästyttävä, suorastaan vihreä. Nimittäin hän totesi, että tätä asiaa ei pidä säädellä, kyllä se pitää kunnissa katsoa. Kuitenkin tämä on sellainen asia, jossa vaadittaisiin yhtenäistä lähestymistä ihmisarvoisen vanhuuden turvaamiseksi pienempituloisen puolison kohdalla, koska siinä on ihan riittävästi ongelmia muutoinkin.

Arvoisa puhemies! Ylipäänsä tämä on hyvin laaja kokonaisuus. Sairausvakuutusmaksun alentaminen on yksi selkeä asia, jossa joudutaan etenemään, mutta toimeentulon ja nimenomaan hyvinvointipalvelujen suhteen eläkkeensaajien asema vaatii laajempaa arviontia.

[25] **Leena Rauhala /skl** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Rajamäki toi esille hyvin rehellisyyden, ja näen erittäin tärkeänä, että erityisesti tässä asiassa voidaan ymmärtää olosuhteita ja asioita, joiden äärellä eläkeläiset ovat. Mutta myös on oltava oikea tieto. Ymmärrän, että silloin, kun savamaksut on aloitettu, ovat sitten mitkä puolueet tahansa olleet mukana, tilanne on varmasti ollut toinen. Voimme tänä päivänä toivoa esimerkiksi sitä, että ratkaisu olisi nopeampi ja voitaisiin leikkaukset, mitkä on nyt tehty, todella ottaa vakavasti niin, että enää ei leikata, koska nyt on noususuhdanne, nyt taloudellinen tilanne on aivan erilainen. Rehellisyyttä! Ymmärrän, että kun asioiden eri puolet nostetaan oikealla tavalla esille, ymmärrämme asioita paremmin.

[26] **Kimmo Kiljunen /sd:** Arvoisa puhemies! Monta kertaa kuulee eläkeläisryhmiltä, eläkeläisiltä, moitteita siitä, että eduskunta ei vakavasti paneudu eläkeläisten asioihin. Eläkeläisten eteen ei ikään kuin tehdä mitään. Minusta on oikeastaan erinomaista se, että tänään on käyty eläkeläiskeskustelua, taitaa olla jo pitkälti kolmatta tuntia, mikä kyllä kuvaa sitä, että kansanedustajien keskuudessa on paneuduttu eläkeläisten asemaan, eläkeläiskysymykseen, ja käytetään hyvin asiantuntevia, perusteellisesti pohdittuja puheenvuoroja. Varmasti näiden puheenvuorojen, joita tänään on käytetty, yksi helmi oli juuri äsken käytetty ed. Rajamäen puheenvuoro. Se oli sekä asiantunteva että linjakas. Siihen ei kovin paljon ole lisättävää, mutta silti myöskin, arvoisa puhemies, kantaisin oman korteni kekoon.

Erityisesti haluaisin viitata sosialidemokraattisen eduskuntaryhmän kesäkokouksessa tekemään päätökseen, joka koski ylimääräistä sairausvakuutusmaksua. Hallitusohjelmassa on annettu ymmärtää, että tästä pyritään pääsemään eroon. Sitä ei ole kuitenkaan paalutettu. Nyt sosialidemokraattinen ryhmä ensimmäisenä suurena eduskuntaryhmänä teki selkeän paalutuksen: Tämän vaalikauden aikana ylimääräisestä sairausvakuutusmaksusta on päästävä eroon.

Eduskunnan piirissä jo viime syksynä peräänkuulutettiin hallitukselta hallitusohjelman mukaisia toimia ja onnistuttiinkin kaksinkertaistamaan se suhteellinen ylimääräisen sairausvakuutusmaksun supistus, joka tässä tehtiin: nostettiin 0,35 prosenttiyksiköstä 0,7 prosenttiyksikköön,

mikä jo siinä vaiheessa ilmaisi selkeästi eduskunnan tahdon.

Hallitus on jälleen kerran selkeästi alimitoittamassa leikkausta, joka ylimääräiseen sairausvakuutusmaksuun pitäisi tehdä, ja kuten ed. Rajamäki äskeisessä puheenvuorossaan selvästi toi esille, budjetin käsittelyn yhteydessä eduskunnan on pakko tähän palata. Sosialidemokraattisen eduskuntaryhmän on ilman muuta pakko tähän palata jo pelkästään sen vuoksi, että olemme kirjanneet niin selkeästi, että tämän vaalikauden aikana ongelmasta päästään eroon. Jos jäämme kiinni vain 0,3 prosenttiyksikköön, yksinkertaisesti meillä aika ei riitä. Meidän pitäisi 0,6—0,7 prosenttiyksikön alennukseen vähintään pystyä. Tässä toivottavasti muut hallituspuolueiden eduskuntaryhmät tulevat vastaan, ja ymmärsin muun muassa äskeisestä kristillisen liiton edustajan puheenvuorosta, ed. Rauhalan puheenvuorosta, että opposition tuki ainakin tälle hankkeelle on saatavissa.

Ed. Rajamäki viittasi eräisiin muihin ongelmakohtiin myöskin eläkeläisten toimeentulossa. Siihen täytyy yhtyä, että luonnollisesti hyvinvointiyhteiskunnan peruspalvelurakenteiden ylläpitäminen on viimekätistä tasaavaa yhteiskuntapolitiikkaa, tasaavaa turvaa myöskin eläkeläisille.

Eräitä muita ongelmakohtia tietenkin on ollut, ja yksi niistä, jota minäkään en voi ymmärtää ja johon ed. Rajamäki myöskin viittasi, on taitettu indeksi. On ymmärrettävää, että indeksin laskentaperusteita joudutaan miettimään. Eurooppalainen käytäntö on, että eläkeindeksit sidotaan nimenomaan kuluttajahintaindekseihin eli hintojen nousu pyritään huomioimaan usein jopa sataprosenttisesti. Siinä tietenkin tavoitteena on se, että eläkkeiden ostovoima turvataan riippumatta rahanarvon muutoksista.

Suomalainen järjestelmä on sikäli erikoinen, että meillä on myöskin palkkakehitys huomioitu. Kun eläkkeet on sidottu ansiotuloindeksiin, eläkeindeksi on huomioinut sekä ansioiden nousun että osin myöskin hintojen nousun. Kun tehtiin uudistus taitetun indeksin osalta muutama vuosi takaperin, tuli tämä kummajainen, että niille ihmisille, jotka ovat iäkkäämpiä ja jotka eivät enää kuulu laskennallisesti työvoimaan — eli kun yleinen eläkeikä on 65 vuotta, sen ylittäneille — nimenomaan kuluttajahintaindeksipainotteinen indeksijärjestelmä otettiin käyttöön.

Arvoisa puhemies! Oikeastaan riippumatta niistä laskentaperusteista, joilla indeksi lasketaan, olennaisinta olisi pyrkiä siihen, että kaikilla eläkkeensaajilla olisi sama indeksiperuste. Erilaisuus synnyttää tarpeetonta napinaa, pahaa mieltä, aivan samalla tavalla kuin ylimääräinen sairausvakuutusmaksu on synnyttänyt pahaa mieltä eläkeläisten joukossa. Meillä on käsityksen mukaan velvollisuutemme isiämme ja äitejämme kohtaan, jotka ovat ikääntyneet, toimia siten, että päätökset ovat sen mukaisia, että hekin voivat kokea saavansa ansioidensa mukaan eläkettä.

[27] **Irja Tulonen /kok:** Arvoisa puhemies! Totta kai on niin, että myös eläkeläisten tulisi saada osuutensa tästä kansantalouden kasvusta ja hyvinvoinnista, missä me tänä päivänä Suomessa elämme. Se on positiivinen asia ja usein unohtuu, kun rahaa niin täällä eduskunnassa kuin kuntien talousarvioissa jaetaan. Toteaisin nyt kuitenkin aluksi, että hyvää hallituksen esityksessä on se, että on enemmän eläkeläisille mahdollistettu kaikenlaista hyvää kuin aikaisempina vuosina. Onko se riittävästi?

Ei minunkaan mielestäni ole, mutta on unohtunut aika paljon niin meiltä kansanedustajilta kuin hallituksen ministereiltäkin kertoa eläkeläisille se, että ansiotulovähennys ei todellakaan tarkoita sitä, etteikö myös eläkeläisillä tuloverotus alene. Minusta se on se suurin asia, suurin viesti, silloin kun me ajattelemme, mitä myös eläkeläisten pussiin jää rahaa silloin, kun eläkkeestä otetaan veroa.

Toinen hyvä asia mielestäni on se, että hallitushan esittää, että noin 600 000 eläkeläiselle nostetaan eläketulon alarajaa, niin ettei tarvitse enää maksaa veroja lainkaan valtionverotuksen puolella. Tämä on myös sellainen asia, joka on jäänyt vähän huomaamatta. Ainakin minua ovat jotkut eläkeläiset ottaneet hihasta kiinni ja kysyneet, tarkoittaako tämä juuri minua, ja on todettu, että häntäkin se tarkoittaa, mikä on tietysti hyvin positiivinen asia.

Yksi asia on sitten ylimääräisen sairausvakuutusmaksun porrastuksen alentaminen sille tasolle eläkeläisillä kuin se on palkansaajillakin. Täällä on useaan otteeseen todettu, milloin se on tullut. Se on tullut yhtä aikaa silloin, kun Suomella meni todella huonosti ja palkansaajille tuli raippaveroja. Raippavero on ollut poistuneena vissiin kolme neljä vuotta jo, että kyllä tässä aika-

taulu on savamaksun osalta viivästynyt. Tämä on henkilökohtainen mielipiteeni, jonka olen hyvin monessa yhteydessä sanonut. Olisin toivonut, että tässä hallituksen esityksessä olisi ollut nopeampi tahti kuin 0,3 prosentin alennus ensi vuonna. Luulen, että valtiovarainvaliokunnassa sosiaali- ja työjaosto käsittelee asiaa hyvin perusteellisesti, ja toivotaan, että saamme asialle jotain tehtyä.

Mielestäni perustelu, että alennuksen pitäisi olla korkeampi kuin 0,3 prosenttia ensi vuonna, on se, että viime vuodesta esimerkiksi lääkkeiden hinnat ovat nousseet ja nousseet aika hurjasti. Kun tiedämme, että eläkeläisistä suhteellisen moni joutuu käyttämään reseptilääkkeitä ja he joutuvat eläkkeistään maksamaan enemmän esimerkiksi lääkekulukorvauksia, niin tätäkin taustaa vasten voidaan ajatella, että sairausvakuutuspennin alentamisen täytyisi olla nopeampi.

Arvoisa puhemies! Vielä yksi asia elikkä kaksinkertainen pohjaosan poisto. Todella toivon ja olen kannustanut ministeriämme Maija Perhoa siihen, että asiaan saataisiin positiivinen vastaus elikkä eduskunta voisi tunnustaa, että täällä on tehty väärä päätös. Kahteen kertaan pohjaosan leikkaaminen, yhteensovittaminen, ei ole ollut kyllä tarkoitus. En tiedä, missä se sitten on tapahtunut, mutta näin vain on tapahtunut. Sen tunnustaminen mielestäni on eettisesti oikeudenmukaista ja kaksinkertaisesta pohjaosan poistosta täytyisi palautus tapahtua. Miten se sitten tapahtuu? Jos se joissakin tapauksissa täytyy tehdä manuaalisesti, koska se on vaikea tehdä, niin sovittakoon sitten jokin könttäsumma, joka maksetaan, ja katsotaan vaikka sitten tätä kautta. Periaate minusta on se, että maksaa täytyy.

Arvoisa puhemies! Puuttuisin vielä kuntien osuuteen eläkeläisten ja ikääntyneiden ihmisten aseman parantamisessa.

Kun hallitus nyt esittää lisää valtionosuuksia sosiaali- ja terveystoimeen, se ei ole mikään pieni raha. Todella kuntien päättäjien pitäisi katsoa, että se menee todella sinne, mihin eduskunta on tarkoittanut, parantamaan esimerkiksi vanhustenhuoltoa, lyhentämään iäkkäitten ihmisten jonoja lonkkaleikkauksiin, kaihileikkauksiin ja myös tekemään kuntatasolla eläkkeellä olevan ihmisen, iäkkään ihmisen asemaa paremmaksi.

Olen jättänyt vuosi sitten lakialoitteen, jossa esitin, että kuntalakia muutettaisiin niin, että jokaiseen kuntaan olisi pakko lain mukaan perustaa ikääntyneitten ihmisten neuvosto, jota kunnanhallitusten ja valtuutettujen ja lautakuntien olisi pakko kuulla. Olen ihan vakavasti tehnyt tämän aloitteen, koska kunnat ovat hyvin erilaisessa asemassa ja tiedän, että ikääntyneitten ihmisten ääni ei kuulu. Jos siitä olisi laissa voimakkaammin sanottu, ehkä se silloin kuuluisi. Mielestäni lakiesitys olisi hyvä, mutta tiedä häntä, mihin se on hautautunut. Täytyy kysyä perään.

Keskustelu päättyy.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään sosiaali- ja terveysvaliokuntaan.

16) Hallituksen esitys laiksi terveydenhuollon ammattihenkilöistä annetun lain muuttamisesta

Lähetekeskustelu
Hallituksen esitys HE 133/2000 vp

Ensimmäinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään sosiaali- ja terveysvaliokuntaan.

Keskustelu:

[1] **Lauri Oinonen /kesk:** Arvoisa rouva puhemies! Hyvät kansanedustajakollegat, käsittelemme hallituksen esitystä n:o 133/2000 laiksi terveydenhuollon ammattihenkilöistä annetun lain muuttamisesta. Terveydenhuollossa on jo pitkään toiminut luonnontieteellisen erikoiskoulutuksen saaneita ammattihenkilöitä. Heitä ovat sairaalafyysikot, -kemistit, -geneetikot, -mikrobiologit ja -solubiologit. Näiden ammattilaisten tarve ja työpanos on kiistaton erilaisten laboratorio- ja radiologisten menetelmien ylläpidossa. Nykyaikaisessa, tiimityöhön perustuvassa toimintamallissa näiden ammattilaisten osaaminen on välttämätöntä, mitä tulee potilaan taudinmäärityksessä ja osin hoidossa tarvittavien laboratorio- ja radiologisten menetelmien valintaan ja luotettavuuttaan.

Ensimmäinen sairaalafyysikko aloitti toimintansa Helsingin yleisen sairaalan sädehoitoklinikalla vuonna 1936. Virallinen pätevyyslautakunta luotiin vuonna 1966, ja yliopiston alaisuuteen se siirtyi 1995. Tällä hetkellä viroissa toimivia sairaalafyysikoita on noin 70.

Kemistejä on toiminut terveydenhuollon palveluksessa ainakin vuodesta 1958 lähtien. Sai-

raalakemistien pätevyyslautakunta perustettiin vuonna 1966. Tällä hetkellä Suomessa toimii noin 160 sairaalakemistiä.

Sairaalageneetikkoja on toiminut vuodesta 1979 lähtien. Sairaalageneetikkojen koulutusohjelma alkoi 1990, ja samana vuonna perustettiin myös sairaalageneetikkojen pätevyyslautakunta. Tällä hetkellä Suomessa toimii 14 sairaalageneetikkoa. Erikoiskoulutukseen on hakeutunut noin 20 geneetikkoa, mutta osa heistä on jättänyt koulutuksen kesken, koska koulutuspaikkoja ja -resursseja ei ole.

Sairaalamikrobiologeja on toiminut maamme terveydenhuollossa vuodesta 1980. Pätevyyslautakunta aloitti toimintansa vuonna 1986, ja tällä hetkellä useimmissa maamme keskussairaaloissa ja yliopistosairaaloissa toimii sairaalamikrobiologeja. Sairaalamikrobiologin koulutusohjelma toimii Helsingin yliopiston lääketieteellisessä tiedekunnassa.

Solubiologien toiminta terveydenhuollon palveluksessa alkoi virallisesti vuonna 1978, kun Helsingin yliopistollisen keskussairaalan syöpätautien ja sädehoidon klinikalle perustettiin biologin virka. Ensimmäinen sairaalabiologin nimikkeellä ollut virka perustettiin vuonna 1981. Sairaalasolubiologien pätevyyslautakunta perustettiin vuonna 1990. Koulutuksen järjestäminen ja pätevyyksien myöntäminen siirtyi yliopiston alaisuuteen vuonna 1995.

Edellä mainittujen terveydenhuollon erikoisammattien, joista voidaan käyttää yhteistä nimitystä terveydenhuollon luonnontieteelliset erikoisammatit, koulutusta ja säädöksellistä asemaa on pohdittu eri yhteyksissä jo kymmeniä vuosia. Asia on ollut aikanaan esillä Lääkintöhallituksessa ja ministeriöissä, mutta sellaisia päätöksiä, jotka turvaisivat näiden alojen koulutuksen ja yhteiskunnassa olevan työvoimatarpeen, ei ole saatu aikaan.

Terveydenhuollon luonnontieteellisen koulutuksen suunnittelu kuuluu sekä opetusministeriön että sosiaali- ja terveysministeriön vastuualueeseen. Lisäksi valtioneuvosto on antanut tässä asiassa vastuuta myös asettamalleen terveydenhuollon ammattihenkilöiden neuvottelukunnalle ja sen jaostoille. Terveydenhuollon erityisammattien jaoston tehtävänä on koordinoida terveydenhuollon koulutusta, tehdä aloitteita viranomaisyhteistyöstä ja arvioida koulutustarvetta. Koulutuksen virallistamiseksi ja rahoituksen järjestämiseksi on oltu yhteydessä molempiin ministeriöihin.

Ammattilaisia edustavat järjestöt ovat jättäneet helmikuussa 1997 opetusministeriön ylijohtajalle Markku Linnalle ja johtajalle Arvo Jäppiselle aloitteen asetuksen tekemisestä terveydenhuollon luonnontieteellisistä erikoistutkinnoista. Koulutusresurssien ja tarvittavan lainsäädännön puute on esitetty joulukuussa vuonna 1997 opetusministeriön virkamiehille Arvo Jäppiselle ja Marja-Liisa Niemelle ja myös sosiaali- ja terveysministeriön hallitusneuvokselle Marja-Liisa Partaselle.

Terveydenhuollon erityisammattien jaoston toimintasuunnitelmassa toimikaudelle 1998—2000 jaoston tehtävänä on selvittää palvelujärjestelmän tarpeiden ja koulutuksen vastaavuutta ja arvioida tätä erityisesti alueellisesti, kehittää henkilöstörakennetta, seurata koulutuksen laadun arviointityötä ja kehittää erikoispätevyysjärjestelmää. Toimintasuunnitelman toteuttamiseksi jaosto on päättänyt paneutua seuraaviin asioihin: 1) Laaditaan kartoitus eri ammattiryhmistä. 2) Jatketaan erikoispätevyyksien ja erikoistumiskoulutuksen selvittelyä. 3) Paneudutaan työvoiman liikkuvuutta, EU-sopimuksen ja pohjoismaisen sopimuksen koulutusta ja ammatinharjoittamisoikeutta koskeviin kysymyksiin. 4) Moniammatilliset työyhteisöt, erityisammattiryhmien näkyvyys ja osaamisen hyödyntäminen terveydenhuollossa. 5) Ammattihenkilöistä annetun lain toimivuuden ja lainsäädännön uudistamistyön seuraaminen.

Jaosto on saanut yllä mainittuja sairaala-etuliitteisiä ammattiryhmiä koskevat selvitykset, jotka sen olisi pitänyt toimittaa neuvottelukunnan tietoon. Selvityksistä käy ilmi, että suurimpana ongelmana on näiden ammattiryhmien koulutusta koskevan lainsäädännön puuttuminen ja sen myötä myös osasta koulutusta virallisen rahoituksen puuttuminen. TEJ:n toimintasuunnitelman tavoitteet voidaan täyttää vain ottamalla sairaala-etuliitteiset ammattiryhmät nykyistä paremmin huomioon lainsäädännössä ja järjestämällä niiden koulutukseen nykyvaatimuksia vastaavat voimavarat. Käytännöllinen valmius koulutuksen järjestämiseen yliopistoissa on jo olemassa. Puuttuu vain koulutuksesta ja terveydenhuollosta vastaavien korkeimpien virkamiesten ja muiden päättäjien hyvää tahtoa toteuttaa tarpeelliset lainsäädännön uudistukset.

Edellä mainittu työryhmä oli asetettu ikään kuin tavoitellen sanontaa "niin metsä vastaa kuin sinne huutaa", sillä siinä ei ollut kliinisen kemian, lääketieteellisen fysiikan, lääketieteellisen genetiikan, kliinisen mikrobiologian eikä kliinisen solubiologian asiantuntemusta, siis terveydenhuollon ammatinharjoittamistyöryhmässä, jonka sosiaali- ja terveysministeriö on asettanut (STM 2000:10). Muistiossa ei ole käsitelty lainkaan edellä mainittuja terveydenhuollon aloja. Kyseessä alkaa olla jo vakava-asteinen pienten ammattiryhmien syrjintä ja ylikävely, johon toivoisin oikeusministerin ja oikeuskanslerin ottavan kantaa. Muistion sisällöstä päätellen työryhmä ei näköjään ole pyytänyt eikä hankkinut mainittujen alojen asiantuntijoitten lausuntoja. Tästä asiasta olen viime huhtikuussa tehnyt toimenpidealoitteen liittyen siihen, että terveydenhuollon luonnontieteellisen erikoiskoulutuksen rahoittamista ja siihen liittyvää säädöstarvetta selvitettäisiin ja kehiteltäisiin.

Sosiaali- ja terveysministeriön asettama terveydenhuollon ammatinharjoittamistyöryhmä ei ole muistiossaan lainkaan puuttunut mainittujen alojen koulutuksen keston ja vaativuuden rinnakkaisasteisuuteen esimerkiksi erikoislääkärin ja erikoishammaslääkärin koulutuksen kanssa. Muistiossa ei ole pohdittu edes terveydenhuollon ammattihenkilöistä annetun asetuksen 1 §:ssä mainittujen ammattinimikkeiden taakse piiloutuvaa koulutuksen ja työn vaativuuden epäsuhdetta.

Työryhmän ehdotuksen mukaan asetusta olisi muutettava siten, että nimikesuojatun ammattihenkilön ammattinimikkeitä ovat apuneuvoteknikko, jalkaterapeutti, koulutettu hieroja, koulutettu kiropraktikko, koulutettu naprapaatti, koulutettu osteopaatti, lähihoitaja, psykoterapeutti, sairaalafyysikko, sairaalageneetikko, sairaalakemisti, sairaalamikrobiologi ja sairaalasolubiologi. Työryhmän ehdotuksessa, joka on nyt myös hallituksen esitys, on ilman painavia perusteita sijoitettu samaan pykälään noin neljän vuoden koulutusta edellyttäviä opisto- tai ammattikorkeakoulutasoisia ammattihenkilöitä ja yhdeksän kymmenen vuoden akateemista erikoiskoulutusta vaativia nimikkeitä. Ehdotusta ei ole millään tavoin perusteltu, ja kun katsoo ryhmään sijoitettujen toimenkuvia ja suhteita potilaisiin, niin voimassa olevan asetuksen ja valmistelun yhteydessä kirjattua perustetta ammattihenkilön ja potilaan välittömästä kontaktista ei voi enää löytää.

Terveydenhuollon ammatinharjoittamistyöryhmän muistio on epäonnistunut tuote terveydenhuollon luonnontieteellisen osaamisen kannalta. Hallituksen esitys ei edistä panostusta edellä mainituille terveydenhuollon osa-alueille eikä niillä aloilla toimivien laillistamistarvetta eikä niillä aloilla yliopistojen ja sairaaloiden toimesta todetun työvoiman vajauksen korjaamista. Tulevaisuudessa työvoiman tarve tulee vielä kasvamaan muun muassa lääketieteellisen teknologian kehittyessä ja erikoisammattilaisten lähestyessä eläkeikää.

Arvoisa rouva puhemies! Esitän, että mikäli hallituksen esitys menee käsittelyssä eteenpäin, terveydenhuollon luonnontieteellisiä erikoisammatteja edustavia asiantuntijoita kuullaan perusteellisesti asian valiokuntakäsittelyssä.

[2] **Leena Rauhala /skl:** Arvoisa rouva puhemies! Terveydenhuollon ammattihenkilöistä annettuun lakiin on tehty lähinnä teknisluontoisia muutosesityksiä ja vain joihinkin sisältöä koskeviin kohtiin ehdotetaan muutoksia. Olennainen muutos on se, mikä koskee erikoislääkärin ja erikoishammaslääkärin oikeuksien myöntämismenettelyä.

Oikeastaan mennäkseni samaan, mitä ed. Oinonen toi esille tämän asian valmistelusta: Mukana ollut työryhmä on mielestäni liian vähän kiinnittänyt huomiota kysymykseen erikoisammateista, erikoistutkinnoista. Niinpä tämän muistion liitteenä on eriävä mielipide, ja toivoisin, että kun esitys menee valiokuntaan, vakavasti käytäisiin läpi niitä kysymyksiä, joita eriävässä mielipiteessä on tuotu esille. Ei pelkästään tarkasteltaisi tätä erikoislääkärin ja erikoishammaslääkärin pätevyyden kysymystä, vaan katsottaisiin koko terveydenhuollon kentässä toimivien kesken, mitä nämä erikoisammatit ovat, erityisesti sen vuoksi, että näitä erikoisammatteja ja -tutkintoja on koko ajan tullut lisää ja henkilöiden asema ja pätevöitymisjärjestelmä on mielestäni myös tuotava esille paitsi rekisteröitymiskysymyksenä niin myös valvonta- ja kehittämiskysymyksenä. Erityisesti terveydenhuollon kohdalla näin on tehtävä, koska myös erilaisten sairauksien hoito ja potilaiden ongelmien monimutkaisuus edellyttävät erikoistumista. On siis myös valvottava, mitä se erikoistuminen on ja mitä tarvitaan.

[3] **Pentti Tiusanen /vas:** Arvoisa puhemies! Noin kuultuna ed. Oinosen huolet ovat ihan varmaan aiheellisia, ja niihin on syytä valiokunnassa paneutua. Tässä on tullut minunkin tietooni, että eri ammattiryhmät ovat kohtuullisen tyytymättömiä tähän hallituksen esitykseen. On ollut kuulemma epätietoisuutta aikataulusta, miten nopeasti esitys etenee eduskuntaan, ja ei ole ehditty ajoissa kaikin puolin reagoida, sinänsä valitettavaa, koska asiaan olisi voitu puuttua jo ministeriötason käsittelyssä.

Mitä tulee näihin 4 §:n erikoislääkäri- ja erikoishammaslääkäri-nimikkeisiin, niin nehän ovat tietysti olemassa. Tärkeintä on tietysti se, että niiden pätevyysvaatimukset pysyvät edelleenkin vankalla pohjalla, niin kuin ymmärtääkseni on ollut aikaisemmin.

24 a ja b § ovat sellaisia, että kun ehdotuksen 2. kohdan mukaan tulee varoitussakko jne., ammattitoiminnassa tapahtunut ojentaminen, rekisteröidyksi ja on rekisterissä kymmenen vuotta, silloin tietysti on erittäin tärkeätä, että selvittäminen ja huomautus tapahtuvat asianmukaisesti.

Lopuksi, puhemies, tällä hetkellä tiedämme, että monet rakenteet esimerkiksi yksityisellä lääkärikeskuspuolella ovat niin väljiä ja, sanoisiko, vähän retuperällä, kun yksityinenkin sektori on vasta nyt suoristautumassa tällaisten muotojen sisään, että varoituksia voitaisiin aika roimasti jakaa, jos lähdettäisiin hyvin tarkkaan asioita katsomaan.

[4] **Niilo Keränen /kesk:** Arvoisa rouva puhemies! Hallituksen antama lakiesitys esitellään ehdotuksen etusivulla tekniseksi. Mitä ilmeisimmin lakia toki tarvitaan sitä varten, kun aiemmin asetuksilla määrättyjen, henkilötasoisia tietoja koskevien määräysten tulee nyt uuden perustuslain ja julkisuuslain vuoksi olla lakitekstissä. Laki tarvitaan siksikin, ja siksi se liittyy budjettilakeihin, että ammattihenkilörekisteri ja siihen tarvittavat rahat voidaan siirtää Stakesista Terveydenhuollon oikeusturvakeskukseen.

Ammatinharjoittamista koskeva aiempi laki on aika hatara, ja sinänsä lain uudistaminen on tarpeellista. Uudistaminen on kuitenkin osoittautunut varsin monimutkaiseksi. Ministeriön työryhmä, johon ed. Oinonen viittasi, on saanut aikaan tästä muistionkin. Kuitenkin hallituksen esityksessä on jätetty pois kaikki vaikeat asiat. Näin ministeriöstä meille tänä aamuna kerrottiin, kun valiokunnassa otettiin jo vähän varaslähtöä asiantuntijakuulemisessa tämän lain kohdalla.

Lakiehdotukseen sisältyy teknisyydestä huolimatta muutama arveluttava kohta.

Yksi tällainen on juuri lääkäreitten laillistamismenettely. Meillähän lääkärin tulee toimia lääkärintyössä kaksi vuotta tiedekunnasta valmistumisen jälkeen, ennen kuin hän saa toimia itsenäisenä ammatinharjoittajana. EU-maista puolet on sellaisia, joissa mainittua menettelyä ei ole, vaan laillistus seuraa heti koulutuksen päätyttyä. Ehdotuksen 4 §:n 2 momentin muutos on lähinnä turha ja byrokratiaa lisäävä näiltä osin.

Toinen erikoinen kohta lakiesityksessä on moitittavuuden lisääminen rekisteritietoihin. Tämä näkyy 24 a §:n 2 momentin 2 kohdasta. Siten rekisteriin tullaan kirjaamaan paitsi ammattihenkilöstön saamat rangaistukset myöskin huomautukset. Koska huomautukset näin muutetaan rangaistuksiksi, tämä saattaa tulevaisuudessa aiheuttaa erilaisia lainkäyntiprosesseja, jos tämä muutos tehdään esityksen mukaisesti.

Kolmas asia: Mitkä kaikki ammattinimikkeet pitää merkitä rekisteriin? Tästä olemmekin jo pari puheenvuoroa kuulleet. Tänään meillä on näitä erilaisia ammattinimikkeitä bioanalyytikoista ja farmaseuteista solubiologiin ja sairaalafyysikkoon. Eri ammattiryhmät ovat todellakin ottaneet meihin varsin runsaasti yhteyttä tämän asian takia, ketä listataan ja ketä ei.

Niin ikään lakiesityksessä mainitaan ainoiksi erikoispätevyyden omaaviksi erikoislääkärit ja erikoishammaslääkärit. Ammatillisia erikoispätevyyksiä on hyvinkin myös muilla, esimerkiksi sairaanhoitajilla tai psykologeilla.

Arvoisa puhemies! Kun nyt ollaan kuitenkin käsittelemässä budjettilakia, minusta on ihan oikein, että näitä vaikeita asioita ei nyt kiireen keskellä ole tarvinnut esitykseen ottaa mukaan. Kun eduskunta valiokuntatyössä korjaa nämä muutamat kohdat, toivotaan kuitenkin, että sitten myöskin salissa eduskunta lausuu painokkaan toivomuksen siitä, että lain kokonaisuudistus todellakin menisi eteenpäin kohtalaisen nopeasti.

[5] **Eero Akaan-Penttilä /kok:** Arvoisa puhemies! Ed. Keräsen puheenvuoroa on helppo jatkaa. Kun meillä oli varaslähtö tänään valiokunnassa, siellä jo osittain ihmettelimme näitä asioita.

Tulin tänne puhumaan erityisesti sen takia, että ensimmäisen kauden kansanedustajaksi mi-

nulla tämä ei ole ensimmäinen kerta, kun meille tulee lakiesitys, jonka esittelytekstin ensimmäisessä kappaleessa sanotaan, että se on lähinnä tekninen muutos, mikä on kyseessä — tässä sanotaan nyt "luonteeltaan pääasiassa teknisiä" — ja kuitenkin jo ensimmäisen kuulemisen yhteydessä tai viimeistään asiantuntijoiden kanssa keskusteltaessa tulee ilmi seikkoja, joiden takia on ihan selvää, että kysymyksessä ei ole mikään pelkkä tekninen muutos. Teknistä olisi se, että tässä muutettaisiin asetusteksti lakitasolle sen takia, että meillä on perustuslakiuudistus ollut. Se mielestäni tuntuu hyvin järkevältä perustelulta.

Mutta taustalla on aikamoista erimielisyyttä ensinnäkin terveydenhuollon ammatinharjoittajien työryhmissä, osin aivan aiheellisistakin syistä. Työryhmän loppuraportti tiettävästi on ollut aika hajanainen. Siellä on paljon muutosehdotuksia, eikä sitä meille valiokunnassa tarjottu nähtäväksi. Me jouduimme tänään sen pyytämään itsellemme. Kyllähän se kertoo, että tässä on paljon muustakin kysymys. Jos tämä olisi pelkkä budjettilaki, se olisi täytynyt ehkä vähän paremmin valmistelussa ottaa huomioon.

Tämä tietysti muuttaa laillistamisnimikkeitä, koska niihinhän tiettyjä muutostarpeita on olemassa.

Siitähän, että keskusrekisteri siirtyy nyt Teolle, pohja talousarviokeskustelulle on saatu aikaiseksi. Rekisterin ylläpitohan on aikamoinen asia kuitenkin ja vaatii paljon valmistelua. Ne ovat ihan selviä perusteluita sinänsä. Yleisen tiedoston pitäminen, joka on lähes ansioluetteloon verrattava kuulemma, on aikamoinen työ, ja jossainhan tällaisenkin luettelon raja varmaan kulkee. Muilla aloilla tällaista ei tiettävästi ole, ja tiedä häntä, miten tämäkin asia kaikkinensa olisi, jos rekisterissä olemiseen ei ilman muuta liittyisi arvonlisäverosta vapautus. Eli kytkentä verotukseen on olemassa tällaisessa tiedostossa olemisen tai sieltä poisjäämisen kautta.

EU-maiden lainsäädäntökään ei ole tässä yhtenäinen, niin kuin kuulimme jo aikaisemmin, lääkäreiden laillistamiseen liittyvässä asiassa, jota on viimeksi vuonna 94 muutettu eli ei kovin monta vuotta sitten. Nyt halutaan itse asiassa sitä peukaloida vähän uudestaan. Sekin tuntuu oudolta. En puutu siihen sen syvemmin. Sanon vain, että periaatteessa Suomessa yliopiston pitäisi pystyä jatkossakin kouluttamaan sieltä valmistuvat, tässä tapauksessa lääkärinammattia harjoittavat, itsenäiseen lääkärintyöhön suoraan. Se, että heille annetaan sieltä jokin päästötodistus ja sen jälkeen heidän täytyy anoa jostain muualta, tässä ehdotuksessa Teolta, ja sen jälkeen tapahtuu joitakin arviointeja, joista meille ei oikein selkeästi kerrottu, mitä ne pitävät sisällään, ja sitten myönnetään jotain, kalskahtaa pelkästään byrokratian lisäämiseltä.

Kaksi voimakasta järjestöä on vastaan. Tehy ilmoittaa asiantuntijansa kautta, että lakiehdotus olisi heidän mielestään kokonaan palautettava, ja Suomen Lääkäriliitto taas haluaa hyvin selkeää muutosta kahteen eri kohtaan. Toinen koskee laillistamista ja toinen koskee huomautuksia ja vakavia huomautuksia, jotka voivat olla aika pienistä rikkeistä, joskus aiheellisiakin, mutta mikäli ne kirjataan ylös, Suomen käytännön mukaan niistä tulee rangaistuksen luonteisia. Ne seuraavat ansioluettelossa ihmistä niin kauan kuin hän töitänsä tekee. Valiokuntakäsittelyssä näihin asioihin varmaan kiinnitetään huomiota. Ymmärtäisin niin — ja toivon mukaan — lakiesitys menisi suppeassa muodossa eteenpäin, ja terveydenhuollon ammattihenkilöstöstä annettua lakia tarkasteltaisiin erikseen laajemmin ja aivan toisella tasolla.

6 **Marjaana Koskinen /sd:** Arvoisa rouva puhemies! Ongelmat tulivatkin aika hyvin esille, mitä tämän lainsäädännön yhteydessä on. Tämä ei todellakaan tule olemaan pelkästään tekninen muutos. Siellä olivat asiantuntijoiden vahvat kannanotot lain palauttamiseen. Mutta tämä on budjettilaki, ja käsittelemme sen täällä ja pohdimme, mitä tämän kanssa tehdään. Tässä on tietenkin asiantuntemus erittäin hyvä, kun sosiaali- ja terveysvaliokunnassa on lääkäreitä äkkiä laskettuna yli 30 prosenttia ja tämä koskettaa tietenkin lääkärijäseniämme aika vahvasti.

4 §:n 2 momenttia varsinkin Lääkäriliitto kritisoi ja oli sitä mieltä, että se pitäisi palauttaa vanhaan muotoon. En tiedä, onko se loppujen lopuksi niin paha. Päivän aikana on perusteluista lukenut, ja tämä perustuu osittain siihen, että mentäisiin eurooppalaiseen käytäntöön, ja lääkärinammattiin voi olla sen tyyppisiä hakijoita, että henkilöllä voi olla jokin ongelma, ettei välttämättä täytä kaikkia kriteereitä. Tämä on varmaan asia, jota valiokunnassa joudutaan vielä pohtimaan.

Asiantuntijakuuleminen aloitettiin jo tänään, ja olimme aika ihmeissämme taas kerran, kun tämä ei ole pelkkä tekninen muutos. Yksi asia, jota voisi toivoa ehkä myös hallitukseen ja minis-

teriöihin päin, olisi, että kun tehdään perusteluita ja sanotaan, että lausunnonantajat ovat pitäneet lakiin ehdotettuja muutoksia pääosin myönteisinä, lausunnot voisivat olla myös vähän tarkemmin ja niitten takana ollut keskustelu, koska tässäkin tuli liittojen kautta aika voimakasta kritiikkiä tähän lainsäädäntöön.

[7] **Eero Akaan-Penttilä /kok** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. M. Koskiselle sanoisin aivan lyhyesti, että näiksi esteiksi, mitä mahdollisesti laillistamisen suhteen tuli, nimettiin alkoholiongelma ja päihdeongelmat laajemminkin ja mahdollisesti huumeongelmat. Niistä vallitsee käsitys, että ne tulevat jo aikaisemmin opiskelun kautta esille, jolloin kun sanktio kohdistuisi näihin, se tuntuisi teennäiseltä. Sinänsä tämä on erittäin vakava asia, joka täytyy turvata jossain vaiheessa.

[8] **Marjatta Stenius-Kaukonen /vas:** Arvoisa puhemies! On selvä, että lakiin liittyy hyvin paljon ongelmakohtia, jotka on perusteellisesti selvitettävä ja ratkaistava erikseen. Itse asiassa ilmeisesti niistäkin asioista, jotka asiantuntijoiden lausunnoissa on jo nostettu esiin, useat on tarkoitus ratkaista erikseen. Niitä ei ole tuotu tähän esitykseen, vaan ministeriössä jatketaan selvittelyä ja on arvioitu, että jopa vuosi menee siinä, että pystytään tämä monimutkainen prosessi viemään läpi.

Mikä liittyy rekisterin siirtoon Terveydenhuollon oikeusturvakeskukselle, sehän on budjettiasia, ja minusta ne asiat tässä pitäisi säätää ja kaikki muut, mitkä menevät sen ohi, pitää arvioida, ovatko ne tässä yhteydessä perusteltuja vai eivät. Varmasti osa niistä on perusteltuja, ja ilmeisesti osasta meillä on erilaisia näkemyksiä siitä, pitääkö lakia muuttaa vai ei. Mutta kun asiantuntijakierros valiokunnassa saadaan käytyä, sen jälkeen itse olen valmis ottamaan lopullisen kannan.

Kaiken kaikkiaan on aivan selvästi havaittu se, että tämä on nostattanut tunteita todella, ja esimerkiksi Psykologiliitto on jo kannellut eduskunnan oikeusasiamiehelle kuluneena kesänä koskien laillistettujen psykologien erikoispätevyyden rekisteröintiä. Tämä ei tietysti lupaa hyvää, että järjestöt kaikki ovat tunteneet, että ne eivät ole saaneet ääntään kuuluviin. Asia vaatii huolellista valmistelua valiokunnassa, ja niiden asioiden, joita nyt ei päätetä, lisävalmistelu vaatii erityistä huolellisuutta ja perusteellisuutta.

Keskustelu päättyy.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään sosiaali- ja terveysvaliokuntaan.

17) Hallituksen esitys laiksi toimeentulotuesta annetun lain muuttamisesta

Lähetekeskustelu
Hallituksen esitys HE 134/2000 vp

Ensimmäinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään sosiaali- ja terveysvaliokuntaan.

Keskustelu:

[1] **Marjaana Koskinen /sd:** Arvoisa rouva puhemies! Hallituksen esitys laiksi toimeentulotuesta annetun lain muuttamisesta on erittäin positiivinen. Mielestäni on hyvä, että tämä on tänne tuotu.

Toimeentulotuki- ja koko köyhyyskeskustelu kaipaisi mielestäni vähän paremman ajankohdan. Tässä on tietysti kysymys siitä, että hallituksen esitykset on laitettu tiettyyn numerojärjestykseen, mutta vastaisuuden varalle, kun tämän tyyppisiä keskusteluja käydään, voisi toivoa myös puhemiesneuvostoon päin, että katsottaisiin, että sosiaali- ja terveysvaliokunnan asiat, jotka ovat koko kansakuntaa koskettavia, voisivat saada vähän aikaisemman ajankohdan. Meitä on nyt paikalla tällä hetkellä salissa viisi henkeä, kuudes on poistumassa juuri parhaillaan, ja tämä on kuitenkin semmoinen asia, joka koskettaa noin 500 000:ta suomalaista ihmistä, enemmänkin. Kaiken kaikkiaan moneen kertaan, varsinkin aina, kun tulee vaalit, käydään tätä keskustelua, että meillä on köyhyysongelma, syrjäytymisongelma jne. ja nämä asiat ovat tärkeitä.

Toimeentulotukihan on viimesijainen tukimuoto, ja siihen on subjektiivinen oikeus. Mutta tämä lainsäädäntö lähtee siitä, että on olemassa niin sanottu ennalta ehkäisevä toimeentulotuki. Perusteluissa on todettu, että ennalta ehkäisevän toimeentulotuen määrä on suhteessa aika pieni. Täällä todetaan, että "Ehkäisevän toimeentulotuen osuus koko myönnetyn toimeentulotuen määrästä on laskenut vuoden 1990 1,3 prosentista

vuoden 1998 0,7 prosenttiin". Markkamääräisesti ehkäisevän toimeentulotuen määrä on kasvanut, mutta suhteellinen osuus on pienentynyt. Täällä on niitä perusteluja, mihin tätä ehkäisevää toimeentulotukea on käytetty. Täällä ovat ylivelkaantuneet, rästivuokrat ja opiskelun tukeminen jne.

Kun olen aikoinaan sosiaalityöntekijänä työskennellyt, muistan, että olen tehnyt viisi ennalta ehkäisevän toimeentulotuen päätöstä. Yksi oli rästivuokrapäätös. Sitten on tämmöinen opintojen tukeminen ollut yhtenä. Yleensä, kun se päätös on tehty, ei sitä tee ainoastaan yksi sosiaalityöntekijä, vaan sitä on ryhmässä pohdittu, onko tämä perhe sen tyyppinen, että sitä auttaa ennalta ehkäisevä toimeentulotuki.

Olen erittäin tyytyväinen siihen, että ministeri Soininvaara on tämän lainsäädännön tänne tuonut. Tämän kustannusvaikutus arvioidaan niin, että kun nyt puhutaan 20 miljoonasta markasta, niin kun tätä lakia muutetaan, tämä nelinkertaistuisi. Eli noin 80 miljoonaa markkaa olisi ehkäisevän toimeentulotuen osuus, kun tämä lainsäädäntö tulee voimaan.

Sitten täällä on 13 §, missä on muutos. Eli kun aikaisemmin on sanottu, että "Kunta voi myöntää päättämiensä perusteiden mukaan ehkäisevää toimeentulotukea", tässä lähdetään nyt liikkeelle siitä, että "Kunta myöntää päättämiensä perusteiden mukaan ehkäisevää toimeentulotukea". "Voi"-sana jää pois, eli tästä tulee sitovampi.

Tietenkin tässä kohtaa voisi sanoa, että tästä ehkä vieläkin sitovampi olisi voitu tehdä, mutta sanotaan, että hyvä on näin, koska tätä lainsäädäntöä voidaan jatkaa ja aina parantaa. Täällä on minun mielestäni hyvin nostettu esiin se, että "Toimeentulotukiasiat on käsiteltävä kunnassa viivytyksettä". On hyvä asia, että se on tässä tuotu esiin. Täällä on siihen puututtu, mutta siihen pitäisi tarkemmin puuttua ihan valtion normiohjausten kautta. Ministeriöltä on annettu ohjeet ja on tietyt toivomukset siitä, miten kauan ihmisiä voidaan pitää jonossa. Mutta täällä on aika karmivaa tekstiä siitä, että viikkotolkulla ihmiset ovat jonottaneet jossainpäin Suomea toimeentulotukea. Ilmeisesti sosiaalityöntekijät on ylityöllistetty ja asiakkaitten määrä on liian suuri.

Ihan laajemmin tähän, mikä liittyy toimeentulotukeen. Toimeentulotuen normin korotus on yksi asia, mistä kauheasti ei ole puhuttu muuten kuin sosiaali- ja terveysvaliokunnassa on ed. Marjatta Stenius-Kaukosen kanssa sitä pidetty vahvasti esillä. Viime vuosina toimeentulotukeen on myönnetty kyllä indeksitarkistus. Esimerkiksi tällä hetkellä yksin asuvan toimeentulotuen normi ykköskuntaryhmässä on 2 071 markkaa ja kakkoskuntaryhmässä 1 981 markkaa. Kuitenkin kun on laaja toimeentulotuen perusosa, tämä tarkoittaa, että normin sisällä on ruokakustannukset, sitten on hygienia, tv-luvat, lehtilaskut, puhelinlaskut jne. Eli tämä on se klönttäsumma, mitä kuukaudessa toimeentulotukiasiakkaalle myönnetään.

Sen lisäksi meillä on tietenkin asumistukijärjestelmä, jossa toimeentulotukiasiakkaat yleensä saavat myös asumistuen. Sitten on 7 prosentin asumiskulujen omavastuu, mikä viime eduskuntakaudella säädettiin, vaikka siitä kyllä oltiin toista mieltä. Henkilökohtaisesti sitä vastustin, koska se todellisuudessa leikkasi köyhien ihmisten tulotasoa.

Toimeentulotukinormi on tarkistusten kautta yleensä noussut. Nyt se on 1 981 markkaa, ja jos muistan oikein, se oli jotain 1 930 markkaa viime vuonna, niin että ne ovat muutamia kymppejä, mitä se nousu on ollut. Kuitenkin elinkustannushinnat ovat lähteneet jonkun verran nousuun. Odottaisi sitä, että todella hallitukselta tulisi esitys siitä, että perusnormia lähdetään reippaasti nostamaan. Ainakin voisi kuvitella, että se on vuosien saatossa jäänyt jälkeen. Siitä ei ole mitään kunnon selvityksiäkään saatu, vaikka on sosiaali- ja terveysvaliokunnassa pyydetty, että tämmöisiä selvityksiä halutaan.

Kun puhutaan vielä tästä nykyjärjestelmästä eli nykyisestä toimeentulotukimallista, niin kun meillä on tämä aktiivinen sosiaalipolitiikka -työryhmä, niin siellä on tullut esille, että nuoret laitetaan aktiivitoimenpiteisiin, pakkotoimenpiteisiin, alle 25-vuotiaat, ja saavat työmarkkinatuen verran ja ylläpitokorvauksen 30 markan verran lisää, kun ovat näissä tehtävissään. Tämä minun mielestäni edellyttää, jotta voidaan tätä asiaa viedä eteenpäin, sitä että toimeentulotukeen pitäisi tuoda takaisin niin sanottu työssäkäyvän lisä. Silloin kun toimeentulotuessa oli suppea perusosa, niin siinä oli työssäkäyvän lisä. Nyt, kun on ollut laaja toimeentulotuen perusosa, työssäkäyvän lisää ei ole ollut. Tässä on ihan positiivista myös hallituksen taholta tehty. Eli tiedän, että peruspalveluministeri Soininvaara on ollut sitä mieltä, että työssäkäyvän lisä olisi noin 600 markkaa eli saman verran kuin ylläpitokorvaus. Silloin akti-

viteetit eivät leikkaa sitä niin sanottua toimeentulotukea sitten. Eli tämä on yksi asia, mitä nykyjärjestelmään pitää tehdä, kun tätä nykyjärjestelmää vaan korjataan eikä tehdä mitään radikaalimpaa.

Sitten haluan tuoda semmoisen asian myös esille, että meillä on toimeentulotuessa niin sanotut rutiinityöt, mitkä ovat tällaisia laskennallisia, eli saa jonkun täydennysavustuksen. Ihmisellä on työmarkkinatuki tai peruspäiväraha. Ne on pitkälti siirretty asiakaskanslisteille. Mutta sitten on se ongelma, että asiakaskanslisteille on voitu siirtää myös liian vaikeita tapauksia. Kun minulla on sosiaalipuhelin maanantaisin, minulle on tullut muutama tapaus, joissa asiakaskanslisti on käsitellyt liian vaikeita tapauksia. On jouduttu tekemään niin, että toimeentulotukipäätös on tavallaan kumoutunut, koska asiakas on saanut liian vähän toimeentulotukea, ja sitten on takautuvasti haettu sitä oikeata päätöstä.

Tässä kohdassa pitäisi ehkä myös ministeriön taholta enemmän kiinnittää huomiota siihen, että kun asiakaskanslistit tekevät sitä työtä, se ei ole liian vaikeata heidän tehtäväkseen. Sosiaalityöntekijät kuitenkin ovat saaneet pitkän koulutuksen, akateemisen koulutuksen, ja kansliahenkilökunnalla on koulutuspohja vähän erilainen eikä välttämättä lainsäädäntökään ihan niin hyvin hallinnassa.

Kolmas yksityiskohtainen asia, mikä liittyy nykyjärjestelmään ja on erittäin hankala ja monimutkainen, on se, että meidän kaikkia pieniäkin etuuksiamme verotetaan: työmarkkinatukea, peruspäivärahaa, opintorahaa jne. Esimerkiksi opintorahan kohdalla on se tilanne, että kun 1 500 markan opintorahaa verotetaan, siitä jää käteen noin 1 300 markkaa. Tämän jälkeen opiskelija on oikeutettu, jos asuu esimerkiksi kotonaan, toimeentulotukeen joissakin tapauksissa ja hakee toimeentulotuesta 150—200 markan normivajauksen ja saa toimeentulotukea kuukausikohtaisesti. Mutta lopputulema on se, että opiskelija saa veronpalautuksena käteen vähän yli 2 000 markkaa, joten tässä yhtälössä ei ole ollut mitään järkeä. Toisaalta verotuksen takia ihminen siirretään toimeentulotukeen, ja kuitenkin hän saa veronpalautuksen. (Ed. Stenius-Kaukonen: Se on ongelman ydin!) — Jatkan juuri näistä ensisijaisista etuuksista.

Ensisijaisten etuuksien verovapaus on se, minkä pitäisi olla lähtökohta. Tämä on laajempi kokonaisuus. Sitä kautta pystytään radikaalisti vähentämään toimeentulotukiasiakkaiden määrää. Jos ihmisiltä jää työmarkkinatukea tai peruspäivärahaa noin 2 500—2 600 markkaa käteen ja vaikka normiakin korotettaisiin, sen jälkeen asumistukijärjestelmää kehittämällä pystytään toimeentulotukiasiakkaitten määrää vähentämään, kun tällä hetkellä asiakkaitten kokonaismäärä on noin 500 000 kaiken kaikkiaan.

Seuraavan kerran tätä asiaa käsitellään, kun tämä tulee sosiaali- ja terveysvaliokuntaan. Meillä on asiantuntijat kuultavana. Tämä on erittäin positiivinen ja odotettu lainsäädäntö. Vaikka tässä nyt vain muutetaan tavallaan yhtä sanaa, toivon, että vaikutus on se, mitä hallituksen taholta arvioidaan: että myönnetään entistä enemmän ennalta ehkäisevää toimeentulotukea. Ennalta ehkäisevä toimeentulotuki on ollut myös hyvä keino tehdä lastensuojelutyötä. Se on ollut semmoinen muoto, jota on voitu käyttää. Kun on tullut laaja toimeentulotuen perusosa ja kun viime kaudella toimeentulotukilakia muutettiin, niin sanottuja ylimääräisiä avustuksia ei kauheasti ole enää myönnetty. Toivotaan, että tämä laki auttaa siihen, että kunnissa taas lähdettäisiin myöntämään.

Mutta sitten ovat tietenkin kuntien kriteerit, miten ne määrittelevät, millä tavalla toimeentulotukea jaetaan. Kun joka kunnassa on vähän erilaiset, omat kriteerinsä, varmaan valtiovallan ja meidän valvontamme on ensisijaisen tärkeätä, että tästäkin laista tulee sellainen, että sen vaikutus on se, että entistä enemmän myönnetään ennalta ehkäisevää toimeentulotukea.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan toinen varapuhemies Mikkola.

---

[2] **Marjatta Stenius-Kaukonen /vas:** Arvoisa puhemies! Tämä hallituksen esitys on todella hyvä ja tärkeä esitys, eikä tässä ole mitään sellaista asiaa, mikä tekisi vaikeaksi tämän hyväksyminen. Usein meillä on täällä esityksiä, joissa on monta hyvää kohtaa ja sitten sellainen kohta, jossa lain hyvien kohtien toteuttamisen kustannukset otetaan joltain toiselta, esimerkiksi sairaalta, pois. Tähän esitykseen ei sisälly mitään tällaista huonoa kohtaa. Toivoisi, että kerrankin kissankokoisin kirjaimin lehdet ja muut tiedotus-

välineet kertoisivat, että hallitus on tehnyt hyvän esityksen, jolla konkreettisesti pyritään köyhyyttä ja syrjäytymistä ehkäisemään. Mutta enpä usko, että yksikään tiedotusväline noteeraa esimerkiksi sitä keskustelua, mitä me tänä iltana täällä käymme. Tästä esityksestäkään en ole kyllä suuria otsikoita nähnyt. Hyvä, jos on viikonlopun lehdissä mainittu.

Tämä hallituksen esityshän liittyy aktiivisen sosiaalipolitiikan työryhmän työhön, ja niin suurta huolta kuin se alun perin herätti, kun työryhmän mietintö, joka todella oli huolestuttava, julkaistiin, niin nyt, kun ministerityöryhmä on tehnyt jatkotyötä ja jättänyt monet työryhmän esitykset oman onnensa nojaan, vähitellen alamme saada myönteisiä esityksiä, joilla todella köyhyyttä ja syrjäytymistä pyritään ehkäisemään ja voidaan ehkäistä. — Tämä on, ed. M. Koskinen, nimenomaan budjettiriihessä sovittuja asioita, ja ministeri Soininvaara on tässä tietysti ollut onnellisessa asemassa, että hän on saanut olla esittelevänä ministerinä, ja varmasti on oman osansa tämän asian eteenpäinviemiseksi tehnyt.

Ed. M. Koskinen käytti erittäin asiantuntevan puheenvuoron sosiaalityöntekijänä, mutta haluaisin vielä korostaa samoja asioita, mitä hän puheenvuorossaan nosti esille. Ensijaisten etuuksien riittävä taso on kaikkein olennaisin kysymys, kun pyritään ehkäisemään syrjäytymistä ja köyhyyttä ja nimenomaan, kun pyritään ehkäisemään ihmisten nöyryyttämistä. Aikaisemmin puhuttiin, että eläkeläiset eivät halua hakea toimeentulotukea, ja itse välihuutona huomautin, että melkein kaikille toimeentulotuen hakeminen on vaikea asia. Onneksi, voi sanoa, on jonkin verran nuorempia ihmisiä, jotka ymmärtävät, että tämä on heille kuuluva oikeus, mutta suurin osa kokee toimeentulotuen hakemisen nöyryyttävänä.

Myöskin siihen liittyvät menettelyt ovat osaltaan juuri sellaisia, että ne saavat ihmisen tuntemaan itsensä nöyryytetyksi. Varsinkin, kun on kysymyksessä pitkäaikainen toimeentulotukiasiakas, hänen koko elämänsä on sosiaalitoimiston käsissä. (Ed. S. Lahtela: Se on väärin!) — Se on väärin, mutta näin on, ja juuri tästä pitäisi päästä. — Niitä ihmisiä, jotka eivät omalla työllään ja muilla tuloilla pysty itseään elättämään eivätkä saa näitä ensisijaisia etuuksia niin paljon, että niillä eläisi, varsinkin silloin, kun heillä on sairauksia ja muita syitä, jotka johtavat siihen, että tulot eivät yksinkertaisesti riitä, ei pidä laittaa pysyvästi toimeentulotukiasiakkaiksi ja aiheuttaa siten tilannetta, jossa koko heidän elämänsä yleensä on sitten sosiaalitoimiston kontrollissa. Mitä tahansa haluat tehdä ohi näiden perustarpeiden, niin jokaisen asiaan on käytävä periaatteessa kysymässä lupa. Kun raha ei riitä mihinkään muuhun eikä se ole tarkoitettukaan riittämään mihinkään muuhun kuin aivan perustoimeentuloon, niin kaikki lasten harrastuksiin tai mihin tahansa yli tämän peruskaavan meneviin asioihin on käytännössä haettava sosiaalitoimistosta lupa. Onneksi meillä nyt sentään on tämä laajennettu perusosa jo käytössä, joka hieman tätä on helpottanut.

Mutta nimenomaan silloin, kun henkilö on pysyvästi toimeentulotukiasiakas, niin siitä, että koko hänen elämänsä on sosiaalitoimiston kontrollissa, ei päästä yli eikä ympäri. Näin asia vain on. Me voimme kuitenkin hyvin monet ihmiset vapauttaa tästä siihen, että he voivat hallita omaa elämäänsä niillä edellytyksillä, mitä heillä on, ja monilla toimeentulotukiasiakkaillakin on. Sairaus rajoittaa toimintakykyä, mutta ei se tee ihmistä kokonaan kykenemättömäksi hoitamaan omia asioitaan.

Sen vuoksi kaikkein tärkeintä olisi se, että nämä ensisijaiset etuudet nostettaisiin sellaiselle tasolle, että niiden mataluus ei johda pysyvään toimeentulotuen tarpeeseen, niin kuin nykyisin erityisesti työmarkkinatuki johtaa. Itse asiassa juuri tämä esitys ja nämä perustelut, mitä tänne on kirjoitettu ja myös tähän lakitekstiin otettu perusteluiksi, käytännössä tarkoittavat sitä, että jos lain tavoitteiden mukaisesti toimitaan, silloin ensisijaisia etuuksia on korotettava ja ennen kaikkea ne on ensinnäkin vapautettava verosta ja sen jälkeen katsottava sitten vielä, riittääkö se taso, kun niistä ei tarvitse veroa lainkaan maksaa.

Pidän pientä taukoa, koska voisin jatkaa tällä samalla linjalla hyvin pitkään ja tuoda esimerkkejä siitä, mitä on elämä pysyvästi toimeentulotuen varassa. (Ed. S. Lahtela: Se olisi hyvä kuulla!) — Voin kertoa teille myöhemmin, mutta voin lopuksi ehkä yhden esimerkin eiliseltä päivältä ottaa.

Terveydenhuollon maksukattoa, joka tämän vuoden alusta tuli voimaan, toimeentulotukiasiakkaat eivät saa. Nyt uskon, että ed. M. Koskisen kanssa pystymme nostamaan tämän asian esille, koska täällähän on valtioneuvoston asetuksen luonnos myös, jossa esitetään 1 §:ää muutettavaksi, siis luetteloa siitä, mitkä ovat lisäosalla ka-

tettavia menoja. Kun tänne nyt lisätään, että "erityisenä tarpeena - - voidaan pitää esimerkiksi - - pitkäaikaista tai vaikeaa sairautta", ja kun oliko se 8 §:n mukaan — en muista tarkkaan, missä pykälässä oli sanottu — toimeentulotukiasiakkaat eivät ole maksukaton piirissä, tässä syntyy "kun nokka irtoo, niin pyrstö tarttuu" -kehä, eikä lainsäädäntö voi olla tällaista. Hallituksessahan äänin 8—7 asetusta muutettiin ilman, että valiokunta tiesi sitä. Se tapahtui sen jälkeen, kun esitys oli eduskunnassa käsitelty. Toivon, että tässä yhteydessä voimme tämän korjata ja esittää hallitukselle, että tuo asetus on muutettava myös siltä osin.

Arvoisa puhemies! Palaan siihen, mistä aloitin. Tämä on erittäin hyvä hallituksen esitys, ja toivomme, että kunnat ryhtyvät käyttämään tätä kaikkiin niihin tarkoituksiin, mihin tämä antaa mahdollisuuden. Kaikissa niissä kunnissa, joissa on tätä kokeiltu, on todettu, että ehkäisevä tuki on edistänyt sekä inhimillisyyttä että taloudellisuutta. Sitä on pidetty tarpeellisena ja tärkeänä sosiaalityön välineenä kaikissa kyselytutkimukseen osallistuneissa kunnissa, ja tästä huolimatta ehkäisevän tuen käyttöä on koko ajan vähennetty. Se on kummallista.

[3] **Esa Lahtela /sd:** Arvoisa puhemies! Niin kuin edelliset puhujat ovat todenneet, tämä hallituksen esitys on todella hyvä. Voi todeta, että tämä tähän mennessä todennäköisesti tässä salissa aiheuttaa kaikkein vähiten vastakkaisia, ristiriitaisia tunteita, koska tämä parantaa juuri niiden köyhimpien elämää, jotka ovat kurjimpaan jamaan joutuneet, joko sairauden takia tai muuten joutuneet siihen, että eivät ole pystyneet saamaan toimeentuloansa työn kautta. On kysymys viimesijaisesta toimeentulotuesta ja ennen kaikkea ehkäisevästä toimeentulotuesta, jota tässä täsmennetään. Jo sanat "ehkäisevä toimeentulotukihan" kuvaavat sen, että sillä pyritään saamaan ihmisen elämä sellaiselle raiteelle, jotta hän voisi elää jollakin tavalla paremmin. Esimerkiksi siellä pykälissä täsmennyksenä todetaan ylivelkaantuminen ja asumisvaikeudet ja äkilliset taloudelliset tilanteet, joissa on joutunut ahdinkoon.

Minusta tämä on sinällään hyvä, ja jos tästä poistuu yksi sana, "voi"-sana, se on hyvä asia, koska täällä nyt todetaan, jotta "myönnetään". Aikaisemmin on todettu, että "voidaan myöntää", ja nyt "myönnetään". Pidetään "voi"-sana maa- ja metsätalousvaliokunnan ja -ministeriön alalla ja sosiaalitoimen alla lähdetään enemmän tämmöisiin säännöksiin, joissa todetaan, että ihmisillä on enemmän oikeuksia suoraan eikä ole niin paljon harkintavaltaa kuin tässä on ollut. Tämä nimittäin poistaa nyt jonkin verran kunnilta ja sosiaalitoimistoilta harkintavaltaa olla myöntämättä tällaista ennalta ehkäisevää toimeentulotukea. Todennäköisesti tulee rajatapauksia vedettäviksi hallinto-oikeuksissa, mitä tarkoittaa tämä "myönnetään"-sana. Toivon mukaan se antaa kuitenkin paremman elämän niille ihmisille, jotka joutuvat syystä tai toisesta hakemaan tätä.

Toimeentulotukeahan jotkut ovat arvostelleet aika vahvasti ja todenneet, että kaikille pitäisi jokin toinen systeemi saada tai koko yhteiskuntaan luoda toinen systeemi, esimerkiksi kansalaispalkkajärjestelmä, jotta turvattaisiin vähimmäiselämisen turva. Minusta on ihan sama, millä nimellä tätä kuvataan. Se voi olla kansalaispalkka tai tässä tapauksessa toimeentulotuki. Joka tapauksessa on kysymys siitä, jotta jos ei omin avuin tiedoillaan ja taidoillaan pysty hankkimaan elantoansa eikä pääse työmarkkinatuen piiriin tai ei saa riittävää määrää rahaa, jotta voisi elättää perheensä, siinä tapauksessa tämä kattaa perustoimeentulon, ja jatkossa voisi yhä enemmän pyrkiä parantamaan näitä aukkokohtia.

Näen, jotta jollakin tavalla kuntakohtaisia eriarvoisuuksia pitäisi saada enemmän säänneltyä siten, jotta ihmisillä olisi jokaisessa kunnassa tasavertainen oikeus saada samat palvelut. Tänä päivänä nimittäin näkyy hyvin pitkälle eri kunnissa poliittinen asetelma siinä, mitä mieltä ollaan ihmisistä, jotka ovat joutuneet heikommalle oksalle, ja osin tässä tietysti ovat sanelleet myös talousvaikeudet. Joka tapauksessa, vaikka olisi kuinka vahvan taloudenkin kunta — velkaa ei ole juuri ollenkaan ja voi jopa olla siten, että varallisuutta on enemmän kuin velkaa — siitä huolimatta hyvin tiukalle vedetään toimeentulotukiasiakkaat. Se osoittaa sen, millä kohtaa sydän ihmisellä, päätöksentekijällä tai virkamiehellä on, mutta viime kädessä päätöshän on kuitenkin luottamushenkilöiden, millaiset säännöt annetaan ja millaista politiikkaa kunnassa harrastetaan.

Tämä ei ole mikään kunnallispoliittinen puhe, mutta kunnallisvaalit ovat aika lähellä ja kannattaa tässäkin salissa ja työhuoneissa olevien kansanedustajien muistaa, että sydän olisi aika pit-

källe kohdallaan vasemmalla ja inhimillisellä puolella, kun kunnallisvaalit on käyty, ja ainakin taustajoukoissa kansanedustajat vaikuttavat omissa kunnissaan, jos eivät ole ehdokkaina ja valtuustoissa.

Yksi ryhmä, joka viime kesänä otti meidän seutukunnallamme yhteyttä aika aktiivisesti, lähinnä Joensuusta, oli opiskelijat. Siinä oikeastaan näkyi Joensuun kaupungin asenne ja se, miten tiukkaa linjaa siellä vedettiin opiskelijoita kohtaan. Haluttiin ennakkopäätöksiä hallinto-oikeudesta siitä, pitääkö myöntää yleensä toimeentulotukea, onko normivajausta vai pitääkö elää velaksi kesä. Hyvä esimerkki siitä on tapaus, jossa aikuisopiskelija, joka oli aikonut olla ottamatta opintolainaa, oli elää kitkutellut ilman opintolainaa koko talven ja meni anomaan toimeentulotukea. Hänelle todettiin, että kyllä sinun pitää ottaa opintolaina. Sitten vasta voidaan laskea, jääkö sinulle normivajausta vai ei.

Hallinto-oikeus piti voimassa sen päätöksen, joka on eduskunnan tahdon vastainen. Kaivoin nimittäin esiin aikaisemman käsittelyn eduskunnassa, missä nimenomaan tämän tyyppisestä tapauksesta on esimerkki, jotta se ei voi tarkoittaa tällaista, jotta opiskelija varta vasten ajetaan velkaantumaan. Sehän on ihan järkevä juttu. Eihän voi sillä tavalla olla, jotta yhteiskunta rankaisee sitä, joka on elänyt vähillä rahoilla velkaantumatta ja aikoo opiskelujen jälkeenkin elää omillaan ja mahdollisesti saada työtä eikä ole pankin orja. En tiedä, miten tässä tapauksessa kävi. Tämä ihminen valitti hallinto-oikeuteen, kun peruste, jota Joensuun sosiaalitoimi oli käyttänyt, pohjautui toiselle ihmiselle tehtyyn ennakkopäätökseen, mutta tapaus ei ollut juuri samanlainen. Minusta se on eduskunnan tahdon vastainen menettely. Tässä nähdään vain yksi esimerkki, miten tiukalle kunnat ovat vetäneet joitakin toimeentulotuen myöntämisen ehtoja.

Minusta kaikissa näissä vähimmäistoimeentulomuodoissa, mitä hyvänsä ne ovatkin, kunnallisverotuksen verotettavan tulon alarajaa pitää saada ylöspäin. Nythän valtionverotuksesta hallitus on tehnyt ihan hyvän esityksen, joka tänä syksynä tullaan hyväksymään, jotta valtioverotuksen taulukoiden alaraja nousee, minne se meneekin, 65 000 markkaan asti jopa, mutta kunnallisverotuksessa alaraja on aika matala. Siitä tulee juuri sen tyyppinen ongelma, niin kuin ed. Marjaana Koskinen totesi, jotta ensin otetaan veroja hyvinkin pienistä etuuksista, sitten mahdollisesti saadaan joskus palautusta myöhemmin, mutta kuitenkin sosiaalitoimi joutuu myöntämään toimeentulotukea välissä. Eihän siinä ole mitään älyä.

Meidän pitäisi luoda järjestelmä, jossa olisi verovapaa vähimmäistaso, jolla jollakin tapaa kestää leivän syrjässä kiinni, ja jätetään byrokratia pois. Tämä on jotenkin järjen köyhyyttä, että näin on. Siinähän tietysti muutama virkamies elää ja paperia pyörii hirveästi, mutta sehän on ihan järjetöntä touhua. Tämän voisi valiokunta vaikka todeta evästyksessään, vaikka se ei kuulukaan sosiaali- ja terveysvaliokunnan alueeseen, jos tämä ei muuten lähde eteenpäin.

[4] **Lauri Oinonen /kesk:** Arvoisa herra puhemies! Edustajakollegan toivomus vilkkaasta keskustelusta on toteutunut. Kiitoksia ed. Marjaana Koskiselle hänen esittämästään toivomuksesta. Täällä varsin aktiivisella joukolla käymme tätä tärkeää asiaa käsittelemään.

Silloin kun on kysymys köyhyydestä ja syrjäytymisestä, asia on varsin vakava. Santeri Alkio aikoinaan on sanonut hyvän lauseen: "Muista köyhän asiaa." Mitä köyhyys kunakin aikana on, se varmasti tunnetaan silloin, kun haetaan toimeentulotukea ja käsitellään toimeentulotuen myöntämistä. (Ed. Aittoniemi: "Älä unohda köyhän asiaa!") — Niin, alkiolaisen eduskuntaryhmän edustaja korjasi ja on aivan oikeassa. Näin pitää ollakin: "Älä unohda köyhän asiaa." Tämä täytyy tänäkin aikana muistaa.

Täällä on illan mittaan pohdittu myös eläkeläisten asioita, ja olen halunnut tuoda esille kaikkein pienimpiä eläkkeitä saavat kansalaisemme. Tässä on myös asia, jossa kohtaamme tähän aihepiiriin liittyvän kysymyksen hyvin vakavasti.

Toimeentulotuella on tarkoitus auttaa ihmisiä selviämään elämässä ja ehkäisevällä toimeentulotuella estää se, että ihminen joutuisi pysyvästi toimeentulotuen varassa elämään. Se, että kunnat ovat näitä myöntämässä, on meillä yhteiskunnassa käytännössä hyvin toimiva järjestely. Mutta jälleen kerran täytyy muistaa, että meillä kunnat ovat varsin erilaisessa asemassa siinä suhteessa, mitkä ovat niiden toimintaresurssit. Näin ollen meidän on pidettävä huolta siitä, että kunnilla on voimavarat täyttää ne ihmisten perustarpeet, jotka liittyvät toimeentulokysymykseen.

Kun on kysymys köyhyydestä, on tärkeää auttaa ihmistä silloin, kun hän on pulmatilanteissa. Mutta samalla pitäisi löytää ne keinot, joilla voi-

taisiin poistaa köyhyyden perussyitä, ja auttaa ihmisiä selviämään niillä voimavaroilla, mitä itse kullakin on, tai sitten ohjata muun, pysyvämmän, lainsäädännön pariin.

On hyvin myönteistä, että lakiehdotuksen tavoitteena on asian nopea käsittely, jotta asiassa saadaan mahdollisimman pikaisesti ratkaisu ja se tuki, mitä ollaan hakemassa. Kun lähimmäiset kääntyvät puoleeni, he ovat monta kertaa sanoneet, että jääkaapissa ei pala muuta kuin valot. Minulle on sanottu, että koeta löytää se EU-paketti. Ennen eduskuntauraani tämän kohtasin monen lähimmäisen kohdalla, että todella todettiin, että jääkaapissa ei pala kuin valot ja pitää löytää se EU-paketti. Joku sanoi, että pidä huoli, että siinä paketissa olisi jotakin muutakin kuin kaurapuuropaketti, kaurahiutaleita.

Elämäntilanteet ovat aika monenlaisia. Eräällä lähimmäisellä oli kova tarve saada EU-paketti, mutta sitten kun tuli jokin rahan myöntäminen, oli vaiva kantaa keskiolutkoreja kaupasta taksiin, vei ne kauppaliikkeestä paikallisella pirssillä kotiin. On kysymys siitä, mihin rahaa käytetään. Helposti olemme moralisteja näissä asioissa, mutta jollakin tavalla olisi tarpeen myöskin kasvattaa ihmisiä rahan ollessa vähissäkin oikeaan vastuullisuuteen. Jonkin verran on myöskin tästä itse kullakin kyse elämässä.

Mutta silloin kun on puutetta, on autettava ja köyhyyttä ja syrjäytymistä on estettävä ja kunnille on luotava tähän resurssit. Tällä hetkellä muun muassa ne viranhaltijat, jotka ratkaisevat näitä kysymyksiä, ovat ylityöllistettyjä. Siinä ei ole helposti aikaa paneutua todella kokonaisvaltaisesti niihin kysymyksiin, mitkä ovat ihmisen ongelmat, ja miten voitaisiin auttaa ihmistä pysyvämmillä ratkaisuilla. Todella tiedän, että sosiaalivirkailijat ovat hyvin väsyneitä ja uupuneita. Silloin siellä saattaa joskus kohdata lähimmäisen hyvin väsyneenä, jopa ärtyneenäkin. Tämä ei ole oikein. Jokainen tarvitsisi hyvin asiallisen kohtelun, ennen kaikkea että tulisi kuulluksi ja ymmärretyksi. Minä uskon, että se auttaisi hyvin paljon.

Täällä viitattiin kuntien erilaisiin käytäntöihin. Voi olla, että suomalaiseen perusluonteeseen kuuluu, että pienessä kunnassa, jossa tunnetaan, ei rohjeta niin vaan mennä toimeentulotukea hakemaan silloinkaan, kun olisi tarvis. Jossakin sitten ehkä paremmin rohjetaan, missä on vieraannuttu ja ollaan kasvottomampia. Joka tapauksessa pitäisi olla niin, että silloin, kun hätä on ja ihminen tarvitsee apua, se voisi tätä kautta yhteiskunnassa toimia.

Täällä on viitattu siihen, että ensisijaiset etuudet tulisi vapauttaa verosta. Ei ole mitään mieltä siinä, mihin täällä on viitattu, että verotuksen kautta tehdään asiat mutkikkaammiksi ja lisätään turhaa byrokratiaa.

Täällä on kiitelty hallituksen esitystä. On tässä hyvä tarkoitus, ja varmasti halutaan tehdä ihan hyvää. Toivotaan, että tämä kaikin tavoin voisi käytännössäkin toimia. Toivotaan, että löydettäisiin keinot köyhyyden poistamiseksi, jotta leipäjonot, joiden kautta kirkko, Pelastusarmeija ja muut hyväntekeväisyysjärjestöt edelleenkin antavat apua tarvitseville, voisivat ajan oloon siirtyä historiaan ja voitaisiin todeta, että elämässä tullaan paremmin toimeen. Koskaanhan ei voi täysin päästä siihen tilanteeseen, etteikö ongelmia ole, mutta niiden syntyä pitäisi voida ennalta ehkäistä.

[5] **Ismo Seivästö /skl:** Arvoisa puhemies! Ed. Oinonen heitti pallon ilmaan ja puhui ruokapankeista ja leipäjonoista. Näen samalla tavalla, että hallituksen hyvä esitys on osa sitä projektia, jolla pyrittäisiin nämä pankit lakkauttamaan, ei sen takia, että ne tekisivät huonoa työtä tällä hetkellä, vaan sen takia, että niiltä loppuisivat asiakkaat ja suomalainen yhteiskunta muuttuisi sellaiseksi, ettei kenenkään tarvitse seistä tällaisessa ruokapankissa.

Toivottavasti tämä esitys ja sitä seuraavat muut esitykset vievät tätä yhteiskuntaa siihen suuntaan, että ruokapankit menettävät asiakkaansa ja jokainen ihminen, joka on syrjäytymässä tai on pitkäaikaistyötön, kokee sellaisen tilanteen, että hänen kannattaa aina ottaa työtä vastaan, että se tuo aina jotakin hänen omaan kukkaroonsa eikä valtavaa byrokratian lisäystä hänen elämäänsä. Syrjäytymisen ehkäiseminen on hyvin keskeinen asia meidän yhteiskunnassamme ja meidän tulevaisuudessamme myös senkin takia, että meillä olisi tulevaisuudessa hyviä työntekijöitä tekemässä töitä.

Kunnille tästä tulee jonkin verran lisämenoja. Toivottavasti sen valtiovalta sitten korvaa, koska kunnat taas suunnittelevat ensi vuoden budjettia. Olen iloinen siitä, että tässä salissa ovat tietyt henkilöt paikalla, jotka ovat täällä monesti puhuneet köyhien puolesta. Täällä on myös sosiaalipuolen ammattitaitoa tänään saatu kuunnella, ja erityisesti pyydän, että kokoomuksen läsnä ole-

vat ryhmän jäsenet kuuntelevat tätä keskustelua tarkalla korvalla.

[6] **Marjaana Koskinen /sd:** Arvoisa herra puhemies! Jatkan vielä tästä lainsäädännöstä ja haluan käsitellä vielä pikkuisen 14 §:ää, jota ollaan myös muuttamassa, eli toimeentulotuen hakeminen ja myöntäminen.

Tässä tosiaan on otettu kantaa siihen, että joissakin kunnissa voi olla seitsemän viikon mittainen jono, kun toimeentulotukea haetaan. Täällä on nyt määritelty, että toimeentulotuen hakemista ja myöntämistä koskevat asiat on käsiteltävä kunnassa "viivytyksettä". Tämä "viivytyksettä" on tietenkin jätetty osittain määrittelemättä, mutta kun näitä perusteluita katsoo, niin täällä puhutaan ainakin seitsemästä päivästä tai viikosta, eli se on se aika. Tähän alan ammattilaisena voisi sanoa sen, että "viivytyksettä" on kyllä aika subjektiivinen asia joillekin henkilöille. Voi olla tilanteita, että ihminen tulee kello 14 sosiaalitoimistoon ja hänellä on rästivuokrat ja häädöt päällä ja hän tarvitsee sen ajan juuri sillä hetkellä. Yleensä sosiaalityöntekijät ovat pyrkineet siihen, että asiakkaat pystytään vastaanottamaan.

Perusongelma on tietenkin siinä, että asiakasmäärä on viime vuosien aikana pysynyt korkeana. Meillä ei toimeentulotukiasiakkaiden määrä ole kauhean radikaalisti lähtenyt laskemaan. Meillä on noin 500 000 toimeentulotuen hakijaa ollut vuositasolla, ehkä pari vuotta aikaisemmin oli noin 600 000, mutta se määrä on korkea. Niin kuin ed. Oinosen puheenvuorosta tuli esille, sosiaalivirkailijat ovat väsyneitä ja uupuneita työnsä ääressä. Eli virkojen määrää ei ole lisätty, päinvastoin osa näistä, jotka ovat tehneet sijaisuuksia ja muuta, on vähennetty, eli se on se ongelma. Tämä on tietenkin kuntien ongelma, kun kunnat eivät ole sosiaalityöntekijöiden virkoja lisänneet.

Kun kysyttiin jossakin puheenvuorossa syitä, jotka liittyvät köyhyyteen, niitä on tietenkin lukematon määrä, mutta esimerkiksi epätyypilliset työsuhteet on yksi tekijä, joka on lisännyt toimeentulotukiasiakkaitten määrää. Suurimpana syynä näen sen, että pieniä etuuksia verotetaan, eli niiden verovapaus olisi todella järkevä muutos, mutta se pitää tietenkin toteuttaa niiden virkamiesten, jotka veroasioitten päällä istuvat. Tietenkin myös työväenliikkeen pitkäaikainen tavoite progressiivisesta kunnallisverosta olisi paikallaan tai sitten se, että tosiaan pienet tulot jätetään kokonaan verovapaiksi. Se olisi järkevää.

Täällä tuli esille ed. Lahtelan puheenvuorosta opiskelijoiden tilanne. Opiskelijoiden kohdalla on niin, että yleinen tulkinta on se, että opintososiaaliset etuudet pitää hakea ennen kuin voi saada toimeentulotukea eli toimeentulotuki on aina se viimesijainen tukimuoto. On varmasti olemassa tapauksia, joissa voisi tulkinta olla vähän erilainenkin, ja esimerkiksi lainsäädäntö, jota tänään käsitellään, ennalta ehkäisevä toimeentulotuki, on ollut yksi keino, jolla on voitu joissakin tapauksissa myös opiskelijaa tukea. On myönnetty ennalta ehkäisevää toimeentulotukea, ainakin henkilökohtaisesti olen joillekin opiskelijoille joskus aikoinaan myöntänyt.

Sitten on olemassa sellainen ongelma, että on tiettyjä kaupunkeja, esimerkiksi Turku, missä on paljon opiskelijoita, ja kun kesä tulee, niin siellä on todella kiire sosiaalityöntekijöillä, kun monet opiskelijat jäävät edelleen asumaan opiskelupaikkakunnalleen. On pohdittu jossain vaiheessa malleja, pitäisikö tarjota työtä opiskelijalle eikä välttämättä lähteä tähän toimeentulotuen kauhean helppoon myöntämiseen. Monen näköistä pohdintaa siellä on aina. Kesät ovat aina yliopistopaikkakunnilla erittäin kiireisiä ainakin niillä alueilla, missä on opiskelija-asuntoja. Siellä ovat sosiaalityöntekijät ihmeissään, kun kesä saapuu ja joudutaan tekemään enemmän töitä kuin ihan alkukeväästä.

Tuon esiin tässä yhteydessä, kun toimeentulotuesta on vähän laajemminkin puhuttu, yhden ongelman, mikä nyt ei ole ainakaan minun silmiini osunut eikä siihen ole ratkaisua kauheasti tarjottu. Pakolaisten kohdalla on sen tyyppinen ongelma, että pakolaisille, jotka ovat Suomessa joitakin vuosia olleet, ei tule oikeutta saada kansaneläkettä, ja ongelma on se, että he rasittavat kunnan toimeentulotukea eli he saavat elämiseensä toimeentulotuen. Tähän odottaisi sen tyyppistä ratkaisua, että sosiaali- ja terveysministeriössä lähdettäisiin valmistelemaan jonkin näköinen eläkejärjestelmä pakolaisten kohdalla. Tietenkin, kun tämän olen nyt sanonut, niin tiedän, että jotkut ihmiset ovat tästä asiasta täysin eri mieltä, ovat pakolaisasioistakin eri mieltä, mutta tämä on realiteetti.

Eilen oli Raision valtuustossa lisäbudjetti käsittelyssä, ja tämä oli asia, joka teki sen, että meidän budjettimme ei pitänyt. Me jouduimme lisäämään määrärahoja toimeentulotukeen juuri sen takia, että pakolaiset saavat toimeentulotukena tavallaan eläkemarkkojaan. Tämä on yksi asia,

mitä tässä voisi ehkä saatesanoiksi sanoa, kun tätä lainsäädäntöä lähdetään käsittelemään.

Ei voi sanoa muuta, kuin että tämän tyyppistä lainsäädäntöä on kaivattu. Täällä on käyty mielestäni ihan hyvä keskustelu, mutta tulevaisuuden varalta toivoisi sitä — puhemies on vaihtunut siitä, kun tämä keskustelu alkoi — että kun nämä sosiaali- ja terveysvaliokunnan asiat tulevat valiokunnasta, ne eivät olisi viimeisinä listalla. Aina meitä on sitten vaan kourallinen ihmisiä, kun käydään näitä keskusteluja, ja tiedotusvälineistä ei yleensä ole tietoakaan. Nämä asiat, jotka koskettavat puolta miljoonaa ihmistä, voisivat olla ihan listan ensimmäisinä, ja keskustelu niistä käytäisiin ihan päiväsaikaan.

[7] **Seppo Lahtela /kesk:** Arvoisa herra puhemies! Viitaten äskeisen puhujan ed. M. Koskisen puheenvuoroon tästä asiasta, ovatko nämä asiat alkupäässä vai loppupäässä listaa, katson, että laatu ratkaisee asian käsittelyn ja tärkeyden. Tässä nyt parhaiten on nähtävissä se, kuka kantaa näistä huolta ja ketä nämä eivät kiinnosta, ja nähdään niittenkin edustajien osalta, jotka eivät ole ollenkaan huomioineet, että kunnallisvaalit ovat tulossa, missä näkisin, että tämä olisi oivallinen esiintulopaikka olemassa siihen asiaan.

Hallituksen esityksen perusteluista hyvin käy ilmi, että tällä on merkitystä kuntatalouteen, mutta selkeästi siellä ei näy sitä ilmi, että se kunnille korvattaisiin, minkä toivoisin vahvempana näkyvän. Toisaalta myöskin huomataan perusteista, joita on ehkäisevän toimeentulotuen osalta nähtävissä, että se on keskimäärin ollut olemassa kotitaloutta kohti edellisenä vuonna 1 532 markkaa per talous ja keskimääräinen kestoaika 1,8 kuukautta, niin että aika pienistä summista tässä on kysymys. Jos tällä ehkäisevällä tuella voidaan hoitaa sellaisia asioita, että tätä kautta kansalaiset pääsevät paremmin eteenpäin ja saavat virikkeellisempää elämää, parempaa elämää ja semmoisia virikkeitä, jotka aktivoivat heitä erinomaisesti työntekoon ja omaehtoisesti oman työn kautta myöskin elämiseen, katson, että esitys on hyvä. Eikä kuntien talous tähän kaadu, vaikka toivoisinkin, että se kaikin tavoin kunnille, kaksinkertaisesti, korvattaisiin.

[8] **Anne Huotari /vas:** Arvoisa puhemies! On aivan juuri niin kuin ed. Seppo Lahtela juuri totesi, että tärkeät asiat ovat ensin ja vähemmän tärkeät sen jälkeen. Kysymys on vain siitä, kenen on tärkeysjärjestys, kuka asettaa tärkeysjärjestyksen.

Itse asiaan, eli hallituksen esitys on hyvä esitys. Mutta täytyy ihmetellä, miksi tällainen esitys pitää tehdä. Kunnilla on tällä hetkellä jo mahdollisuus myöntää ehkäisevää toimeentulotukea, ja niinhän niiden pitäisi tehdäkin, jos ne toimisivat pitkällä tähtäimellä ja katsoisivat pikkuisen nenäänsä pitemmälle näissä asioissa, sillä työllistymisen tukeminen olisi parasta sosiaalipolitiikkaa niiden henkilöiden kohdalla, joilla kysymys ei ole muista ongelmista kuin pelkästään työn ja siltä kannalta toimeentulon puutteesta. Mielestäni tällä hetkellä kunnissa on aivan liian vähän panostettu tähän, mutta ymmärrän sen sosiaalitoimen näkökulmasta. Kun siellä on vähän henkilökuntaa ja se vähäinen henkilökunta joutuu paneutumaan lastensuojelutehtäviin niin voimakkaasti tänä päivänä, kun laman hintaa valtakunnassa maksetaan, siellä ei oikeastaan riitä enää kovinkaan paljon aikaa ennalta ehkäisevään työhön, mikä kuitenkin olisi tärkeää sen vuoksi, että valumaa sitten sosiaalityöhön muiden ongelmien kautta ei syntyisi niin paljon.

Täällä on aikaisemmin jo mainittu se, että jos ensisijaiset etuudet olisivat riittävän korkeita tai niiden verotus olisi poistettu, vähemmän ihmisiä luukutettaisiin. Tämä on todettu tässä salissa jo useaan kertaan, mutta siihen asiaan ei näytä kovin helposti tulevan parannusta. Nouseehan työmarkkinatuki 4 markkaa päivältä ensi vuoden alusta indeksikorotuksen kautta, mutta tasokorotusta siihen ei ole tulossa. Jos katsotaan, kuinka paljon työmarkkinatuen tason pitäisi olla, jos indeksikorotukset olisi maksettu joka vuosi, se taso olisi reippaasti yli 150 markkaa. Siinä voimme tässä talossa mennä itseemme, onko tämä rahan kierrätys kunnan toimeentulotukiluukun kautta sitten se oikea ja järkevä tie. Eli toimeentulotuesta on muodostunut aivan liian monelle vakinainen toimeentulon muoto siitä syystä, että ensisijaiset etuudet ovat liian pieniä.

Myöskin esille on noussut opiskelijoiden tilanne ja erityisesti kesäajan tilanne: Jos heillä ei ole mahdollisuutta työskennellä tai opiskella kesäaikana, niin koska he eivät saa kesäaikana opintotukea, he ruuhkauttavat sitten sosiaalitoimistot. Se on johtanut siihen, että ruuhka voi olla jopa 12 viikkoa. Tiedän erään kaupungin, jossa näin oli viime kesänä. Silloin minusta pitää kysyä, onko tämä kansalaisten perusoikeuksien

mukaista, rikotaanko tässä kansalaisen perusoikeuksia, jos henkilö joutuu jonottamaan viimesijaista etuuttaan 12 viikkoa.

Kun viikko sitten maanantaina asiasta keskusteltiin Kajaanin kaupunginvaltuustossa aloitteeni pohjalta, kysyin siellä, mikä valtuutettujen mielestä olisi kohtuullisen lyhyt tai pitkä aika viimesijaisen etuuden eli toimeentulotuen jonottamisessa. Vastausta ei kukaan halunnut antaa, ei tietenkään. Nyt tilanne on ilmeisesti parantunut hieman, mutta sama tilanne on ensi syksynä. Kajaanin tilanteeseen vaikutti myös se, että perusturva joutui lomauttamaan koko henkilökuntansa kahdeksi viikoksi viime vuonna, paitsi Kaupunginsairaala, joka vapautettiin lomautuksesta. Se johti siihen, että toimeentulotukiasioiden käsittelyaika piteni 3—4 viikkoa; kahden viikon lomautus aiheutti siis lisää jonotusaikaa 3—4 viikkoa.

Minä en voi ymmärtää, että tällainen tilanne hyväksytään. Sen vuoksi toivon, että kun tätä lakia käsitellään sosiaali- ja terveysvaliokunnassa, myös tähän asiaan puututaan, mikä on henkilön kohtuullinen odotusaika, ainakin ponnen muodossa. Tuskin tähän vielä pykälää saadaan, vaikka se kyllä sopisi tähän tavallaan ohjaukseen, mitä tässä nyt tehdään. Pykälissähän ei puututa siihen, mitkä ovat toimeentulotuen myöntämisen perusteet. Tässä vain velvoitetaan kunta tekemään tämä, ja sama velvoitus voisi olla myös käsittelyajan suhteen. Esimerkiksi työmarkkinatuessa Kelalla on tällainen velvoitus, mihin mennessä työmarkkinatuki ja peruspäiväraha on käsiteltävä. Sen vuoksi se ei olisi uutta lainsäädäntöä, vaikka tällainen velvollisuus lakiin tulisikin.

Esittäisin siis sosiaalivaliokunnalle huomioitavaksi, että mietintöön voisi laittaa, että viimeistään 4 viikon kuluessa hakemus aina pitäisi käsitellä. Toivoisin, että uusien hakijoiden hakemukset käsiteltäisiin vielä nopeammin. Sellainen tilanne ei saisi olla mahdollinen, että henkilöiden hakemukset ovat vuodesta toiseen samassa ruuhkassa. Näin ei missään tapauksessa saisi olla.

Joka tapauksessa on hyvä, että laki on tänne tullut. Tämä on yksi osa normikeskustelua, jota sekä tässä talossa että kunnissa ja kentällä kaiken kaikkiaan käydään siitä, minkä verran valtion tulee puuttua. Olen sitä mieltä, että silloin tulee puuttua, kun katsotaan, että joka puolella maata on saman suuntainen ongelma eikä siihen näytä kunnissa olevan riittävästi halukkuutta puuttua.

[9] **Esa Lahtela /sd:** Arvoisa herra puhemies! Kun katsoo jonotusaikoja, mitkä perusteluosassa todetaan, ne ovat kohtuuttoman pitkiä. Ed. Huotari totesi, että hakemukset pitää käsitellä 4 viikossa. Minusta nälkä ei odota neljää viikkoa, hyvä jos odottaa viikkoakaan. Viikkokin on aika pitkä aika, jos kaupassa ei enää ole luottoa eikä saa mistään ruokaa. Jos tähän mitä rajoja laitetaan, kansalaisella pitää olla subjektiivinen oikeus päästä anomus jättämään ja saada päätös viikon sisällä viimeistään. Muuten se on liian pitkä aika. Sehän tarkoittaa, että kuntien pitää varata niin paljon henkilöstöä, että hakemus voidaan käsitellä. Kun kysymys on viimesijaisesta toimeentulosta, ihmisiä ei voi jättää heitteille.

Ed. Marjaana Koskinen käytti puheenvuoron pakolaisista ja ulkomaalaisista. Meillä on yhä edelleen se ongelma ainakin inkerinsuomalaisten osalta, että jos ihminen ei ole määrättyä aikaa ennen 65:tä ikävuotta ehtinyt Suomessa olla, ei saa kansaneläkettä eli ei kuulu suomalaisen eläkejärjestelmän piiriin. Minusta tämä on sellainen asia, joka pitäisi ehdottoman nopeasti saada korjattua. Tämä tekee sen, että muukalaisviha kasvaa ja kuntiin ei mielellään inkerinsuomalaisia oteta ja mahdollisesti ei muitakaan, koska näiden toimeentulo jää kokonaan kuntien kontolle, niin kuin ed. M. Koskinen totesi.

Sen lisäksi ongelmaan kuuluu vielä yksi asia. Olen kuullut huhuja siitä, jotta nyt kun Saksa tulee maksamaan keskitysleirikorvauksia joillekin ryhmille, jotka ovat siellä joutuneet kärsimään, sekin tiettävästi tullaan vähentämään toimeentulotuesta. Kun vanhoista jutuista saa korvauksen, niillä sitten pitää elääkin. Ei ne mitään korvauksia olleetkaan, vaan se on niin kuin leipärahaa, joka on toimeentulotuesta pois.

[10] **Marjaana Koskinen /sd:** Arvoisa herra puhemies! Ihan ed. Huotarin esiin tuomaan 14 §:n kritiikkiin ja ponteen, että sosiaali- ja terveysvaliokunta ottaisi kantaa siihen, miten pitkään voidaan asiakkaita pitää jonossa: On totta, että se on todellinen ongelma, jos on 7 tai 12 viikon jono, ja se on aina liian pitkä. Käytäntö on tietty ollut se, että kiireellisyysjärjestys on yleensä toiminut, mutta on varmasti kuntia, joissa se ei toimi. Yhtenä ongelmana on myös se, että kun asiakkaat varaavat aikaa, niin yleensä sosiaalityöntekijällä on tunnin aika, jolloin vastataan puhelimeen ja annetaan aikoja, ja jo siinä vaiheessa esihaastatellaan, minkä tyyppinen tilanne on. Tämäkin on

ongelma. Tunti on monta kertaa niin ylityöllistetty, ettei asiakas välttämättä pääse sen tunnin aikana soittamaan, ja taas soittaminenkin tulee aika kalliiksi.

Se 4 viikkoa, minkä ed. Huotari toi esille, varmaan voisi olla sellaisissa tapauksissa, missä asiakaskanslistit tekevät käytännön työtä, että annetaan jokin täydennysavustus, mutta kiireelliset tapaukset pitäisi ottaa nopeammin. Eli se on se lähtökohta, ja ihan hyvä tämä keskustelu, mitä on käyty.

Ed. Esa Lahtela toi esille keskitysleirikorvauksen, joka osittain tietenkin tähän liittyy. On ihan totta, että näin tulee käymään, että se huomioidaan toimeentulotuessa ja periaatteessa ihmiset menettävät leirikorvaukset, ellei toimeentulotukeen tehdä sitä ennen muutosta. Toimeentulotuessa huomioidaan kaikki tulot, eikä tämä ole mitenkään poikkeuksellinen tulo muihin nähden. Tässä on myös lainsäädännön muutoksen paikka.

[11] **Ismo Seivästö /skl:** Arvoisa puhemies! Toivon, että esitys johtaa myös siihen ilmapiirimuutokseen suomalaisessa yhteiskunnassa, että köyhiä ihmisiä tai työttömiä ei niin paljon syyllistettäisi tässä yhteiskunnassa kuin tällä hetkellä tapahtuu ja painopiste siirtyisi juuri kannustavuuteen, niin kuin ed. Huotari aivan oikein totesi, työllistymisen tukemiseen niitten ihmisten kohdalla, joilla perusongelma on työn ja järkevän tekemisen puute.

Mitä vielä tulee leipäjonoihin ja ruokapankkeihin, toteaisin ed. Oinoselle, että Turun suunnassa on kyllä sellaisiakin kotitalouksia, joissa ei edes valo syty jääkaappiin, vaan on sähkötkin katkaistu, koska laskuja on niin paljon rästissä. Siksi toivoisinkin, että esityksissä ja hallituksen politiikassa säilyisi alkiolais-sosialidemokraattis-kristillisdemokraattinen arvomaailma, että ihmisarvo on aina yli kaiken. On sitten kysymys pienituloisesta tai millaisia tuloja tahansa omaavasta ihmisestä, ihmisarvo on aina se perusasia, josta ei tingitä, ei hallituksen politiikassa eikä kunnallisessa päätöksenteossa, viranhaltijoitten ja luottamushenkilöitten päätöksenteossa.

[12] **Anne Huotari /vas:** Arvoisa puhemies! Tulin vielä puhujakorokkeelle, koska haluan vielä 14 §:stä tarkemmin mainita.

Kun ed. Marjaana Koskinen sanoi, että kiireellisyysjärjestys pitäisi olla, niin tiedän paikkakuntia, missä tällainen kiireellisyysjärjestys syntyy siitä, että henkilö kysyy, milloinka hänen hakemuksensa käsitellään. Sellainenhan ei voi olla normaalin oikeustajun mukaista. On ihmisiä, jotka eivät halua kiirehtiä, ikään kuin nostaa omaa hakemustaan toisten hakemusten edelle sillä, että heillä on puute rahasta. Minun mielestäni se voisi toimia näin, mutta kaikki ihmiset eivät tiedä, että heidän pitäisi näin tehdä, että pitää soittaa, jos ei ala kuulua päätöstä.

14 §:ssä sanotaan, että hakemukset on käsiteltävä kunnassa "viivytyksettä". Mitä tämä "viivytyksettä" tarkoittaa? Tarkoittaako se sitä, että edelleen voi poikkeustilanteissa olla 12 viikon jono, vai tarkoittaako se sitä, että on viikossa käsiteltävä? Jos halutaan tarkoittaa, että kaikki uudet hakemukset on käsiteltävä viikossa, miksi me emme kirjaa sitä lakiin suoraan, sen sijaan että pistetään pykäliin tällaisia epämääräisiä "viivytyksettä"-sanoja, joiden taakse taas voidaan piiloutua? Vaikka Sosiaali- ja terveydenhuollon tavoite- ja toimintaohjelmassa on asetettu tavoitteeksi, että asia pitäisi viimeistään viikon sisällä käsitellä, tämä ei käytännössä toteudu, vaikka tämä niin sanottu Tato-ohjelma on ollut jo todellisuutta pitkän aikaa. Eli Tato-ohjelmalla ei tätä asiaa missään tapauksessa ratkaista. En tiedä, ratkaistaanko sitä edes tällä 14 §:n kohdalla "käsiteltävä kunnassa viivytyksettä".

Kun sanoin, että käsittelyaika voisi olla korkeintaan 4 viikkoa, tarkoitin sillä sitä, että jos jono on normaalisti 7 viikkoa ja ruuhkatilanteissa 12 viikkoa, niin 4 viikkoa olisi jo kohtuullisen nopea. Mutta jos lakiin kirjattaisiin 4 viikkoa, se voisi tarkoittaa sitä, että joissakin kunnissa siirryttäisiin viikosta 4 viikkoon. Sen vuoksi ei ehkä ole tarkoituksenmukaista kirjata lakiin sitä 4:ää viikkoa, vaan mielestäni voisi — perustelujahan ei voi muuttaa — vaikka se 1 viikko ei tulisi kirjatuksi 14 §:ään, ainakin kirjoittaa sen ponteen vahvemmin kuin perustelujen Tato-kohdassa on mainittu. Silloin se olisi velvoittavampi kuin tämä ikään kuin toteamus vain, että asia yhä edelleen jäisi ohjeiston tasolle, jota tälläkään hetkellä ei noudateta.

[13] **Marjaana Koskinen /sd:** Arvoisa herra puhemies! 14 §:stä eli sanasta "viivytyksettä": Aikaisemmin jo puheenvuorossani otin siihen kantaa. Tämä on varmaan aika ongelmallinen asia sen suhteen, että meillä on myös sosiaalitoimia, joissa on siirretty asiakaskanslisteille näitä tehtä-

viä. Siinä kohtaa toin jo ensimmäisessä puheenvuorossani esille sen, että ongelma on se, että jos siirretäänkin liian vaikeita tapauksia asiakaskanslisteille, tulee näitä virheitä, joita on ihan selvästi tullut.

Se on juuri näin, kuin ed. Huotari toi esille, että joissakin kunnissa varmasti 4 viikkoa tekisi parannuksen ja toisissa kunnissa se ei sitä tekisi. Esimerkiksi Raision kaupunginvaltuusto on tehnyt valtuustokohtaisen valtuustotavoitteen, mikä on tämä aika. Eli valtuusto kontrolloi sitä. 1—3 vuorokautta, jos oikein muistan, on aika, jona pitää toimeentulotuki päästä hakemaan. Mutta tässä on se ongelma, että kunnissa ajat vaihtelevat ja Suomessa on yli 450 kuntaa. Sen takia olisi tärkeätä tosiaan, että me saisimme tänne lainsäädäntöön jonkin näköisen ajan, ja aina on olemassa kiireellisyysjärjestys. Eli jos ihmisellä on akuutti hätä eli hänellä on asunto menossa alta, ei ole ruokaan rahaa jne., silloin sosiaalityöntekijän pitää ottaa vastaan. Mutta tässä tulee se kysymys: Sosiaalityöntekijät ovat ylityöllistettyjä. Ei ole tullut virkoja pahemmin lisää, ja he tekevät tällä hetkellä jo ylitöitä ja käyvät vapaa-aikana tekemässä paperitöitä. Eli tämä on todellinen ongelma. Minä uskon, että tähän palataan, koska 14 § tässä nyt on, sosiaali- ja terveysvaliokunnan asiantuntijakuulemisen yhteydessä.

[14] **Anne Huotari /vas:** Arvoisa puhemies! Päivystys ei ratkaise tätä ongelmaa. Nimittäin jos henkilö menee päivystykseen, hänelle annetaan paperit käteen ja sanotaan, että kerää nyt nämä kaikki liitteet. Niitä liitteitä ei tietenkään tällä ihmisellä ole mukana silloin, kun hän ensimmäistä kertaa menee toimistoon asioitansa hoitamaan.

Nimenomaan tässä 12 viikon henkilön tapauksessa minä olin yhdessä tämän henkilön kanssa sosiaalitoimiston päivystyksessä, koska hän ei itse tiennyt, miten näitä asioita pitäisi hoitaa. Siellä meille annettiin paperit käteen, ja sen jälkeen, siis kiireellisessä tapauksessa, asia viipyi vielä 12 viikkoa. Se oli siellä muitten kanssa samassa jonossa, kunnes soitin ja kysyin, miten tämä voi olla mahdollista, että näin kauan viipyy.

Toinen asia ovat muut toimeentulotukilain kohdat, joissa rikotaan lakia koko ajan, esimerkiksi tämä niin sanottu raippapykälä, jonka mukaan voi leikata 20 tai 40 prosenttia. Tiedän kuntia, joissa ei tehdä minkäänlaisia suunnitelmia ja leikataan silti 20 tai 40 prosenttia, vaikka laissa sanotaan, että tällainen suunnitelma pitäisi tehdä. Mitä tällaisille kunnille tehdään? Totta kai valtuusto voi tehdä sitovan tavoitteen, mutta se ei tuo vielä kansalaisille perusoikeuksia ja tasa-arvoista kohtelua eri puolilla Suomea. Sitä varten me tarvitsemme lainsäädäntöä.

[15] **Ismo Seivästö /skl:** Arvoisa puhemies! Vaikka eriasteinen syyllistäminen onkin hyvin tyypillinen suomalainen kasvatuskeino ollut menneinä vuosikymmeninä, ei syyllistytä nyt tässä asiassa siihen, että syyllistämme tarpeettomasti sosiaalityöntekijöitä, jotka ovat monesti hyvin kovien paineiden alla.

Sen sijaan voitaisiin lähteä ehkä siihen suuntaan, että kehitettäisiin järjestelmää työvoimaresurssit huomioon ottaen ja lisäten niitä, että päästäisiin vähän vastaavaan kuin on monien terveyskeskuksien omalääkärijärjestelmä, joka takaa sen, että tietyn ajan puitteissa saat hoitoa ja asiasi tullaan käsittelemään ja tarvittaessa ohjaamaan seuraavalle sairaanhoidon portaalle. Näin katsoisin, että juuri tällaisissa asioissa, joissa on kysymys viimeisistä markoista ja toimeentulon minimistä, pitäisi kaikki mahdollinen tehdä, että tarpeettomat viivytykset ja sellaiset esimerkit, joista ed. Huotari puhui, saataisiin karsittua.

[16] **Esa Lahtela /sd:** Arvoisa herra puhemies! Ed. Seivästö piti ihan viisaan puheenvuoron. Siinä mielessä minusta omasosiaalityöntekijäjärjestelmä pitäisi ollakin. Silloin ihminen, joka on tiskin takana, tuntee nämä ongelmat ennestään ja tuntee asiakkaan. Silloin ei ole ongelmaa, jotta tarvitsisi paperia pitkään pyöritellä, vaan tietäisi jo elämäntilanteen, mikä on olemassa.

Tivaan yhä edelleen ja odotan sitä, että sosiaali- ja terveysvaliokunta pohtii semmoista palvelutakuujärjestelmää, olkoon vaikka sillä nimellä, jotta ihmisen pitää saada subjektiivisena oikeutena, jos leivästä on kyse, seitsemän päivän sisällä päätös. Ihmisen on päästävä sisään ja päätöksen tultava seitsemän vuorokauden sisällä. Sekin aika on aika pitkä, jos alkaa olla nälkä. Se voi jopa aiheuttaa sen, jotta näissä tapauksissa ei ole ihme, jos tekee mieli ottaa makkaranpätkä vaikka luvatta. Ja tiedetään, mitkä siitä ovat rangaistukset: Siitähän tulee yhtä paljon linnaa kuin auton luvattomasta käyttöönotosta. Siinä mielessä pitää ottaa huomioon vaikutukset, mitkä kaikki ovat olemassa. Olen sitä mieltä, että ihmisellä pitää olla oikeus saada nopeasti päätös eikä häntä saa pompottaa sen mukaan, jotta meillä on liian

vähän porukkaa tai rahaa säästettäisiin, kun ei myönnetä toimeentulotukea.

[17] **Lauri Oinonen /kesk:** Arvoisa herra puhemies! Täällä on nyt hyvin tärkeä kysymys noussut pitkään keskusteluun, jonka se todella ansaitsee, hallituksen esitys eduskunnalle laiksi toimeentulotuesta annetun lain muuttamisesta. Tämä on todettu perusolemukseltaan varsin myönteiseksi ja oikean suuntaiseksi laiksi, mutta ennen kaikkea tässä totean ongelmana olevan sen, että kunnissa asianomaiset työntekijät, sosiaaliviranhaltijat, väsyvät ja heitä on tällä hetkellä liian vähän.

Tämä on käytännön kova todellisuus, ja hyvin monet ihmiset, jotka menevät asioimaan heidän kanssaan, sen sijaan että kohtaisivat siellä lähimmäisen ja ihmisen, joka haluaa auttaa, saattavatkin kohdata byrokratian. Helposti silloin, kun aikaa on vähän ja tuntuisi, että monta asiakasta on oven takana odottamassa, käsittelytapakin muuttuu byrokraattiseksi. Näkisin, että sosiaaliviranhaltijoita ei pidä syyllistää vaan rohkaista ja antaa tunnustus upeasta työstä, jota he ovat tehneet vaikeiden asioitten parissa vähentyvillä voimavaroilla ja varsin rajallisilla resursseilla.

Samalla haluaisin nähdä, että ihminen, joka tulee pyytämään apua, pitäisi kohdata hyvin kokonaisvaltaisesti. Tähän ei ole kiireisessä elämänmenossa virastossa aikaa. Voi olla paljon helpompi antaa siinä jokin summa rahaa ja päästä ihmisestä sillä kertaa niin sanotusti eroon kuin todella kohdata ihminen ja keskustella hänen kanssaan ja luodata niitä mahdollisuuksia, joilla autettaisiin ihmistä löytämään voimavaroja itsestään, löytämään selviytyjä, sillä ihminen, joka tulee pyytämään apua, on varmasti monella tavalla masentunut ja kokee itsensä alistetuksi ja muita huonommaksi, aivan syyttä. Jokainen ihminen on arvokas, ja pitäisi vain löytää keinoja, millä rohkaistaisiin ja kannustettaisiin häntä elämässä eteenpäin.

Tämä on hyvin helppo sanoa, mutta siitä huolimatta on ongelma, että sosiaalityöntekijöillä ja diakoniatyöntekijöillä on perin vähän aikaa. Minua aivan kauhistutti, kun kuulin asiantuntijalta sen, mikä on todellisuutta, että on tietty tunti, jonka aikana voi soittaa ja varata ajan, että pääsee puhumaan asiastaan. Tämä on kovaa todellisuutta, mutta pitäisi päästä siihen, että asiaa voitaisiin käsitellä heti. Vaikka on tuo tuntikin, on monen ihmisen vaikea juuri silloin päästä asioimaan, ellei ole omia puhelimia eikä oikein muutenkaan voi soittaa eikä pääse. Se on jo perin ongelmallista.

Näissä systeemeissä on jotain sellaista, joka ei oikein toimi. Jos on jokin soittoaika vastaanottoajan varaamiseen sosiaalityöntekijän luo, mikä on sinänsä hyvin ymmärrettävää, se helposti koetaan kuin tarkoituksena karkottaa ihminen tulemasta juttusille. Tai vaikeus kohtaa virka-ajan ulkopuolella. Etenkin kirkon diakoniatyöntekijäthän tämän kysymyksen kohtaavat. Monta kertaa saattaa olla tietysti niin, että ihmisellä on yleensä ongelma ja hän tulee silloin, vaikka asia saattaisi olla muunakin aikana hoidettavissa. Mutta ihminen kuitenkin tulee pyytämään apua, ja jollakin tavalla tämä ihminen tulisi kohdata. Jonkinlaista apuahan hän joka tapauksessa tarvitsee, ellei muuta, niin lähimmäisen kohtaamista, ja sekin saattaa olla hyvin merkittävää. Tämmöinen, sanoisinko, kunnallinen byrokratia, joka oli pahimmillaan ennen tätä taloudellista lamaa, ei kyllä tähän systeemiin oikein sovellu.

Sitten on tietysti niin, että ne monet köyhät, jotka olisivat avun tarpeessa, eivät itsekunnioituksensa vuoksi halua tulla pyytämään toimeentulotukea. Näitä ihmisiä tiedämme itse kukin hyvin paljon. Vaikka he olisivat sen tarpeessa, niin he mieluummin elävät puutteessa, ja jos se sähkövalo vielä on, niin ihan tietty, sanottakoon: välttämätön, sähkö käytetään ja sitten eletään pimeässä. Minä olen tavannut eläkeläisiä, jotka näin tekevät: On se pienin mahdollinen wattikulutus yhdessä lampussa, ja sitäkin poltetaan vain tietty hetki illassa. Näin kovaa saattaa olla elämässä hyvin kunnollisella henkilöllä, jolla ei ole mitään alkoholiongelmaa ja jolla ei mihinkään niin sanottuun turhuuteen mene rahaa, mutta jostakin syystä on pienet eläkkeet ja elämä on kallista. Ehkä hän auttaa joitakin sukulaisiakin vielä tuossa tilanteessa. Näin ollen eletään todella köyhästi.

Tässä on nyt semmoinen kysymys, että pitäisi luoda lainsäädäntöä vieläkin paremmaksi — se on tietysti meidän edustajienkin tehtävä — ja poistaa niitä syitä, jotka aiheuttavat eri tavoin ihmisten taloudellista köyhyyttä. Pitäisi pyrkiä näkemään asioita siten, että nähtäisiin metsä puilta. Se ehkä auttaisi monta kertaa paljon enemmän.

Arvoisa herra puhemies! Haluan antaa tunnustusta ja rohkaisua kaikille niille ihmisille, jotka ovat sosiaalityön saralla. He ovat tehneet siellä upeaa työtä ja hyvää tulosta.

18 **Anne Huotari /vas:** Arvoisa puhemies! Ed. Seivästölle toteaisin, että jos kuuntelitte ensimmäisen puheenvuoroni, niin sanoin siinä, että nimenomaan sosiaalityöntekijöitten voimavarat menevät lastensuojelutyöhön ja aikaa ei jää siihen varsinaiseen sosiaalityöhön, kun työntekijöitä on niin vähän. Se on se päällimmäinen ongelma. Monta kertaa tietyissä kunnissa on siirretty niin sanotut tavalliset hakemukset, niiden henkilöiden hakemukset, jotka eivät tarvitse sosiaalityötä, tavallisille toimistotyöntekijöille käsiteltäviksi. Siellä se on liukuhihnatyötä, ja siellä tehdään "normaalin" kuvion mukaan. En missään tapauksessa halunnut syyllistää sosiaalityöntekijöitä. Tiedän, että se työ on hyvin raskasta, koska sisareni tällaista työtä on tehnyt vuosikymmenet. Tämmöistä omasosiaalityöntekijää ei siinä tapauksessa synny, jos nämä hakemukset käsittelee kanslisti.

Asia, joka viimeksi sunnuntaina tuli eräässä tilaisuudessa Oulun läänissä esille, oli se, kuinka paljon rahaa saa olla toimeentulotukiasiakkaan tilillä. Jos hän esimerkiksi yrittää säästää sohvaa tai pesukonetta tai jotakin muuta välttämätöntä varten, niin toisessa kunnassa tilillä saa olla 2 000 markkaa, jos sovitaan sosiaalityöntekijän kanssa, mutta tiedän Oulun läänissä eräänkin ison kaupungin, joka ei ole Kajaani, missä saa olla tasan 0 markkaa. Eli jos oli satanen tilillä, niin se satanen vähennettiin seuraavan kuukauden toimeentulotuesta.

19 **Marjaana Koskinen /sd:** Herra puhemies! Ihan lyhyesti, kun keskustelua nyt on laajasti käyty, mielestäni tässä on kaksi lähestymistapaa. Meillä on nykytilanne, ja me yritämme toimeentulotukijärjestelmää muutella. Se edellyttäisi ihan selvästi kuntien sosiaalityöntekijöitten määrän lisäämistä, koska nämä ongelmat, mitä esimerkiksi ed. Huotari on tuonut esille, pitkälti johtuvat siitä, että paperien kautta käsitellään asiakastapauksia. Paperia on helpompi käsitellä kuin ihmisiä. Kuten ed. Seivästö ja ed. E. Lahtelakin toivat esille, aikaisemmin käytäntö oli — olen henkilökohtaisesti ollut sosiaalityöntekijänä — että meillä oli jaettu asiakkaat joko aakkosellisesti tai postipiirin mukaan ja meillä oli pitkälti pitkäaikaiset asiakassuhteet, jotka vuosikausiakin voivat jatkua; toivottavaa tietenkin on, että ihminen ei joudu pitkään toimeentulotukeen tarttumaan tai olemaan toimeentulotukiasiakkaana.

Tämä lainsäädäntö, mikä nyt on käsittelyssä, on mielestäni erittäin hyvä niille ihmisille, jotka ovat pitkään toimeentulotukiasiakkaita; he voivat saada harkinnanvaraista toimeentulotukea tiettyjen edellytysten pohjalta.

Valiokunnassa tullaan varmasti käymään keskustelua aikamäärästä eli viivytyksestä, ja se on yksi asia tässä. On ihan hyvä, että se on noussut esille. Tätä on esityksen mukaan selvitelty 24 kunnassa ja todettu, että 24 prosenttia niistä on sellaisia, että on vain viikon jonotusaika, mutta eihän tämmöinen kerro mitään. Tähän pitää sitten laajempi selvityspohja saada, miten Suomessa kaiken kaikkiaan nämä asiat ovat.

Ed. Huotari toi esille raippajärjestelmän. Sitä on jossain voitu käyttää paljon, mutta ainakin Varsinais-Suomessa sitä on käytetty erittäin vähän. Mutta totta kai lähtökohta oli se, että siinä oli tämä puoli, että tehdään suunnitelmat jne. eikä niin, että pelkkä raippa annetaan eikä ole mitään sen jälkeen, (Välihuuto) Siinä on kanslistiongelma, ja tähän varmaan joudutaan puuttumaan, koska on ihmisiä, jotka eivät ole alan ammattikoulutusta saaneet, eivät ole sosiaalityön koulutusta saaneet, ja tekevät sitä työtä kuitenkin.

20 **Pentti Tiusanen /vas:** Herra puhemies! Tämä aihe sen arvoinen, että se on ansainnut tämän pitkän keskustelun. Mitä tulee Kotkankin suunnassa toimeentulotukeen, useille asiakkaillehan sanotaan ensimmäiseksi, jos he tulevat hakemaan, että myykää asuntonne. Pienikin omistusasunto vaaditaan ensiksi myytäväksi, ennen kuin meillä päin toimeentulotukeen lähdetään.

Toinen asia: Saatetaan sanoa, että lopettakaa työnteko. Jos on sellainen ammatti taikka tuloutus ammattityöstä, esimerkiksi joku fysioterapeutti taikka hieroja, jolla on todella pienet tulot, kehotetaan lopettamaan se työnteko, että voidaan maksaa, ainut työ, minkä asianomainen osaa. Siis on todella paljon erilaisia ongelmia, kummallisuuksia.

Arvoisa puhemies! Kuntien ongelmat tulivat esille. Täällä on yli 150 kansanedustajaa nyt ehdokkaana kunnallisvaaleissa, joten luulisi tämänkin vaikuttavan siihen, että kunnissa alettaisiin todella vääntää linjaa, koska mielestäni paljon on kuntia, joissa linja pitäisi vääntää parempaan suuntaan.

Edelleenkin eduskunnassa taas on kaikenlaisia verkostoja, muun muassa jalkapallojoukkue

jne., mutta sellainen verkosto kansanedustajien kesken, joka paneutuisi sosiaaliturvan, terveydenhoidon ja eläkeläisten ongelmiin, on aika löyhä. Sehän tavallaan on, ja totean, että täällä istuvat edustajat Huotari, Oinonen, Seivästö ja Marjaana Koskinen ovat tätä verkostoa, mutta se pitäisi saada tiukemmaksi.

Lopuksi, puhemies, toimeentulotuki olisi pitänyt siirtää muualle. Tällöin kuntien sosiaalityöntekijöille olisi jäänyt enemmän aikaa varsinaiseen työhön.

21 **Anne Huotari /vas:** Arvoisa puhemies! Ed. Tiusanen nosti esille sen, että kunnallispäättäjien pitäisi näihin asioihin puuttua. Näinhän pitäisi tietysti olla. Kun itse olen opastanut ja neuvonut toimeentulotukiasiakkaita, olen saanut sellaisen kohtelun, että esimerkiksi hallinto-oikeuden valitukseen kaupungin sosiaalitoimenjohtaja on laittanut maininnan, että kansanedustajan tehtävä ei ole soveltaa lakia.

22 **Marjaana Koskinen /sd:** Herra puhemies! Ihan tähän loppuun haluan todeta vain sen, että sosiaalihuollon asiakkaan asemaa koskevan lainsäädännön kautta tuli sosiaaliasiakas. Toivotaan, että se kunnissa pikkuisen auttaa toimeentulotuki- ja muita sosiaalipuolen asiakkaita. Olen maanantaisin vastannut sosiaalipuhelimeen, ja tietenkin, kun olen sosiaalityötä tehnyt aikaisemmin, toimeentulotukikysymykset ovat vahvasti olleet esillä.

Ed. Tiusanen toi esille, että joillakin paikkakunnilla on tulkinta, että pitää myydä asunto tai jotakin muuta. Se on perusongelma, että on kuntakohtaiset kriteerit ja tietenkin STM:n soveltamisohjeet, miten lakia tulkitaan, ja vielä on meidän tekemämme toimeentulolaki ja siitä mietintö, jossa siinäkin on jotain kerrottu. Tämä on tilkkutäkki, ja kyllähän se meidän kaikkien tiedossa on.

Puheenvuoroissa on monessa tullut esille se, että ensisijaiset etuudet pitää saada, pienet tulot, verovapaiksi ja vähentää näin toimeentulotukiasiakkaiden määrää. Se ei onnistu näin, että sosiaali- ja terveysministeriö tai me pelkästään täällä puhumme. Se vaatii valtiovarainministeriön ja valtiovarainministerin asennemuutoksen. Mielestäni valtiovarainministerin taholta on enemmänkin tullut sellaista, että ansiosidonnaista päivärahaa lähdettäisiin leikkaamaan ja taas lisäämään toimeentulotukiasiakkaiden määrää. Niinhän meillä on käynyt viime vuosien aikana, että toimeentulotukiasiakkaiden määrää on vain lisätty.

Minulle tulee 13.10. sosiaalityöntekijöitä tänne vieraaksi. Voin yrittää järjestää edustajille, jos haluavat, ihan käytännön kokemuksista kannanottoja. Varmaan sen päivän aikana onnistutaan tapaamaan sosiaalityöntekijöitä, jotka tulevat eduskunnassa käymään.

23 **Pentti Tiusanen /vas:** Arvoisa puhemies! Ihan tekninen huomautus. Äsken totesin, ketkä täällä ovat olleet tässä vaiheessa nimenomaan aktiivisesti keskustelemassa. Haluaisin vielä todeta vaikenevan kansanedustaja Aittoniemen, joka on näissä kaikissa keskusteluissa niitä harvoja, jotka ovat läsnä, lähes kaikki puheenvuorot kuuntelee ja ainoastaan käyttää välihuutoja, mutta kannustaisin häntä jatkamaan. Ed. Kankaanniemi on myös paikalla; se tulkoon pöytäkirjaan.

Keskustelu päättyy.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään sosiaali- ja terveysvaliokuntaan.

18) Laki vuodelta 2001 suoritettavista sairausvakuutusmaksuista ja työnantajan kansaneläkemaksusta

Lähetekeskustelu
Lakialoite LA 104/2000 vp (Maria Kaisa Aula /kesk ym.)

Asia lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti sosiaali- ja terveysvaliokuntaan.

19) Laki kehitysalueelle tehtävien investointien korotetuista poistoista annetun lain muuttamisesta

Lähetekeskustelu
Lakialoite LA 105/2000 vp (Mirja Ryynänen /kesk ym.)

Asia lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti valtiovarainvaliokuntaan.

Toinen varapuhemies: Eduskunnan seuraava täysistunto on huomenna keskiviikkona kello 14.

Täysistunto lopetetaan kello 19.21.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Seppo Tiitinen